

Co-funded by
the European Union

ΟΔΗΓΟΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

CLIMentines Project
#101131699

Συγγραφείς και Οργανισμοί-Εταίροι

Rainer Maria Baratti - ActionAid International Italia
Federico Rucco - ActionAid International Italia
Aladdin Alrifai – ALDA
Αριάδνη Ματράκα – KMOP
Σοφία Κουδούνη - KMOP
Sanna Lindgren - Nuorten Akatemia
Ella Limingoja - Nuorten Akatemia
Saïda Choug - Groupe SOS Solidarités
Lucía Inés Tajés - Groupe SOS Solidarités
Alicja Wiśniewska - PROM
Hubert Taładaj - PROM
Hauke Benjes-Pitcz - ÖJAB
Hager Abouwarda - ÖJAB

Συντάκτες/-τριες

Rainer Maria Baratti - ActionAid International Italia
Federico Rucco - ActionAid International Italia

**Co-funded by
the European Union**

Με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι απόψεις και οι γνώμες που διατυπώνονται εκφράζουν αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών και δεν αντιπροσωπεύουν κατ'ανάγκη τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Εκτελεστικού Οργανισμού Εκπαίδευσης και Πολιτισμού (ΕΑΚΕΑ). Η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο ΕΑΚΕΑ δεν μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για τις εκφραζόμενες απόψεις.

Πληροφορίες Παραδοτέου

Αριθμός συμφωνίας επιχορήγησης	101131699
Ακρωνύμιο Έργου	CLIMentines
Τίτλος Έργου	The CLIMentines - Empowered youth for climate action
Χρονικό πλαίσιο και διάρκεια Έργου	01/11/2023 – 31/10/2025
Κωδικός Έργου	101131699
Πακέτο Εργασιών (ΠΕ)	ΠΕ3: Ενίσχυση της διακρατικής ανταλλαγής γνώσης και της αμοιβαίας μάθησης μεταξύ οργανώσεων νεολαίας
Εργασία	Δ3.1 Οδηγός Κλιματικής Δράσης για Επαγγελματίες στον τομέα της Νεολαίας
Παραδοτέο	Π3.1 – Οδηγός Κλιματικής Δράσης για Επαγγελματίες στον τομέα της Νεολαίας
Κατάσταση παραδοτέου	Τελικό αρχείο
Αριθμός έκδοσης	3.0
Υπεύθυνος παραδοτέου	ΑΑΙΤ
Επίπεδο διάχυσης	Δημόσιο
Προθεσμία	
Ημερομηνία υποβολής	

Συντονιστής Έργου

Όνομα	
Οργανισμός	KMOP
Email	climentines-project@kmop.org
Ταχυδρομική διεύθυνση	

Ιστορικό Εκδόσεων

Έκδοση	Ημερομηνία	Συγγραφέας	Περιγραφή
01	02/08/2024	Federico Rucco, Rainer Maria Baratti	Πρώτο προσχέδιο
02	12/12/2024	ΟΛΟΙ	Σχόλια στο προσχέδιο
03	00/12/2024	Federico Rucco, Rainer Maria Baratti	Αναθεώρηση προσχεδίου
04	10/01/2025	Federico Rucco, Rainer Maria Baratti	Τελικό έγγραφο

Περίληψη του Έργου

Το έργο CLIMentines αποσκοπεί στην προώθηση μιας νέας γενιάς νέων ανθρώπων στην Ευρώπη, οι οποίοι διαθέτουν τις γνώσεις και τα εργαλεία για να συμμετέχουν ενεργά και να ασκούν επιρροή στις πολιτικές που αφορούν τη δράση για το κλίμα στις χώρες τους και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Το έργο αποτελεί σύμπραξη επτά οργανισμών σε έξι ευρωπαϊκές χώρες που καλύπτουν όλες τις γεωγραφικές περιοχές. Οι ειδικοί στόχοι είναι:

- Η δημιουργία ενός διακρατικού δικτύου που θα συνδέει τις οργανώσεις νεολαίας και τους/τις νέους/-ες και θα ενισχύει την ανταλλαγή γνώσεων και την αμοιβαία μάθηση..
- Η ενίσχυση των ικανοτήτων των οργανώσεων νεολαίας, των επαγγελματιών και των ηγετών στον τομέα της νεολαίας, παρέχοντάς τους γνώσεις και συγκεκριμένα εργαλεία που μπορούν να εφαρμόσουν στο έργο τους προς την κατεύθυνση της ενεργού συμμετοχής των πολιτών, των συμμετοχικών και διαβουλευτικών δημοκρατικών διαδικασιών και της δράσης για το κλίμα.
- Η υποστήριξη της ενεργού συμμετοχής των νέων, ιδίως εκείνων που έχουν λιγότερες ευκαιρίες ή εκείνων που υπήρξαν αδρανείς.
- Η ενδυνάμωση των νέων ενισχύοντας τις ικανότητές τους και καθιστώντας τους πιο σίγουρους για τη συμμετοχή τους στην πολιτική και την επιρροή της.

Κύρια Αποτελέσματα:

- Το διακρατικό δίκτυο οργανώσεων νεολαίας CLIMentines με 100 ενεργά μέλη μέχρι το τέλος του έργου.
- Μια διερευνητική μελέτη που κυκλοφόρησε στα αγγλικά.
- Διοργανώθηκαν 18 εργαστήρια συνδημιουργίας.
- Η Εργαλειοθήκη για επαγγελματίες στον τομέα της νεολαίας: Αντιμετωπίζοντας την κλιματική κρίση κυκλοφόρησε σε 7 γλώσσες.
- Ο Οδηγός Κλιματικής Δράσης για Επαγγελματίες στον Τομέα της Νεολαίας σε 7 γλώσσες.
- Παραγωγή 3 διαδικτυακών σεμιναρίων «How to» στα αγγλικά.
- Διοργάνωση διεθνούς κατάρτισης για επαγγελματίες στον τομέα της νεολαίας.
- Το Πακέτο Βασικών Εργαλείων για την Κλιματική Δράση των Νέων σε 7 γλώσσες.
- 6 τοπικές ομάδες εργασίας σε 6 χώρες.
- Διακρατικές ανταλλαγές νέων.

Το έργο θα συμβάλει στην άνοδο του βαθμού συμμετοχής των νέων στη δημοκρατική ζωή, καθιστώντας τα νεαρά άτομα κινητήριους μοχλούς του ευρωπαϊκού τρόπου ζωής και προωθώντας την πολιτική για τη νεολαία με νέες τεκμηριωμένες μεθοδολογίες για τη συμμετοχή των νέων. Ο Οδηγός Κλιματικής Δράσης για Επαγγελματίες στον Τομέα της Νεολαίας έχει σχεδιαστεί για να υποστηρίξει τη συμμετοχή των νέων στη δράση για το κλίμα, παρουσιάζοντας τις αρχές, τις μεθόδους και τα εργαλεία της συμμετοχικής και διαβουλευτικής δημοκρατίας. Η ανάπτυξή του κατέστη δυνατή χάρη στη συνεργασία οργανώσεων από έξι ευρωπαϊκές χώρες: Γαλλία, Ιταλία, Ελλάδα, Φινλανδία, Αυστρία και Πολωνία.

Ο παρών οδηγός απευθύνεται σε επαγγελματίες στον τομέα της νεολαίας, οργανώσεις και εκπαιδευτικούς που δεσμεύονται να κινητοποιήσουν τη νεολαία για την υπεράσπιση του κλίματος, να ενισχύσουν την ικανότητά της να αναλάβει ηγετικό ρόλο σε πρωτοβουλίες που σχετίζονται με το κλίμα και να προωθήσει τη συνεργατική δράση, παρέχοντάς της θεωρητικές και πρακτικές γνώσεις. Μέσω αυτής της πηγής, επιδιώκεται να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη διάδοση και ευαισθητοποίηση σχετικά με τις δημοκρατικές μεθόδους και τα εργαλεία για τη στήριξη της συμμετοχής των νέων, ιδίως από κοινότητες που βρίσκονται στο περιθώριο, και του διαγενεακού διαλόγου στη δράση για το κλίμα. Αυτός ο οδηγός θα βοηθήσει τους/τις νέους/-ες εργαζόμενους/-ες και τους/τις νέους/-ες ηγέτες/-ιδες να αναπτύξουν από κοινού ιδέες και προτάσεις που μπορούν να δημιουργήσουν ένα βιώσιμο, δίκαιο και ισότιμο μέλλον για όλους/-ες.

Πίνακας Περιεχομένων

Εισαγωγή και Επισκόπηση	7
Μέθοδοι και Εργαλεία συμμετοχής του κοινού στη δράση για το κλίμα	9
Συμμετοχικές Μέθοδοι	11
Αστική Εποπτεία (Civic Monitoring)	11
Το παράδειγμα SIS.M.I.CO - Σύστημα Συνεργασίας Πληροφοριών Εποπτείας	13
Εργαστήρια Πολιτικής	14
Η εμπειρία της εκστρατείας #sicuriperdavnro	16
Συμμετοχικός Προϋπολογισμός	17
Συμμετοχικός προϋπολογισμός στην Ευρώπη	18
Μέθοδοι διαβούλευσης	19
Διαβουλευτικές εμπειρίες στη Γαλλία και την Αυστρία	20
Ευρωπαϊκό Εργαστήριο Σεναρίων Ευαισθητοποίησης (EASW)	21
Η εφαρμογή των EASW στην εμπειρία της Ατζέντας 21	23
Διασκέψεις Συναίνεσης	23
Η πρώτη διάσκεψη συναίνεσης στις ΗΠΑ: Επιτροπή Πολιτών σχετικά με τις τηλεπικοινωνίες και το μέλλον της δημοκρατίας	25
Πρακτικός οδηγός για την κλιματική δράση: πώς να τεθεί σε εφαρμογή κάθε δημοκρατική προσέγγιση για την κλιματική δράση σε 5 βήματα.	27
Στήσιμο σκηνοικού: πολιτικές, ανάλυση των ενδιαφερομένων μερών και της εξουσίας	29
Σχεδιασμός και προγραμματισμός δραστηριοτήτων	31
Εφαρμογή των μεθόδων μέσω διαφορετικών εργαλείων	35
Επεξεργασία αποτελεσμάτων (ή ποια αποτελέσματα θα επιτευχθούν από αυτή τη διαδικασία)	37
Επακόλουθη δράση (Τι θα γίνει με το αποτέλεσμα)	39
Παράρτημα I - Πρακτικά δελτία των μεθόδων	40
Παράρτημα II - Πρακτικά δελτία για τα Εργαλεία	54
Βιβλιογραφικές Πηγές	69

01

Εισαγωγή και Επισκόπηση

Η κλιματική αλλαγή αποτελεί μια άνευ προηγουμένου πρόκληση για τις σύγχρονες δημοκρατίες που απαιτεί βαθιά επανεξέταση των διαδικασιών λήψης αποφάσεων. Το 2019, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εισήγαγε την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, ένα νέο κοινωνικό σύμφωνο για την επίτευξη των κλιματικών στόχων του 2030 και του 2050 μέσω μιας «πράσινης μετάβασης» που σέβεται την αρχή του να μην «μείνει κανείς πίσω» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2019). Η προσέγγιση αυτή υπογραμμίζει τη σημασία μιας δίκαιης και χωρίς αποκλεισμούς μετάβασης, όπου οι πολίτες συμμετέχουν ενεργά στον καθορισμό και την εφαρμογή των κλιματικών πολιτικών.

Όπως επιβεβαιώνεται από πολυάριθμους διεθνείς και εθνικούς κανόνες, η συμμετοχή στον σχεδιασμό των κλιματικών πολιτικών δεν αποτελεί μόνο δικαίωμα, αλλά απορρέει από την ανάγκη να ξεπεραστούν τα όρια της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας, η οποία συχνά συνδέει τη συμμετοχή με εκλογικές στιγμές, αφήνοντας εκτός τις φωνές όσων δεν έχουν δικαίωμα ψήφου ή όσων, για διάφορους λόγους, βρίσκονται σε ευάλωτη κατάσταση [1]. Η προώθηση της δράσης για το κλίμα χωρίς αποκλεισμούς και με συμμετοχή σημαίνει τη δημιουργία ενός χώρου όπου όλοι/-ες μπορούν να συνεισφέρουν, παρουσιάζοντας τις εμπειρίες, τις προτάσεις και τις ανάγκες τους. Σύμφωνα με το Διεθνές Ινστιτούτο για τη Δημοκρατία και την Εκλογική Βοήθεια (IDEA), η κλιματική αλλαγή απαιτεί επανεξέταση των μοντέλων διακυβέρνησης, τα οποία συχνά επικεντρώνονται στο βραχυπρόθεσμο μέλλον, ώστε να ενσωματωθεί μια προοπτική «διαγενεακής αλληλεγγύης», ενισχύοντας τις σημερινές γενιές προς τις μελλοντικές (Διεθνές Ινστιτούτο για τη Δημοκρατία, 2021). Επιπλέον, η συμμετοχή των πολιτών μπορεί να συμβάλει στην αποτροπή του κινδύνου «σύλληψης πολιτικών» - όταν οι πολιτικές επηρεάζονται από ιδιωτικά συμφέροντα και όχι από το συλλογικό καλό - διασφαλίζοντας ότι οι αποφάσεις αντανakλούν τις προτεραιότητες της κοινωνίας στο σύνολό της (OECD, 2017).

Πρόκειται, δηλαδή, για μια κλιματική αλλαγή που επιβάλλει την επανεξέταση του τρόπου με τον οποίο κατανέμεται η εξουσία λήψης αποφάσεων εντός της κοινωνίας. Αν η έννοια της περιθωριακότητας υποδηλώνει την απόσταση από ένα σημείο αναφοράς, όταν σκέφτεται κάποιος/-α τις σύγχρονες δημοκρατίες, μπορεί να προσδιορίσει ποιος/-α είναι περισσότερο ή λιγότερο περιθωριακός/-ή όσον αφορά τη δύναμη να επηρεάσει μια δημόσια απόφαση (Hooks, 2014). Ο «Οδηγός Κλιματικής Δράσης για Επαγγελματίες στον Τομέα της Νεολαίας» είναι μία πηγή αφιερωμένη στην ενδυνάμωση για την προώθηση της δράσης για το κλίμα και έχει ως στόχο να συμβάλει στην ανακατανομή και τον επιμερισμό της εξουσίας. Ο οδηγός αυτός αποσκοπεί στην παροχή θεωρητικών πλαισίων για τον προσδιορισμό των κύριων αρχών και μεθόδων της συμμετοχικής και διαβουλευτικής δημοκρατίας (κεφάλαιο 2).

Στη συνέχεια παρέχεται ένας οδηγός βήμα προς βήμα για όσους/-ες θέλουν να οργανώσουν μια ανοδική προσέγγιση, υποστηρίζοντας ηγετικούς ρόλους σε πρωτοβουλίες που σχετίζονται με το κλίμα (κεφάλαιο 3). Ο οδηγός συμπληρώνεται από πρακτικά δελτία για την εφαρμογή μεθόδων (παράρτημα I) και εργαλείων (παράρτημα II) που μπορούν να βοηθήσουν στην οργάνωση συμμετοχικών διαδικασιών. Αυτός ο οδηγός θα βοηθήσει τους/τις επαγγελματίες της νεολαίας και τους/τις νέους/-ες ηγέτες/-ιδες να δημιουργήσουν από κοινού ιδέες και προτάσεις που μπορούν να δημιουργήσουν ένα βιώσιμο, δίκαιο και ισότιμο μέλλον για όλους/-ες.

[1] Για παράδειγμα: Η Διακήρυξη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (A/CONF.151/26) της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών του 1992- Η Σύμβαση για την Πρόσβαση σε Πληροφορίες, τη Συμμετοχή του Κοινού στη Λήψη Αποφάσεων και την Πρόσβαση στη Δικαιοσύνη σε Περιβαλλοντικά Θέματα του 1998- Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2021/1119 για την «Ευρωπαϊκή νομοθεσία για το κλίμα» του 2021.

Μέθοδοι και Εργαλεία συμμετοχής του κοινού στη δράση για το κλίμα

Το «συμμετέχω» περιγράφει μια ενέργεια αλλά δεν είναι αυτόνομο ρήμα αυτό καθαυτό, καθώς πρέπει να συνδυαστεί με το αντικείμενό του για να αποκτήσει νόημα («σε τι συμμετέχω;»). Λόγω αυτού του χαρακτηριστικού, το ρήμα «συμμετέχω» και το παράγωγο ουσιαστικό «συμμετοχή» μπορούν να περιγράφουν πολύ διαφορετικές ενέργειες (Polvani, 2021).

Η «συμμετοχή» εκφράζεται με διαφορετικούς τρόπους που μπορούν να προωθηθούν από τις δημόσιες αρχές ή τη δημόσια σφαίρα (οργανώσεις πολιτών, κινήματα βάσης, μέσα ενημέρωσης κ.λπ.). Ο πολιτικός ακτιβισμός, υπό αυτή την έννοια, γίνεται ένα ουσιαστικό εργαλείο για να παροτρύνει τους θεσμούς να ανταποκριθούν σε συγκεκριμένα ζητήματα, ζητώντας τη δημιουργία νέων χώρων για τη δημιουργία κοινών πολιτικών που ευνοούν την κλιματική δικαιοσύνη ή φέρνοντας παραδείγματα αυτοοργανωμένων εμπειριών που δείχνουν τη σημασία της επανεξέτασης των υφιστάμενων κανόνων και διαδικασιών.

Ο παρών οδηγός έχει σχεδιαστεί για να παρέχει στους/στις επαγγελματίες στον τομέα της νεολαίας ένα θεωρητικό και πρακτικό πλαίσιο σχετικά με τις μεθόδους και τα εργαλεία της συμμετοχικής και διαβουλευτικής δημοκρατίας. Στόχος είναι να επικεντρωθεί στην ενεργό συμμετοχή των πολιτών, προωθώντας τις αρχές της διαφάνειας, της συμμετοχικότητας και της κοινής ευθύνης. Ο οδηγός παρέχει τόσο ένα θεωρητικό πλαίσιο για την κατανόηση των διαφορών και των σημείων σύγκλισης μεταξύ της συμμετοχικής δημοκρατίας και της διαβουλευτικής δημοκρατίας όσο και ένα σύνολο πρακτικών εργαλείων για την αποτελεσματική εφαρμογή συμμετοχικών μεθόδων με νέους/-ες ακτιβιστές/-τριες.

Για το σκοπό αυτό, στον παρόντα οδηγό γίνεται διάκριση μεταξύ «μεθόδων» και «εργαλείων».

Οι **«Μέθοδοι»** αναφέρονται στις δομημένες διαδικασίες και οργανωτικές ρυθμίσεις που διευκολύνουν τη συμμετοχή των πολιτών στις πολιτικές ή κοινωνικές αποφάσεις. Περιγράφουν τη δομή και τις αρχές που διέπουν τον τρόπο με τον οποίο οι πολίτες συμμετέχουν στη διαδικασία. Τα **«Εργαλεία»** είναι συγκεκριμένα μέσα ή πρακτικές που χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο των διαφόρων μεθόδων για τη διευκόλυνση της συμμετοχής, του διαλόγου, του προβληματισμού ή της συλλογής πληροφοριών.

Σύμφωνα με αυτή τη διάκριση, οι «μέθοδοι» είναι ευρύτερες και πιο δομημένες διαδικασίες που καθορίζουν τους τρόπους συμμετοχής, ενώ τα «εργαλεία» είναι πιο λειτουργικές τεχνικές που διευκολύνουν τις συζητήσεις και τις αποφάσεις στο πλαίσιο των μεθόδων (Grönlund, 2003; Kamlage & Nanz, 2018; Chilvers & Kearnes, 2020)

Οι μέθοδοι, σε αντίθεση με τα εργαλεία, μπορούν με τη σειρά τους να κατηγοριοποιηθούν σε δύο θεωρητικά μακρο-πλαίσια σχετικά με τις μορφές δημοκρατίας.

Όταν γίνεται λόγος για **Συμμετοχική Δημοκρατία**, νοείται ένα σύστημα στο οποίο δημιουργούνται χώροι και τρόποι για τη συμβολή στη δημόσια διακυβέρνηση στις διάφορες μορφές της: λήψη αποφάσεων, υποβολή προτάσεων, διαχείριση ενός δημόσιου αγαθού, οργάνωση μιας υπηρεσίας ή παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμογής των δημόσιων πολιτικών. Η προσπάθεια είναι να γίνει υπέρβαση της συνολικής ανάθεσης εξουσίας σε εκλεγμένους πολιτικούς αντιπροσώπους, αλλά αυτό δεν συνεπάγεται την αποκλειστική άσκηση της εξουσίας από την ιδιότητα του πολίτη. Γενικά, η συμμετοχή είναι ανοικτή ώστε να μπορούν να παρευρίσκονται όσο το δυνατόν περισσότεροι άνθρωποι και οι συζητήσεις βασίζονται κυρίως στην προσωπική γνώση και εμπειρία. **Οι συμμετοχικές μέθοδοι** δεν οδηγούν απαραίτητα σε απόφαση, η οποία μπορεί να ληφθεί με απλή πλειοψηφία (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2024). Σε αυτόν τον οδηγό, θα αναπτυχθούν παραδείγματα αστικής εποπτείας, εργαστηρίων πολιτικής και συμμετοχικού προϋπολογισμού.

Η Διαβουλευτική Δημοκρατία, αντιθέτως, αναφέρεται σε ένα σύστημα στο οποίο οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων βασίζονται σε μια τεκμηριωμένη ανταλλαγή απόψεων, οι συμμετέχοντες/-ουσες λαμβάνουν υπόψη τους/τις εμπειρογνώμονες, τις εμπειρίες ή τις απόψεις των ενδιαφερομένων μερών, αποκτώντας πληροφορίες που χρησιμοποιούνται για να συζητήσουν, να σταθμίσουν τα υπέρ και τα κατά των διαφόρων διαθέσιμων επιλογών και να αποφασίσουν συλλογικά, με ομόφωνη συναίνεση ή με ειδική πλειοψηφία, σχετικά με προτάσεις για ένα δεδομένο ζήτημα. Σε αντίθεση με τις συμμετοχικές μεθόδους, οι διαβουλευτικές μέθοδοι βασίζονται στην επιλογή των συμμετεχόντων μέσω σαφώς καθορισμένων κριτηρίων: γίνεται προσπάθεια να δημιουργηθούν «μίνι-δημόσια» (mini-publics), δηλαδή μια ομάδα που αποτελείται από τα ίδια κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά με έναν πληθυσμό αναφοράς (τοπικό, περιφερειακό, εθνικό κ.λπ.) (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2023). Στο πλαίσιο του οδηγού θα αναπτυχθούν παραδείγματα Διαβουλευτικών Συνελεύσεων, Εργαστηρίων Ευρωπαϊκών Σεναρίων Ευαισθητοποίησης και Διασκέψεων Συναίνεσης.

Πέρα από τις θεωρητικές διακρίσεις, υπενθυμίζεται ότι υπάρχουν πολλά σημεία σύγκλισης και ασαφή όρια μεταξύ των μεθόδων που θα παρουσιαστούν. Δεν υπάρχει μια σχέση αναγκαίας ετερότητας, αλλά πιθανής επικάλυψης κάθε φορά που οι τρόποι συμμετοχής που αποδίδονται στη μία πληρούν τις θεωρητικές απαιτήσεις που θέτει η άλλη.

Συνοπτικά, και οι δύο αναφέρονται στη συμμετοχή των πολιτών στην πολιτική διαδικασία και μπορούν να συνδυαστούν μεταξύ τους ή να προσαρμοστούν ανάλογα με τις ανάγκες του εκάστοτε πλαισίου.

Συμμετοχικές μέθοδοι

Αστική Εποπτεία (Civic Monitoring)

Η αστική εποπτεία είναι μια μέθοδος με την οποία οι πολίτες αξιολογούν την εφαρμογή μιας δημόσιας πρωτοβουλίας (πολιτικές ή έργα), αυξάνοντας τη συλλογική ευαισθητοποίηση και παρακινώντας τις αρχές να ανταποκριθούν στα αναδειχθέντα κρίσιμα ζητήματα.

Η παρακολούθηση συνίσταται σε συστηματικές δραστηριότητες ελέγχου, συλλογής, επαλήθευσης και διάδοσης δεδομένων, οι οποίες διεξάγονται από ομάδα ατόμων ή οργανώσεις πολιτών, ανεξάρτητες από τα θεσμικά όργανα. Δεν αντικαθιστά σε καμία περίπτωση τη διοικητική εποπτεία, αλλά μάλλον συμπληρώνει τις πληροφορίες που κατέχει η δημόσια αρχή (Buttiglione & Reggi, 2015; European Commission, 2023).

Για να δρομολογήσει κάποιος/-α μια αστική εποπτεία, μπορεί να ακολουθήσει έξι βήματα:

1. Συνεκτίμηση του πλαισίου και του επιπέδου εποπτείας

Σκιαγράφηση μιας σαφούς και ολοκληρωμένης επισκόπησης ενός τομέα, έργου ή θέματος, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις κύριες πτυχές και τις μεταξύ τους σχέσεις. Σε αυτό το στάδιο, είναι σημαντικό να γίνει κατανοητό το συνολικό πλαίσιο («η μεγάλη εικόνα»), επίσης υπό το πρίσμα της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης, των σχετικών πολιτικών ή των επενδυτικών γραμμών που χρηματοδοτούν μεμονωμένα έργα. Η αστική εποπτεία μπορεί επίσης να αποτελεί μέρος ευρύτερων πρωτοβουλιών εκστρατείας ή να οδηγήσει σε δημοσιογραφικές έρευνες.

2. Δημιουργία της κοινότητας παρατηρητών και επιλογή του αντικειμένου παρατήρησης

Εμπλοκή μιας ομάδας ατόμων που ενδιαφέρονται για τη διεξαγωγή δραστηριοτήτων εποπτείας και δημιουργία μιας κοινότητας παρατηρητών. Στη συνέχεια, επιλέγεται από κοινού το αντικείμενο της εποπτείας και τίθενται στόχοι (π.χ. βελτίωση της ποιότητας της πρωτοβουλίας, έλεγχος της ορθής υλοποίησης ενός σχεδίου ή της εφαρμογής ενός νόμου, ευαισθητοποίηση των πολιτών ή αλλαγή μιας πολιτικής). Για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων, είναι χρήσιμο να συμμετέχουν στις δραστηριότητες εποπτείας άτομα με διεπιστημονικές ικανότητες και να αναλάβει κάθε άτομο έναν ρόλο (συντονιστής, αφηγητής ιστοριών, φωτογράφος, διαχειριστής των μέσων κοινωνικής δικτύωσης κ.λπ.)

3. Προσδιορισμός των απαιτούμενων δεξιοτήτων και οργάνωση δραστηριοτήτων κατάρτισης

Καταιγισμός ιδεών με την ομάδα σχετικά με τους απαιτούμενους πόρους, συμμετοχή των κατάλληλων ατόμων στην εκπαίδευση και προετοιμασία του εκπαιδευτικού υλικού. Οργάνωση εκπαιδεύσεων σχετικά με έννοιες και πρακτικές, όπως η άσκηση πίεσης από τους πολίτες (civic lobbying), οι μεθοδολογίες έρευνας ή τεχνικές πτυχές σχετικές με το αντικείμενο που πρόκειται να εποπτευτεί, όπως η λειτουργία της πολιτικής, οι μηχανισμοί για τη διάθεση δημόσιων πόρων, οι διαδικασίες για τη διεξαγωγή ενός δημόσιου έργου και σχετικά με τον νόμο περί ελευθερίας των πληροφοριών (όπως ο FOIA) (Gasco-hernandez, Martin, Reggi, & Pyo, 2018).

4. Συλλογή δευτερογενών δεδομένων (δευτερογενής ανάλυση)

Συλλογή δευτερογενών δεδομένων, δηλαδή δεδομένων που είναι διαθέσιμα στο διαδίκτυο και υπάρχουν ως δεδομένα για άλλους σκοπούς. Ενδεικτικά, μπορούν να εξεταστούν διαδικασίες χρηματοδότησης, επίσημα έγγραφα, θεσμικοί δικτυακοί τόποι, εκθέσεις ερευνητικών ή πολιτικών οργανώσεων. Η αστική εποπτεία αξιοποιεί τα ανοικτά διοικητικά δεδομένα και, εάν αυτά δεν είναι διαθέσιμα, μπορούν να χρησιμοποιηθούν ειδικά εργαλεία διαφάνειας (όπως το FOIA) ή να οργανωθούν δράσεις άσκησης πίεσης ώστε να καταστούν δημόσια, επαναχρησιμοποιήσιμα και επαναδιανεμητέα (Dawes, Vidiasova, & Parkimovich, 2016).

5. Συλλογή και επαλήθευση δεδομένων μέσω επισκέψεων πεδίου ή συνεντεύξεων

Έλεγχος των πληροφοριών που διαθέτονται και συλλογή πληροφοριών για σκοπούς εποπτείας μέσω έρευνας πεδίου (φωτογραφίες, βίντεο, συμπλήρωση εντύπων), συνεντεύξεων με ενδιαφερόμενους φορείς (φορείς χάραξης πολιτικής, πρόσωπα-κλειδιά, πληγείσες κοινότητες), ερευνών ή ομάδων εστίασης.

6. Αναφορά και ανατροφοδότηση του κοινού σχετικά με τα αποτελέσματα της εποπτείας Συγγραφή τελικής αναφορικής έκθεσης και δημιουργία ψηφιακής πλατφόρμας για την παρουσίαση των αποτελεσμάτων της εποπτείας στη δημόσια αρχή, τα μέσα ενημέρωσης και τις πληγείσες κοινότητες. Ακόμη και αν κοινότητα παρατηρητών δεν διαθέτει τη νομική εξουσία να αναγκάσει τη δημόσια αρχή να βελτιώσει το αποτέλεσμα, μπορεί να παρουσιάσει τα αποτελέσματα με έναν όλο και πιο «θορυβώδη» τρόπο για να την παρακινήσει να δράσει.

Το παράδειγμα SIS.M.I.CO - Σύστημα Συνεργασίας Πληροφοριών Εποπτείας

Στο πλαίσιο της μείωσης του κινδύνου καταστροφών, η ActionAid Italy προώθησε δράσεις παρακολούθησης των πολιτών στις περιοχές που επλήγησαν από τους σεισμούς του 2016 με στόχο τη βελτίωση της κοινωνικής λογοδοσίας των θεσμικών οργάνων. Μέσω του προγράμματος SIS.M.I.CO, το πρώτο πράγμα που έγινε ήταν να χαρτογραφηθούν οι συνεταιριστικές πραγματικότητες που υπάρχουν στους 140 πληγέντες δήμους, και στο παρασκήνιο, λόγω της αδυναμίας εύρεσης λεπτομερών δεδομένων σε επίπεδο δήμου, πραγματοποιήθηκε μια ανάλυση πλαισίου σε κοινωνικές, οικονομικές και δημογραφικές πτυχές. Στη συνέχεια, διοργανώθηκε ένα «Σχολείο Εποπτείας και Πολιτικής Δράσης» στην πόλη Arquata del Tronto και δύο εργαστήρια με εδαφική εστίαση στο Amatrice και στο Camerino. Κατά τη διάρκεια των τριών ημερών του Σχολείου Εποπτείας, οι συμμετέχοντες/-ουσες απέκτησαν δεξιότητες σχετικά με τα ανοικτά δεδομένα, τα εργαλεία χαρτογράφησης πλήθους (όπως το Mapillary), τις πλατφόρμες αρχειοθέτησης και δεδομένων εποπτείας που σχετίζονται με την ανοικοδόμηση, τη νομοθεσία για τη διαφάνεια της δημόσιας διοίκησης και τη μετασεισμική περίοδο, χάρη στην υποστήριξη εμπειρογνομόνων από πανεπιστήμια, ερευνητικά ινστιτούτα, δικηγορικά γραφεία και ενώσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα των ανοικτών δεδομένων.

Πριν από κάθε ένα από τα δύο εργαστήρια, διεξήχθη μια φάση συνεργατικής ανάλυσης και διανεμήθηκαν ερωτηματολόγια, με τα οποία η ομάδα διερεύνησε τις ανάγκες των συλλόγων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή, επέλεξε μαζί τους το αντικείμενο εποπτείας και οργάνωσε τις νέες εκπαιδευτικές δραστηριότητες κατά τις οποίες οι συμμετέχοντες/-ουσες συνέταξαν το έντυπο εποπτείας τόσο σε μορφή συμβατή με το Excel όσο και σε γραφική έκδοση για επίσκεψη στο πεδίο. Μετά την κατάρτιση, η ομάδα άρχισε να εποπτεύει την ασφάλεια των κτιρίων στην «κόκκινη ζώνη» του Καμερίνο. Χάρη σε μια δευτερογενή ανάλυση σχετικά με την κτηματολογική χαρτογράφηση των δημοτικών πρακτικών και την αίτηση για την έγκριση επισκέψεων πεδίου, κατέστη δυνατή η πραγματοποίηση της εποπτείας και η χαρτογράφηση με τη συγκέντρωση των δεδομένων που συλλέχθηκαν για την επαλήθευση της συνολικής προόδου της ασφάλισης. Στο τέλος του έργου, διοργανώθηκε δημόσια συνάντηση για την παροχή πληροφοριών στις δημόσιες αρχές και στους πολίτες. Σύμφωνα με την εμπειρία αυτή μπορεί να επιβεβαιωθεί ότι σε ένα πλαίσιο όπου ικανοποιούνται ορισμένες βασικές ανάγκες (όπως οι φυσιολογικές ανάγκες, οι ανάγκες ασφάλειας ή σταθερότητας), άλλοι τύποι αναγκών, όπως η ενημέρωση και η επιθυμία να συμβάλλουν στις επιλογές που κάνουν οι δημόσιες αρχές στην περιοχή, εισάγονται μεταξύ των ανθρώπων ενός πλαισίου που ακόμη δεν έχει αντιμετωπίσει τις επιπτώσεις της καταστροφής. Μόνο με την παρουσία αυτών των τύπων αναγκών έχει νόημα να ξεκινήσει μια διαδικασία αστικής εποπτείας- διαφορετικά, απαιτούνται διαφορετικά μονοπάτια και δράσεις που εμπίπτουν στη σφαίρα της ενδυνάμωσης.

(2) Η Κοινωνική Λογοδοσία αναφέρεται σε μια επικοινωνιακή και διαλογική διαδικασία κατά την οποία οι διοικήσεις, λογοδοτώντας για τις ενέργειές τους, εμπλέκονται με τους πολίτες μέσω ενός δημόσιου διαλόγου που βασίζεται σε αντικειμενικά στοιχεία, σαφή δεδομένα και δομημένες πληροφορίες. Στο πλαίσιο αυτού του διαλόγου, οι πολίτες πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να θέτουν ερωτήματα, να λαμβάνουν απαντήσεις και να διατυπώνουν προτάσεις για τη βελτίωση της διοικητικής δράσης (Bovens, 2007).

Εργαστήρια Πολιτικής

Τα εργαστήρια πολιτικής είναι δημόσια εργαστήρια συνδιαμόρφωσης με τη συμμετοχή πολιτών, εμπειρογνομόνων και φορέων χάραξης πολιτικής (οι οποίοι, ωστόσο, απλώς παρακολουθούν και δεν συμμετέχουν άμεσα στον συνδιαμορφωτικό σχεδιασμό) για την ανάπτυξη νέων πολιτικών σε θέματα δημόσιου ενδιαφέροντος ή τη βελτίωση των υφιστάμενων.

Στο πλαίσιο του πολιτικού ακτιβισμού, δίνουν φωνή σε άτομα και κοινότητες που συχνά δεν εκπροσωπούνται, προωθώντας την ευαισθητοποίηση σχετικά με τα δικαιώματά τους και καθορίζοντας τρόπους για την αποτελεσματικότητά τους. Τα εργαστήρια πολιτικής έχουν εξαπλωθεί σε πολλά ευρωπαϊκά κράτη και λειτουργούν κυρίως από εμπειρογνώμονες της δημόσιας διοίκησης, αλλά υπάρχουν και παραδείγματα ανοδικής προσέγγισης που βασίζονται στις τοπικές ανάγκες. (Fuller & Lochard, 2016; Olejniczak, Borkowska-Waszak, Domaradzka-Widła, & Park, 2017).

Για να οργανωθούν Εργαστήρια Πολιτικής μπορούν να ακολουθηθούν τα εξής βήματα:

1. Ανάλυση της υφιστάμενης πολιτικής

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η όλη διαδικασία αποσκοπεί στην παραγωγή μιας νέας πολιτικής ή στη βελτίωση μιας υφιστάμενης πολιτικής, είναι σημαντικό να αναλυθεί το πλαίσιο, να εξεταστούν τα κενά στις υφιστάμενες πολιτικές και να διατυπωθούν σχετικά ερωτήματα πολιτικής για τον καλύτερο δυνατό προσδιορισμό της ανάγκης και του σκοπού των εργαστηρίων. Σε αυτό το στάδιο μπορούν να συμμετέχουν ενδιαφερόμενα μέρη, ερευνητές/-τριες ή εμπειρογνώμονες, οι οποίοι/-ες μπορούν να συμβάλλουν στη σκιαγράφηση των ζητημάτων που πρέπει να αντιμετωπιστούν

2. Ανάλυση των ενδιαφερομένων μερών και χάρτης ισχύος

Ανάλυση των επιμέρους ενδιαφερομένων μερών που εμπλέκονται στην ανάπτυξη, εφαρμογή, εποπτεία και αξιολόγηση της πολιτικής που εξετάζεται και ανάπτυξη μιας άσκησης χαρτογράφησης ισχύος για τον προσδιορισμό των ατόμων που έχουν τη δύναμη να θεσπίσουν, να αλλάξουν ή να επηρεάσουν την πολιτική που θα αποτελέσει το αντικείμενο των εργαστηρίων. Η δραστηριότητα αυτή μπορεί να διεξαχθεί σε συναντήσεις με τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες.

3. Προγραμματισμός των εργαστηρίων

Προετοιμασία και σχεδιασμός των εργαστηρίων, καθορισμός της ημερήσιας διάταξης και δημιουργία ενός χρήσιμου πακέτου πληροφοριακών δεδομένων για τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες, το οποίο συνοψίζει την ανάλυση που έχει πραγματοποιηθεί και αποσαφηνίζει τυχόν αμφιλεγόμενα σημεία της πολιτικής που πρόκειται να συζητηθεί.

4. Εργαστήρια εμπάθυνας ή ενδυνάμωσης

Στην πρώτη φάση μπορεί να οργανωθεί εργαστήριο για τις αναδυόμενες ανάγκες, συζητώντας με τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες τους λόγους για τους οποίους υπάρχει ανάγκη για μια νέα πολιτική, ή για την ενδυνάμωση. Αυτή η φάση είναι χρήσιμη για μια κοινή βάση κατανόησης του θέματος που πρόκειται να εξεταστεί, επιτρέποντας στους/στις συμμετέχοντες/-ουσες να προβληματιστούν σχετικά με τους στόχους και να συζητήσουν τις δικές τους εμπειρίες και ανησυχίες.

5. Εργαστήρια πολλαπλών ενδιαφερομένων

Στη δεύτερη φάση, οι συμμετέχοντες/-ουσες εργάζονται σε πολυμερείς, ολομέλειες και ομαδικές συνεδριάσεις, με τον αριθμό των συνεδριάσεων να ποικίλλει ανάλογα με την πολυπλοκότητα του θέματος. Οι ομάδες αποτελούνται από το πολύ 8 συμμετέχοντες/-ουσες που εκφράζουν διαφορετικά ενδιαφέροντα, κρίσιμα ζητήματα των υφιστάμενων πολιτικών. Στις πρώτες συναντήσεις, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των υφιστάμενων μέτρων αναλύονται σε ομάδες και οι προβληματισμοί ανταλλάσσονται στην ολομέλεια. Με τον ίδιο τρόπο, επεξεργάζονται πιθανές προτάσεις. Πριν από την τελευταία συνάντηση, διανέμεται ένα σχέδιο προτάσεων, το οποίο θα χρησιμεύσει ως βάση για την τελευταία συνάντηση εργασίας των ομάδων και την επακόλουθη συζήτηση στην ολομέλεια για να αποφασιστεί ποιες προτάσεις θα τεθούν υπόψη των φορέων χάραξης πολιτικής.

Εργαστήρια Πολιτικής

6. Τελική επεξεργασία και έγκριση των αποτελεσμάτων

Στο τέλος της διαδικασίας, οι προτάσεις καταλήγουν σε ένα έγγραφο που είναι δομημένο έτσι ώστε να είναι χρήσιμο για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και το κοινό. Ο πιο συχνά χρησιμοποιούμενος τύπος εγγράφου είναι η Λευκή Βίβλος (*White Paper*), μια έκθεση που περιγράφει λεπτομερώς ένα κρίσιμο πρόβλημα ή κατάσταση και τις προτεινόμενες λύσεις για την αντιμετώπισή του. Πριν από την τελική έκδοση του εγγράφου, είναι δυνατόν να κυκλοφορήσει ένα προσχέδιο μεταξύ των συμμετεχόντων/-ουσών για τη λήψη ανατροφοδότησης και να οργανωθεί μια τελική συνάντηση όπου καθορίζονται οι δραστηριότητες παρακολούθησης και συνηγορίας, οι οποίες είναι ιδιαίτερα σημαντικές στην περίπτωση μιας ανοδικής διαδικασίας.

Η εμπειρία της εκστρατείας #sicuriperdavvero

Το 2019, η εκστρατεία #sicuriperdavvero («Πραγματική Ασφάλεια») προώθησε μια σειρά από εργαστήρια πολιτικής με ανοδική προσέγγιση για τη συλλογική ανάπτυξη προτάσεων διαχείρισης του κινδύνου καταστροφών μέσω 11 εκδηλώσεων σε ολόκληρη την Ιταλία. Η εμπειρία χωρίστηκε σε τρεις κομβικές στιγμές: καθορισμός της ημερήσιας διάταξης, σχεδιασμός και λήψη αποφάσεων, ακολουθούμενη από την συνηγορία, την άσκηση πίεσης και την εκστρατεία. Ταυτόχρονα, άνοιξε ο ιστότοπος www.sicuriperdavvero.it ως «βιβλιοθήκη» και χώρος για την επεξεργασία της σκέψης χάρη στις συνεισφορές, οι οποίες ήταν προσβάσιμες στην κοινότητα και από τις οποίες κάθε συμμετέχων/-ουσα μπορούσε να αντλήσει ή πάνω στις οποίες μπορούσε να μοιραστεί τις γνώσεις του για τους διάφορους τομείς του κύκλου κινδύνου.

Η φάση καθορισμού της ημερήσιας διάταξης πραγματοποιήθηκε μέσω προπαρασκευαστικών εργασιών που αποσκοπούσαν στον καθορισμό των θεματικών τομέων που έπρεπε να εξεταστούν και των φορέων που έπρεπε να συμμετάσχουν. Η φάση του σχεδιασμού της εφαρμογής πραγματοποιήθηκε σε εδαφικά χωρισμένα εργαστήρια, καθένα από τα οποία ήταν αφιερωμένο στην εις βάθος μελέτη ενός θεματικού τομέα. Πριν από κάθε συνάντηση, παρασχέθηκε υποστηρικτικό υλικό για την εμβάθυνση του υπό συζήτηση θέματος. Σε όλες τις συναντήσεις, συγκροτήθηκαν ομάδες εργασίας με πολλούς εμπλεκόμενους φορείς, με στόχο την εκπόνηση μιας κρίσιμης διαδρομής για το υπό συζήτηση θέμα: μια λογική διαδρομή η οποία, ξεκινώντας από συγκεκριμένες εμπειρίες, προσδιόρισε τα κύρια προβλήματα για το υπό συζήτηση θέμα και τις πιθανές λύσεις ή ενδείξεις για την επίλυσή τους. Μια σειρά κατευθυντήριων ερωτήσεων που αναπτύχθηκαν από την ομάδα έργου αποτέλεσαν τη θεματική διαδρομή πάνω στην οποία οι συμμετέχοντες/-ουσες έκαναν διάλογο. Σε κάθε τραπέζι υπήρχαν συντονιστές/-τριες που συντόνιζαν τη συζήτηση και εισηγητές/-τριες που συνόψιζαν τα λεγόμενα σε πραγματικό χρόνο. Στο τέλος της εργασίας στην ομάδα, οι συντονιστές/-τριες συνέταξαν μια έκθεση, την οποία στη συνέχεια μοιράστηκαν με τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες για περαιτέρω προσθήκες και επικύρωση του περιεχομένου που προέκυψε. Μετά από αυτό το βήμα, οι εκθέσεις δημοσιεύθηκαν στον ιστότοπο και στάλθηκαν σε όλους/-ες τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες στην εκστρατεία (όχι μόνο σε όσους/-ες ήταν παρόντες/-ούσες στο εργαστήριο) μέσω ειδικής λίστας αλληλογραφίας. Στη συνέχεια, το υλικό αναθεωρήθηκε από την ομάδα έργου με τη βοήθεια νομικών και ειδικών σε θέματα πολιτικής, ώστε να είναι σύμφωνο με τα χαρακτηριστικά μιας δημόσιας πολιτικής.

Όλα αυτά συγκεντρώθηκαν στις «Κατευθυντήριες γραμμές για μια εθνική πολιτική πρόληψης και ανασυγκρότησης», οι οποίες παρουσιάστηκαν στο γραφείο του πρωθυπουργού το 2020. Μεταξύ των προτάσεων που περιείχαν οι κατευθυντήριες γραμμές, αυτή που αφορούσε έναν «οργανικό κανονισμό για την ανοικοδόμηση μετά από καταστροφές» υποστηρίχθηκε μέσω διαφόρων πρωτοβουλιών, όπως η εκπόνηση ενός νέου εγγράφου στις αρχές του 2023, και δράσεων κινητοποίησης, όπως η διαμαρτυρία κάτω από τα γραφεία του αρμόδιου υπουργού. Μη λαμβάνοντας τις επιθυμητές απαντήσεις, τον Ιούνιο του 2023, η Εκστρατεία απαίτησε και πάλι έντονα μια διαδικασία ακρόασης και συνδιαμόρφωσης του νόμου, οργανώνοντας μια δημόσια θεσμική συνάντηση και προβάλλοντας το βιντεοσκοπημένο μήνυμα των ακτιβιστών στο Κολοσσαίο. Το 2024, μετά την έναρξη της νομοθετικής διαδικασίας στο Κοινοβούλιο, οι υπεύθυνοι/-ες της Εκστρατείας έθεσαν τα αιτήματά τους υπόψη των βουλευτών σε άτυπες ακροάσεις.

Συμμετοχικός Προϋπολογισμός

Ο συμμετοχικός προϋπολογισμός είναι μια μέθοδος κατά την οποία μια δημόσια διοίκηση αποφασίζει μαζί με τους πολίτες πώς θα επενδύσει ένα ποσοστό του προϋπολογισμού της, βάζοντάς τους να προσδιορίσουν τις προτεραιότητες δαπανών ή βάζοντάς τους να προτείνουν συγκεκριμένα έργα που πρέπει να συμπεριληφθούν στον δημοτικό προϋπολογισμό. Με την πάροδο του χρόνου, έχει εφαρμοστεί με διάφορες παραλλαγές σε σημείο που να ενσωματώνει θεωρητικές παραδοχές της διαβουλευτικής δημοκρατίας.

Παρόλο που οι περισσότερες πρακτικές αναπτύσσονται σε αστικό πλαίσιο σε δημοτικό επίπεδο, υπάρχουν εμπειρίες σε περιφερειακό, κρατικό ή σχολικό επίπεδο, όπου οι σχολικοί προϋπολογισμοί χρησιμοποιούνται για τη χρηματοδότηση προτάσεων και σχεδίων των μαθητών/-τριών. Κάθε δήμος μπορεί να εφαρμόσει έναν συμμετοχικό προϋπολογισμό, ωστόσο πρέπει να υπάρχει σαφής πολιτική βούληση (Wampler, 2000; European Parliament, 2024).

Έχοντας ελέγξει αυτή την προϋπόθεση, η διαδικασία μπορεί να διατυπωθεί ως εξής:

1. Έναρξη του συμμετοχικού προϋπολογισμού

Η δημόσια αρχή ανακοινώνει τον Συμμετοχικό Ισολογισμό, ορίζει την ποσόστωση του προϋπολογισμού που θα συζητηθεί και υποδεικνύει την περιοχή-στόχο (πόλη, γειτονιά, περιοχή κ.λπ.) στην οποία θα διατεθεί το τμήμα του υπό συζήτηση προϋπολογισμού. Η πράξη πρόσκλησης περιέχει τους σκοπούς, τους στόχους και τη διάρκεια της διαδικασίας, καθώς και τα τεχνικά κριτήρια για το παραδεκτό και την αξιολόγηση των προτάσεων που μπορούν να υποβάλουν οι πολίτες. Ορίζεται μια ομάδα συντονισμού και μια επιτροπή αξιολόγησης. Τέλος, καθορίζονται τα κριτήρια επιλογής των συμμετεχόντων/-ουσών: στην περίπτωση του συμμετοχικού προϋπολογισμού, μπορούν να συμμετάσχουν γενικά όλοι/-ες οι ενδιαφερόμενοι/-ες στην επιλεγμένη περιοχή, στην περίπτωση του διαβουλευτικού προϋπολογισμού, επιλέγεται ένα αντιπροσωπευτικό στατιστικό δείγμα.

2. Πληροφορίες σχετικά με τη διαδικασία

Ενημέρωση των πολιτών σχετικά με την πρωτοβουλία, τον προϋπολογισμό και τη διαδικασία. Κατά τη διάρκεια δημόσιων εκδηλώσεων, μπορεί να παρουσιαστεί ο προϋπολογισμός στο σύνολό του και τα επιμέρους στοιχεία δαπανών που καλύπτονται από τη διαδικασία και τα τεχνικά κριτήρια. Στην περίπτωση ενός συμβουλευτικού προϋπολογισμού, οι συμμετέχοντες/-ουσες ακούνε επίσης τους/τις διάφορους/-ες ενδιαφερόμενους/-ες όσον αφορά την προτεραιότητα των δαπανών και καθορίζουν τα σχέδια δαπανών μαζί με τους/τις τεχνικούς.

3. Συλλογή προτάσεων

Οι συμμετέχοντες/-ουσες υποβάλλουν προτάσεις έργων που ανταποκρίνονται στις ανάγκες της κοινότητας. Η συντονιστική ομάδα καθορίζει την περίοδο συλλογής των προτάσεων και διευκολύνει την υποβολή τους (σε ηλεκτρονική ή έντυπη μορφή), διασφαλίζοντας ότι περιλαμβάνουν λεπτομέρειες όπως ο στόχος, το κοινό-στόχος, ο εκτιμώμενος προϋπολογισμός και οι πιθανοί εταίροι υλοποίησης.

4. Επιτροπή αξιολόγησης

Μια επιτροπή αξιολόγησης (αποτελούμενη από εκπροσώπους των δημόσιων αρχών, των τεχνικών υπηρεσιών και της κοινότητας) λαμβάνει τις προτάσεις και αξιολογεί την τεχνική και οικονομική σκοπιμότητά τους, συγκεντρώνοντας παρόμοιες προτάσεις. Αξιολογείται η συμμόρφωση με τα τεχνικά κριτήρια, η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα και η τήρηση του διαθέσιμου προϋπολογισμού. Στο τέλος, καταρτίζεται κατάλογος των προτάσεων που είναι επιλέξιμες για τις ομάδες συνδιαμόρφωσης.

Συμμετοχικός Προϋπολογισμός

5. Ομάδες συνδιαμόρφωσης

Κατά τη διάρκεια των ομάδων συνδιαμόρφωσης, τα άτομα που έχουν υποβάλει σχέδια συναντώνται μεταξύ τους και προσπαθούν να επεξεργαστούν κοινές προτάσεις. Με τη βοήθεια των τεχνικών του δήμου, προσπαθούν επίσης να καθορίσουν καλύτερα συγκεκριμένους στόχους, δείκτες επιτυχίας, χρονοδιαγράμματα και λεπτομερείς προϋπολογισμούς για τις προτάσεις που υποβλήθηκαν.

6. Ψηφοφορία

Οι προτάσεις των ομάδων συνδιαμόρφωσης τίθενται σε ψηφοφορία. Στην περίπτωση του συμμετοχικού προϋπολογισμού ψηφίζουν όλοι/-ες όσοι/-ες έχουν δικαίωμα στην αντίστοιχη περιοχή (ακόμη και αν δεν συμμετείχαν) και εγκρίνονται με απλή πλειοψηφία. Στην περίπτωση του συμβουλευτικού προϋπολογισμού, μόνο οι συμμετέχοντες/-ουσες στη διαδικασία ψηφίζουν επί των προτάσεων και αυτές εγκρίνονται ομόφωνα ή με ειδική πλειοψηφία. Στο τέλος της ψηφοφορίας συντάσσεται το έγγραφο που θα αποτελέσει αντικείμενο της τελικής αξιολόγησης από τη δημόσια αρχή.

7. Τελική έγκριση

Η δημόσια αρχή αξιολογεί το τελικό έγγραφο και εγκρίνει το σύνολο ή μέρος των προτεινόμενων έργων, αιτιολογώντας τυχόν αλλαγές ή άρνηση υλοποίησής τους. Στη συνέχεια καταρτίζεται ο προϋπολογισμός και εγκρίνεται το σχέδιο υλοποίησής.

8. Υλοποίηση

Η εξουσία λήψης αποφάσεων βρίσκεται σταθερά στα χέρια των πολιτικών και του διοικητικού μηχανισμού. Για την αποτελεσματική εφαρμογή των προτάσεων, η υποστήριξη και το ενδιαφέρον των οργανώσεων πολιτών και της κοινωνίας των πολιτών μπορεί να είναι ουσιώδους σημασίας.

Συμμετοχικός προϋπολογισμός στην Ευρώπη

Ο συμμετοχικός προϋπολογισμός στην Ευρώπη έχει θεωρηθεί ως εργαλείο για τη βελτίωση της διαφάνειας, της αποτελεσματικότητας και της συμμετοχής των πολιτών στη διαχείριση των τοπικών δημόσιων πόρων και έχει διαδοθεί ευρέως σε διάφορες χώρες, όπως η Γαλλία, η Γερμανία, η Ισπανία, η Ιταλία και η Πολωνία, όπου έχουν αναπτυχθεί μοναδικές προσεγγίσεις που ανταποκρίνονται στις τοπικές ανάγκες. (Allegretti & Herzberg, 2004).

Στη Γαλλία, για παράδειγμα, ο συμμετοχικός προϋπολογισμός προωθήθηκε ως εναλλακτική λύση στον συγκεντρωτισμό και ενσωματώθηκε στις υπάρχουσες δομές της δημοκρατικής βάσης, ενώ στη Γερμανία υιοθετήθηκε κυρίως για τη βελτίωση της δημοσιονομικής διαφάνειας και της διοικητικής αποτελεσματικότητας, με έμφαση στην ενημέρωση των πολιτών. Στην Ισπανία, το μοντέλο συνεταιριστικής συμμετοχής οδήγησε στη δημιουργία πιο ανοικτών και δομημένων χώρων λήψης αποφάσεων. Οι πρώτες πιλοτικές εφαρμογές αναπτύχθηκαν στις αρχές της δεκαετίας του 2000, ιδίως στις περιφέρειες της Ανδαλουσίας και της Καταλονίας.

Η Πολωνία διαθέτει τον μεγαλύτερο αριθμό συνεχιζόμενων εμπειριών σε πρακτικό επίπεδο στην Ευρώπη, χάρη σε έναν νόμο που ψηφίστηκε το 2009 και εισήγαγε τα Solecki Funds. Πρόκειται για ειδικά πακέτα πόρων που παρέχονται στις τοπικές αρχές για την προώθηση των δημοκρατικών μέσων, συμπεριλαμβανομένης της εφαρμογής της συναπόφασης στις δημοσιονομικές διαδικασίες. Στην Ιταλία, το ενδιαφέρον για τον συμμετοχικό προϋπολογισμό αυξάνεται από το 2001 και, αν και η υιοθέτηση είναι ακόμη περιορισμένη, αρκετές πόλεις όπως η Μπολόνια, η Ρώμη, η Νάπολη και η Βενετία τον έχουν εισαγάγει σε τοπικό επίπεδο (Sgueo, 2016).

Σε κάθε εμπειρία, ωστόσο, ο συμμετοχικός προϋπολογισμός απαιτούσε ισχυρή πολιτική υποστήριξη, ενεργό συμμετοχή των τοπικών ενώσεων και ισχυρή διοικητική ικανότητα, επίσης από την άποψη των ανθρώπινων και οικονομικών πόρων. Παρ' όλα αυτά, πρόκειται για μια δυναμική και συνεχώς εξελισσόμενη μέθοδο. Στην πραγματικότητα, υπάρχουν εμπειρίες συμμετοχικού προϋπολογισμού που ορίζονται ως «κοινοτική ανάπτυξη» και διακρίνονται από το γεγονός ότι τα έργα υλοποιούνται από την κοινότητα και όχι από δημόσιους υπαλλήλους ή θεσμούς.

Αυτού του είδους οι εμπειρίες τείνουν να διαχωρίζονται από την τοπική πολιτική (τέτοιου είδους πειράματα συχνά λαμβάνουν χώρα εκεί όπου οι κυβερνήσεις είναι αδύναμες ή έχουν ελάχιστη παρουσία) και καθοδηγούνται τόσο από τη δυναμική ανοδική προσέγγιση όσο και την καθοδική. Η κοινωνία των πολιτών παίζει καθοριστικό ρόλο εδώ, ιδίως όταν υπερασπίζεται τα δικαιώματα μειονεκτούντων ή περιθωριοποιημένων ομάδων, και η πρόκληση είναι να αποτραπεί η μετατροπή τέτοιων πειραμάτων σε «παρα-δημόσιους φορείς» που παρέχουν υπηρεσίες για τους τοπικούς δημόσιους φορείς (Sintomer, Herzberg, & Allegretti, 2013).

Μέθοδοι διαβούλευσης

Διαβουλευτική Συνέλευση (Δίαιτα)

Η συμβουλευτική συνέλευση είναι μια μέθοδος κατά την οποία ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα πολιτών που προκύπτει από κλήρωση συζητά και αξιολογεί κοινωνικά ή πολιτικά ζητήματα και διατυπώνει συστάσεις προς τους/τις υπεύθυνους/-ες λήψης αποφάσεων. Τα βασικά συστατικά μιας συνέλευσης είναι το αντιπροσωπευτικό δείγμα που προκύπτει από κλήρωση, το σαφές και συγκεκριμένο θέμα για το οποίο οι πολίτες καλούνται να αποφασίσουν, η διαθεσιμότητα ισορροπημένων και ουδέτερων πληροφοριών και ο επαρκής διαθέσιμος χρόνος για τη διατύπωση συστάσεων και προτάσεων με τη βοήθεια συντονιστών/-τριών. (Smith, 2024; Council of Europe, 2023).

Μια διαβουλευτική συνέλευση μπορεί να οργανωθεί μέσω των ακόλουθων βημάτων:

1. Στάδιο προετοιμασίας και σχεδιασμού

Καθορισμός του θέματος με το οποίο θα ασχοληθεί η συνέλευση, θέτοντας στόχους ώστε να προγραμματιστούν τα διάφορα στάδια. Κατά την επιλογή του θέματος, το οποίο δεν πρέπει να είναι πολύ ευρύ, μπορούν να εντοπιστούν θέματα που ενδιαφέρουν μια συγκεκριμένη ομάδα-στόχο ή είναι συναφή με την κοινότητα που θα συμμετάσχει. Κατά τη διάρκεια αυτής της φάσης μπορούν επίσης να συμμετέχουν οι εν δυνάμει ενδιαφερόμενοι/-ες μέσω σύντομων ερευνών ή συνεντεύξεων για να διαπιστωθούν τα θέματα που παρουσιάζουν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Στη συνέχεια, μπορεί να συγκροτηθεί μια διευθύνουσα επιτροπή και ανεξάρτητες επιτροπές που μπορούν να διασφαλίσουν την ουδετερότητα της διαδικασίας ή να βοηθήσουν με το περιεχόμενο.

2. Προσέλκυση συμμετεχόντων/-ουσών

Ο αριθμός των συμμετεχόντων/-ουσών που θα προσέλθουν εξαρτάται από τη γεωγραφική περιοχή (γειτονιά, πόλη, χώρα κ.λπ.) και την οικονομική δυνατότητα του/της διοργανωτή/-τριας. Συνήθως, οι διαδικασίες συγκέντρωσης περιλαμβάνουν μεταξύ 40 και 120 ατόμων που προκύπτουν από κλήρωση για τη σύνθεση ενός στατιστικά αντιπροσωπευτικού δείγματος. Μέσω μιας βάσης δεδομένων επαφών (συνήθως παρέχεται από υπηρεσίες μητρώου, δημιουργείται μέσω μιας ηλεκτρονικής φόρμας ή σε συνεργασία με ενδιαφερόμενους φορείς). Διοργανώνει προκαταρκτικές συναντήσεις για να γνωριστούν οι συμμετέχοντες/-ουσες μεταξύ τους και να εξοικειωθούν με τις μεθόδους εργασίας.

3. Στάδιο πληροφόρησης και εκμάθησης

Λαμβάνοντας υπόψη την πολυπλοκότητα του επιλεγμένου θέματος, διοργανώνονται συναντήσεις ενημέρωσης και μάθησης για να παράσχουν στους συμμετέχοντες/-ουσες μια χρήσιμη βάση γνώσεων ώστε να κατανοήσουν και να συζητήσουν το θέμα ή να ακούσουν τους σχετικούς ενδιαφερόμενους που εκπροσωπούν διαφορετικές απόψεις για το συγκεκριμένο ζήτημα. Ενδεικτικά, μπορούν να συμμετέχουν εμπειρογνώμονες, πολιτικοί εκπρόσωποι, εταιρείες ή οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας μπορούν να δοθούν αναγνώσματα, βίντεο ή εκπαιδευτικό υλικό που μπορούν να βοηθήσουν τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες στη διαμόρφωση γνώμης.

4. Στάδιο διαλόγου και διαβούλευσης

Προώθηση μιας διεξοδικής συζήτησης που διευκολύνει την ανάπτυξη κοινών συστάσεων μέσω των πιο ευέλικτων συμμετοχικών εργαλείων. Για παράδειγμα, η τεχνολογία ανοιχτού χώρου μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ανάδειξη επιμέρους θεμάτων ή προτάσεων που οι συμμετέχοντες/-ουσες μπορούν στη συνέχεια να επεξεργαστούν σε ομαδική εργασία. Είναι σημαντικό οι εργασίες να μην παραμένουν στην ατομική ομάδα αλλά να μοιράζονται και να επικυρώνονται με ολόκληρη τη συνέλευση πριν από τη φάση λήψης αποφάσεων.

5. Στάδιο απόφασης

Στη φάση της απόφασης, οι συμμετέχοντες/-ουσες δεσμεύονται να οριστικοποιήσουν τις κοινές συστάσεις και να τις εγκρίνουν επίσημα. Ένα έγγραφο που περιέχει τις συστάσεις που προέκυψαν συντάσσεται και κοινοποιείται στους/στις συμμετέχοντες/-ουσες πριν από την τελική συνάντηση. Η ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία ή η έγκριση με ομόφωνη συναίνεση χρησιμοποιείται για την έγκριση των προτάσεων που θα αποτελέσουν το τελικό έγγραφο.

6. Στάδιο επακολούθησης (follow-up)

Παράδοση του τελικού εγγράφου στα θεσμικά όργανα, στους ενδιαφερόμενους φορείς και στο ευρύ κοινό. Μπορεί να είναι χρήσιμο να οργανωθεί μια εκδήλωση ή συνέντευξη τύπου για τη διάδοση των αποτελεσμάτων. Σε γενικές γραμμές, στις θεσμοθετημένες διαδικασίες (δηλ. που ανατίθενται από τη δημόσια αρχή) ο πολιτικός φορέας λήψης αποφάσεων είναι υποχρεωμένος να δώσει μια απάντηση στην οποία εγκρίνει το έγγραφο ή απορρίπτει τις προτάσεις με αιτιολόγηση. Αντίθετα, στην περίπτωση των διαδικασιών με ανοδική προσέγγιση, το τελικό έγγραφο μπορεί να υποστηριχθεί μέσω δράσεων κινητοποίησης ή συνηγορίας.

Διαβουλευτικές εμπειρίες στη Γαλλία και την Αυστρία

Οι διαβουλευτικές συνελεύσεις για το κλίμα αποτελούν μια καινοτόμο μέθοδο για τη συμμετοχή των πολιτών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για πολύπλοκα και πολυσυζητημένα ζητήματα όπως η κλιματική κρίση και έχουν πολύ διαφορετικό αντίκτυπο στην πολιτική και την κοινή γνώμη, ιδίως όταν συγκαλούνται από θεσμικούς φορείς. Κοινωνικά κινήματα όπως το Fridays for the Future και το Extinction Rebellion έχουν συχνά διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο απαιτώντας την καθιέρωση αυτών των εμπειριών από τους πολιτικούς τους αναφερόμενους ή υποστηρίζοντας και ενισχύοντας τις συστάσεις που προέκυψαν από τις «επίσημες» συνελεύσεις. Για παράδειγμα, στη Γαλλία, κινήματα και οργανώσεις πολιτών προέτρεψαν την κυβέρνηση μέσω διαφόρων διαμαρτυριών να προωθήσει τις διαβουλευτικές συνελεύσεις που στη συνέχεια συγκάλεσαν τη Συνέλευση των πολιτών για το κλίμα (Convention Citoyenne pour le Climat). Ομοίως, στην Αυστρία, η Συνέλευση των Πολιτών για το Κλίμα οργανώθηκε από το Υπουργείο για τη Δράση για το Κλίμα ως απάντηση σε ένα δημοψήφισμα πολιτών που είχε ισχυρή δημόσια υποστήριξη.

Η Συνέλευση λειτούργησε χωρίς επίσημους κυβερνητικούς μηχανισμούς αντίδρασης και ο ρόλος των κινημάτων ήταν σημαντικός. Οι οργανώσεις Fridays for the Future (F4F), Extinction Rebellion και Mehr Demokratie, μαζί με την Klimavolksbegehren, σχημάτισαν μια συμμαχία για να υποστηρίξουν τις συστάσεις της συνέλευσης, οργανώνοντας διαδηλώσεις και αιτήματα υπέρ της συνέλευσης, ώστε η κυβέρνηση να εξετάσει σοβαρά τα αποτελέσματά της. Τέτοιες δράσεις αποδεικνύουν πώς τα κινήματα μπορούν όχι μόνο να προωθήσουν τις συστάσεις, αλλά και να ευαισθητοποιήσουν τον πληθυσμό, δημιουργώντας έναν ισχυρότερο δεσμό μεταξύ των θεσμών και της κοινωνίας των πολιτών (Felicetti, 2023). Επιπλέον, αυξάνεται ο αριθμός των συνελεύσεων «ανοδικής προσέγγισης», υπό την ηγεσία οργανώσεων ή κινημάτων πολιτών. Συχνά χρηματοδοτούνται μέσω crowdfunding (χρηματοδότηση μέσω του πλήθους), χρηματοδότησης από φιλανθρωπικά ιδρύματα ή μέσω του Europlanning (ευρωσχεδιασμού) και τείνουν να προσφέρουν στους/στις συμμετέχοντες/-ουσες μεγαλύτερη ελευθερία να επηρεάσουν τόσο το περιεχόμενο όσο και την κατεύθυνση της διαδικασίας. Αυτό επιτρέπει στα κινήματα να επιδιώκουν πιο ριζοσπαστικούς στόχους, αμφισβητώντας τις καθιερωμένες εξουσίες και προωθώντας θέματα κλιματικής δικαιοσύνης. Ωστόσο, οι διαδικασίες «ανοδικής προσέγγισης» παρουσιάζουν επίσης προκλήσεις, καθώς συχνά δεν έχουν σαφή σύνδεση με τα επίσημα θεσμικά όργανα, με αποτέλεσμα να κινδυνεύουν συχνά να παράγουν συστάσεις που είναι πιθανό να έχουν περιορισμένο αντίκτυπο χωρίς επίσημη έγκριση από τα θεσμικά όργανα (Bussu & Fleuß, 2023). Από την προώθηση ανεξάρτητων συνελεύσεων εντός της κοινότητας έως τη χρήση δράσεων κινητοποίησης για τη διεύρυνση της συμμετοχής, οι νέοι/-ες ακτιβιστές/-τριες έχουν τη δυνατότητα να προσαρμόσουν τα εργαλεία διαβούλευσης στις πιο διαφορετικές ανάγκες ή να δημιουργήσουν συμμαχίες με άλλους φορείς για την προώθηση ενός συνεχούς διαλόγου με τους θεσμούς.

Ευρωπαϊκό Εργαστήριο Σεναρίων Ευαισθητοποίησης (EASW)

Το Ευρωπαϊκό Εργαστήριο Σεναρίων Ευαισθητοποίησης (EASW) είναι μια μέθοδος που προωθεί τον διάλογο μεταξύ διαφόρων ενδιαφερόμενων φορέων για την αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων, τη διερεύνηση μελλοντικών σεναρίων και τον καθορισμό μακροπρόθεσμων στόχων αλλαγής, προσδιορίζοντας δράσεις προτεραιότητας βραχυπρόθεσμα/μεσοπρόθεσμα.

Οι συμμετέχοντες/-ουσες, που συνήθως χωρίζονται σε τέσσερις κατηγορίες ενδιαφερομένων, αναπτύσσουν κοινά μελλοντικά οράματα και παράγουν ιδέες έχοντας κατά νου δύο βασικά ερωτήματα: 1. Ποιος είναι υπεύθυνος για την επίλυση των προβλημάτων; Η τοπική αρχή, οι μεμονωμένοι πολίτες ή ένας συνδυασμός των δύο; 2. Πώς μπορούν να επιλυθούν τα προβλήματα; Οι λύσεις είναι κατά κύριο λόγο παραδοσιακές ή καινοτόμες; (MedStrategy Project, 2016; European Commission, 1997).

Παρακάτω παρατίθενται τα βήματα λειτουργίας:

1. Σχεδιασμός και προετοιμασία

Προσδιορισμός του κύριου ζητήματος, καθορισμός των αποτελεσμάτων που επιδιώκεται να επιτευχθούν και προσδιορισμός 24 έως 40 συμμετεχόντων/-ουσών που αντιπροσωπεύουν την κοινότητα, με διαχωρισμό τους σε τέσσερις κύριες ομάδες: πολίτες, τεχνικοί ή εμπειρογνώμονες, δημόσιοι διοικητικοί υπάλληλοι και εκπρόσωποι του ιδιωτικού τομέα. Κατά τη φάση της προετοιμασίας, αναπτύσσονται τέσσερα σενάρια αναφοράς που αντιπροσωπεύουν διαφορετικούς συνδυασμούς λύσεων (το «πώς») και εναλλακτικών αρμοδιοτήτων διαχείρισης (το «ποιος»): με άλλα λόγια, μεταξύ τεχνικών και κοινωνικών συνιστωσών. Κάθε σενάριο θα πρέπει στη συνέχεια να προσφέρει πιθανές λύσεις στα προβλήματα του τοπικού πλαισίου και να δίνει μια ιδέα για τις διαφορές προοπτικές που πρέπει να εξεταστούν.

2. Εισαγωγική συνεδρία και παρουσίαση σεναρίων

Στην πρώτη συνεδρία, εξηγούνται οι στόχοι της διαδικασίας και η μεθοδολογία της EASW. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται το πρόγραμμα και τα κύρια βήματα, δίνοντας μια σύντομη επισκόπηση του θέματος και των προκλήσεων. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται τα τέσσερα σενάρια αναφοράς με στόχο οι συμμετέχοντες/-ουσες να συγκρίνουν πιθανά εναλλακτικά μέλλοντα και να προβληματιστούν σχετικά με τον πιθανό ρόλο τους στην προώθηση της αλλαγής.

3. Στάδιο δημιουργίας οράματος

Για τη συνεδρία «Δημιουργία οράματος», χωρισμένοι σε τέσσερις ομάδες, οι συμμετέχοντες/-ουσες θα πρέπει να συζητήσουν και να αναπτύξουν ένα μελλοντικό όραμα για το θέμα, σκεπτόμενοι/-ες λύσεις σε τοπικά προβλήματα. Ξεκινούν με ένα από τα σενάρια που παρουσιάστηκαν στην αρχή της συνεδρίας και με την καθοδήγηση ενός/μίας συντονιστή/-τριας, οι ομάδες προβληματίζονται πάνω σε δύο βασικά ερωτήματα: 1. Πώς μπορούν να επιλυθούν τα προβλήματα που εντοπίστηκαν; 2. Ποιος είναι υπεύθυνος για την επίλυσή τους; Κάθε ομάδα συνοψίζει το όραμά της και προσδιορίζει τα βασικά σημεία που θα παρουσιαστούν στην ολομέλεια. Μετά από κάθε παρουσίαση, ανοίγει συζήτηση για τη σύγκρισή τους και την ανάδειξη των σημείων σύγκλισης και των διαφορών. Η συνεδρία ολοκληρώνεται με ψηφοφορία για την επιλογή των βασικών στοιχείων ενός «κοινού οράματος», που περιέχει τις κοινές πτυχές, οι οποίες θα αποτελέσουν τη βάση για τη δημιουργία ιδεών, και καταγράφονται τα στοιχεία απόκλισης που πρέπει να διερευνηθούν.

4. Στάδιο ανάπτυξης ιδεών

Αναδιάρθρωση των συμμετεχόντων/-ουσών σε μικτές ομάδες που σχηματίζονται με βάση τη θεματική εμπειρογνωμοσύνη που σχετίζεται με το κοινό όραμα (π.χ. διαχείριση αποβλήτων, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, βιώσιμη κινητικότητα). Κάθε ομάδα, ξεκινώντας από το κοινό όραμα, έχει το καθήκον να διατυπώσει έως και πέντε πρακτικές ιδέες για την υλοποίηση του οράματος, προσδιορίζοντας τις δράσεις που πρέπει να αναληφθούν και ποιος είναι υπεύθυνος για την υλοποίησή τους. Πριν επιστρέψουν στην ολομέλεια, οι ομάδες συνοψίζουν τις προτάσεις τους για παρουσίαση και τελική συζήτηση, η οποία επικεντρώνεται στον τρόπο υλοποίησης των προτάσεων και στο ποιοι θα είναι οι βασικοί φορείς. Στο τέλος της συνεδρίασης, οι ιδέες τίθενται σε ψηφοφορία και όσες εγκρίνονται ενσωματώνονται σε ένα σχέδιο δράσης που καταρτίζεται από την ομάδα συντονισμού, το οποίο περιλαμβάνει έναν κατάλογο δράσεων και τις αρμοδιότητες κάθε φορέα.

5. Στάδιο επακολούθησης (follow-up) και εφαρμογή του σχεδίου δράσης

Η ομάδα συντονισμού συντάσσει μια τελική έκθεση που περιλαμβάνει το κοινό όραμα, τις εγκεκριμένες ιδέες και το σχέδιο δράσης. Αυτή κοινοποιείται στους/στις συμμετέχοντες/-ουσες, τα θεσμικά όργανα και τους βασικούς φορείς που προσδιορίζονται στο σχέδιο.

Η εφαρμογή των EASW στην εμπειρία της Ατζέντας 21

Τα EASW αναπτύχθηκαν με σκοπό την προώθηση πρωτοβουλιών για περιβαλλοντικά θέματα, ιδίως στο πλαίσιο των προγραμμάτων της Ατζέντας 21 [3], αλλά έκτοτε βρήκαν εφαρμογή σε μια ευρεία ποικιλία θεμάτων. Η μεθοδολογία τους προέκυψε τη δεκαετία του 1990 στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας «Αξίες Διεπαφές Έρευνα-Κοινωνία» της Διεύθυνσης Καινοτομίας και Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ο πειραματισμός τους έλαβε χώρα σε δεκάδες ευρωπαϊκές πόλεις, με την πιο σημαντική να διεξάγεται από το Δανέζικο Συμβούλιο Τεχνολογίας στο πλαίσιο ενός προγράμματος με τίτλο «Εμπόδια στην Αστική Οικολογία», και περιελάμβανε τη συμμετοχή περισσότερων από 30 ατόμων από τέσσερις διαφορετικές κατηγορίες: κατοίκους, υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, εμπειρογνώμονες τεχνολογίας και εκπροσώπους του ιδιωτικού τομέα σε μια συνάντηση μιας ή δύο ημερών.

Συγκεκριμένα, ζητήθηκε από τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες:

1. να εντοπίσουν και να συζητήσουν τις διαφορές και τις ομοιότητες μεταξύ των προβλημάτων και των λύσεων που αντιλαμβάνονται οι διάφορες ομάδες συμμετεχόντων/-ουσών,
2. να εντοπίσουν και να συζητήσουν τα κύρια εμπόδια για έναν βιώσιμο αστικό τρόπο ζωής,
3. να δημιουργήσουν νέες ιδέες και κατευθυντήριες γραμμές για μελλοντικές δράσεις, πολιτικές και πρωτοβουλίες σε τοπικό, εθνικό και κοινοτικό επίπεδο,
4. να προωθήσει μια δημόσια συζήτηση στην τοπική κοινότητα σχετικά με τον βιώσιμο αστικό τρόπο ζωής στο εγγύς μέλλον και το ρόλο της τεχνολογίας.

Διασκέψεις Συναίνεσης

Οι διασκέψεις συναίνεσης είναι μια μέθοδος κατά την οποία μια ομάδα 10-30 πολιτών, που επιλέγονται με κλήρωση, εξετάζουν ένα αμφιλεγόμενο ζήτημα και αναπτύσσουν μια «δήλωση συναίνεσης» για να καθοδηγήσουν τις πολιτικές αποφάσεις. Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, οι πολίτες θέτουν ερωτήσεις σε μια ομάδα εμπειρογνομόνων και συζητούν μεταξύ τους για να συντάξουν μια έκθεση για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής. Στόχος είναι να διευρυνθεί η συζήτηση και να συμπεριληφθούν οι απόψεις των «μη ειδικών», ώστε να ασκηθεί επιρροή σε ουσιαστικές πολιτικές αποφάσεις.

Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιείται για την τόνωση της ευαισθητοποίησης του κοινού και την προώθηση του διαλόγου μεταξύ των διαφόρων ενδιαφερομένων. Οι διασκέψεις συναίνεσης μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν για να συνδυάσουν διαφορετικές μορφές γνώσης (π.χ. τοπική, παραδοσιακή, τεχνική) ή να συμπεριλάβουν την υποκειμενική γνώση στις επιστημονικές, τεχνολογικές και άλλες εξελίξεις. (Nielsen, et al., 2006).

Ακολουθούν τα βασικά βήματα:

1. Σχεδιασμός και προετοιμασία συνεδρίων

Καθορισμός του θέματος του συνεδρίου και συγκρότηση ομάδας συντονισμού που θα αναλάβει τις οργανωτικές πτυχές. Αυτή υποστηρίζεται από μια συμβουλευτική επιτροπή, η οποία συνήθως αποτελείται από 5-6 μέλη με εξειδικευμένες γνώσεις ή εμπειρία σχετικές με το θέμα του συνεδρίου. Η συμβουλευτική επιτροπή υποστηρίζει στον καθορισμό των στόχων, στην επιλογή των εμπειρογνομόνων και στην εποπτεία της αμεροληψίας της διαδικασίας.

[1] Η Ατζέντα 21 είναι ένα σχέδιο δράσης με προγραμματικούς στόχους για το περιβάλλον, την οικονομία και την κοινωνία που υπογράφηκε από περισσότερες από 170 χώρες σε όλο τον κόσμο κατά τη διάρκεια της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (UNCED) που πραγματοποιήθηκε στο Ρίο ντε Τζανέιρο τον Ιούνιο του 1992. Περισσότερες πληροφορίες στο <https://sustainabledevelopment.un.org/outcomedocuments/agenda21>

Τέλος, εμπλέκονται οι συντονιστές/-τριες, αποφασίζεται ο αριθμός των ατόμων που θα απαρτίζουν την ομάδα πολιτών (μεταξύ 10 και 30) και σχηματίζεται μια ομάδα περίπου 20 εμπειρογνομόνων με διαφορετικές απόψεις και εμπειρογνωμοσύνη σχετικά με το θέμα και οι οποίοι θα έχουν ως αποστολή να απαντούν στις ερωτήσεις των συμμετεχόντων/-ουσών.

2. Προσέλευση και επιλογή της ομάδας πολιτών

Επιλέγεται η αντιπροσωπευτική ομάδα πολιτών με κλήρωση, ώστε να διασφαλίζεται η δημογραφική ποικιλομορφία (ηλικία, φύλο, εκπαίδευση και επάγγελμα) και τους αποστέλλεται εισαγωγικό πακέτο πληροφοριών με υλικό σχετικά με το θέμα που έχει προετοιμάσει η συμβουλευτική επιτροπή, ώστε να διασφαλίζεται η ουδετερότητα σε σχέση με τις απόψεις των εμπειρογνομόνων.

3. Σαββατοκύριακο μελέτης εν όψει του συνεδρίου

Πριν από τη Διάσκεψη Συναίνεσης, οι συμμετέχοντες/-ουσες λαμβάνουν μέρος σε 2 Σαββατοκύριακα μελέτης. Κατά τη διάρκεια της πρώτης συνεδρίας, εισάγονται στο θέμα και τη μέθοδο, αναπτύσσουν βασικές δεξιότητες μέσω εντατικής θεωρητικής μελέτης και εντοπίζουν τομείς ενδιαφέροντος ή ανησυχίας προκειμένου να διατυπώσουν ερωτήσεις για την ομάδα εμπειρογνομόνων. Για να διευκολυνθεί η διαδικασία, σχηματίζονται ομάδες εργασίας, ώστε να μπορεί ο/η καθένας/καθεμία να πάρει το λόγο και να αναλύσει τις διάφορες πτυχές του θέματος. Στο τέλος, συνδιαμορφώνεται η ημερήσια διάταξη για το δεύτερο Σαββατοκύριακο. Κατά τη διάρκεια της δεύτερης συνεδρίασης, οι πολίτες συνεχίζουν να διερευνούν το θέμα και να καθορίζουν ερωτήσεις, επιλέγοντας τους απαραίτητους εμπειρογνώμονες που θα λάβουν μέρος στο συνέδριο. Στο τέλος, η ημερήσια διάταξη του συνεδρίου συνδιαμορφώνεται μαζί με την ομάδα συντονισμού.

4. Δημόσια διάσκεψη συναίνεσης

Η διάσκεψη συναίνεσης διαρκεί τρεις ημέρες και περιλαμβάνει την άμεση συμμετοχή της ομάδας πολιτών και της ομάδας εμπειρογνομόνων- το εξωτερικό κοινό μπορεί μόνο να παρακολουθεί και να θέτει ερωτήσεις στο τέλος. Την πρώτη ημέρα, οι εμπειρογνώμονες παρουσιάζουν τις απόψεις τους και απαντούν σε ερωτήσεις που αναπτύχθηκαν από την ομάδα πολιτών στις συνεδρίες μελέτης. Μετά τις ομιλίες των εμπειρογνομόνων, οι πολίτες προετοιμάζουν περαιτέρω ερωτήσεις για την επόμενη ημέρα. Τη δεύτερη ημέρα, οι εμπειρογνώμονες απαντούν στις νέες ερωτήσεις και οι πολίτες αρχίζουν να εργάζονται εσωτερικά για τη σύνταξη μιας έκθεσης που περιέχει συστάσεις και αιτιολογήσεις. Την τρίτη ημέρα, η ομάδα πολιτών παρουσιάζει την τελική έκθεση στο εξωτερικό ακροατήριο και στους εμπειρογνώμονες, απαντώντας σε τυχόν ερωτήσεις. Στη συνέχεια, το έγγραφο ολοκληρώνεται, όπου οι εμπειρογνώμονες μπορούν να κάνουν αλλαγές μόνο σε πραγματολογικά λάθη χωρίς να επηρεάσουν το προσχέδιο.

5. Επακολούθηση (follow-up) και διάχυση

Η τελική έκθεση ονομάζεται «δήλωση συναίνεσης» και παρουσιάζεται στον Τύπο, στους φορείς χάραξης πολιτικής και στους ενδιαφερόμενους φορείς. Η έκθεση μοιράζεται ως συμβολή στις δημόσιες πολιτικές που επηρεάζουν το θέμα της διάσκεψης και μπορεί να υποκινήσει περαιτέρω συζητήσεις και πολιτικές δράσεις.

Η πρώτη διάσκεψη συναίνεσης στις ΗΠΑ: Επιτροπή Πολιτών σχετικά με τις τηλεπικοινωνίες και το μέλλον της δημοκρατίας

Η πρώτη διάσκεψη συναίνεσης στις Ηνωμένες Πολιτείες πραγματοποιήθηκε στη Βοστώνη το 1997 και είχε τίτλο "Citizens' Panel on Telecommunications and the Future of Democracy" ("Επιτροπή πολιτών σχετικά με τις τηλεπικοινωνίες και το μέλλον της δημοκρατίας"). Η εκδήλωση αυτή είχε ως στόχο να διευρύνει τη συμμετοχή των πολιτών στις τεχνολογικές αποφάσεις, βελτιώνοντας την κατανόηση του κοινού και προωθώντας την τεκμηριωμένη συζήτηση.

Στη διάσκεψη συναίνεσης συμμετείχαν 16 εμπειρογνώμονες που επιλέχθηκαν από τον ακαδημαϊκό χώρο, την κυβέρνηση, μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς και εκπροσώπους επιχειρήσεων, ενώ έξι από αυτούς συμμετείχαν επίσης στην οργανωτική επιτροπή, η οποία χρηματοδοτήθηκε από πανεπιστήμια, μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς και το Εθνικό Ίδρυμα Επιστημών. Για την επιλογή των 15 πολιτών για την επιτροπή, έγινε τηλεφωνική επικοινωνία με 1.000 άτομα στην περιοχή της Βοστώνης, με αποτέλεσμα να προκύψουν 127 ενδιαφερόμενοι/-ες, από τους/τις οποίους/-ες επιλέχθηκαν οι συμμετέχοντες/-ουσες με βάση την εθνικότητα, την ηλικία, την εκπαίδευση και την τεχνολογική εξοικείωση. Οι πολίτες που συμμετείχαν έλαβαν μέρος σε δύο προπαρασκευαστικές συνεδρίες και σε ένα τριήμερο δημόσιο συνέδριο, κατά τη διάρκεια του οποίου αλληλεπίδρασαν με εμπειρογνώμονες, υπέβαλαν ερωτήσεις και συνέταξαν μια τελική δήλωση συναίνεσης. Η αξιολόγηση της διάσκεψης κάλυψε τέσσερα κριτήρια: άμεσος αντίκτυπος, επιρροή στη χάραξη πολιτικής, ανάπτυξη δεξιοτήτων και αλληλεπίδραση μεταξύ της ανάλυσης των εμπειρογνομώνων και της γνώσης των πολιτών. Το τελευταίο ήταν το σημαντικότερο, καθώς εμπλούτισε τον διάλογο μεταξύ εμπειρογνομώνων και πολιτών, οι οποίοι ανέφεραν ότι έμαθαν πολλά και αύξησαν την ευαισθητοποίησή τους. Οι εμπειρογνώμονες εκτίμησαν την προοπτική των πολιτών, η οποία ήταν διαφορετική από το συνηθισμένο τους πλαίσιο. Ωστόσο, δεν παρατηρήθηκε άμεσος αντίκτυπος στην πολιτική, καθώς στην πραγματικότητα ο κύριος στόχος του συνεδρίου ήταν η ευαισθητοποίηση (McDonald, Bammer, & Dean, 2009).

Διατομεακά ζητήματα μεθόδων

Όπως τονίζεται επίσης στη διερευνητική μελέτη CLIMentines Π2.2 (CLIMentines, 2024), υπάρχουν διάφορα διατομεακά ζητήματα που μπορεί να επηρεάσουν την αξία αυτών των μεθόδων για την προώθηση μιας δίκαιης και χωρίς αποκλεισμούς μετάβασης στην οποία συμμετέχουν ενεργά οι πολίτες και, ιδίως, οι νέοι/-ες.

Καθοδική έναντι Ανοδικής προσέγγισης

Η διχοτόμηση μεταξύ της καθοδικής και της ανοδικής προσέγγισης γίνεται συχνά κατανοητή σε σχέση με τους φορείς που ξεκινούν τη διαδικασία και καθορίζουν τα χαρακτηριστικά και τη συνέχεια της εφαρμογής της εκάστοτε μεθόδου. Πιο συγκεκριμένα, η «καθοδική προσέγγιση» αναφέρεται στις διαδικασίες που ξεκινούν και υλοποιούνται από τις δημόσιες αρχές, ενώ η «ανοδική προσέγγιση» αναφέρεται στις διαδικασίες που βρίσκονται πιο κοντά στο τοπικό επίπεδο και συχνά προωθούνται από οργανώσεις πολιτών.

Παρόλο που στην πρώτη περίπτωση βρίσκεται κάποιος/-α συχνά αντιμέτωπος/-η με θεσμοθετημένες διαδικασίες, και για τις δύο προσεγγίσεις είναι απαραίτητο τα θεσμικά όργανα να δεσμευτούν να λάβουν σοβαρά υπόψη τα αποτελέσματα των συμμετοχικών διαδικασιών και να εξετάσουν επίσης τις προτάσεις που προκύπτουν από τις διαδικασίες «ανοδικής προσέγγισης». Για να υποστηριχθεί επαρκώς και να ενθαρρυνθεί η συμμετοχή των νέων, τα θεσμικά όργανα θα πρέπει επίσης να αντιδρούν σε περίπτωση απόρριψης, αιτιολογώντας την και ανοίγοντας ένα πάνελ συζήτησης με τους/τις εμπλεκόμενους/-ες.

Περιορισμένη χρηματοδότηση

Η εφαρμογή των απεικονιζόμενων μεθόδων συνεπάγεται συχνά τη δέσμευση μεγάλων ανθρώπινων και οικονομικών πόρων. Ως εκ τούτου, οι ανεπαρκείς οικονομικοί πόροι ενδέχεται να εμποδίσουν τις πρωτοβουλίες και τα έργα που αναλαμβάνουν οι νέοι/-ες, περιορίζοντας το εύρος και τον αντίκτυπο της συμμετοχής τους στη δράση για το κλίμα. Για να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες για την άνθιση των πρωτοβουλιών από την ανοδική προσέγγιση, θα ήταν σκόπιμο να παρέχεται η χρηματοδότηση (μέσω κριτηρίων επιλεξιμότητας προσαρμοσμένων στη φύση της νεανικής πραγματικότητας), η απαραίτητη υποδομή και τεχνολογία και να ενεργοποιούνται κατάλληλα μαθήματα κατάρτισης.

Πρόσβαση σε πληροφορίες και διαθεσιμότητα ανοικτών δεδομένων

Προκειμένου οι συμμετοχικές διαδικασίες και οι συστάσεις που προκύπτουν να βασίζονται σε ποιοτικές πληροφορίες και συλλογισμούς που μπορούν να αξιολογήσουν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα ενός θέματος, οι δημόσιες αρχές θα πρέπει να δεσμευτούν να δημοσιεύουν και να ενημερώνουν ενεργά τις πληροφορίες που έχουν στην κατοχή τους, επίσης μέσω της παροχής επαναχρησιμοποιήσιμων και αναδιανεμητέων ανοικτών δεδομένων.

Προσέλκυση συμμετεχόντων/-ουσών χωρίς αποκλεισμούς

Προκειμένου να δοθεί περισσότερος χώρος σε άτομα που συνήθως αποκλείονται από το δημόσιο διάλογο για να μιλήσουν, είναι επίσης δυνατό να υπερδειγματοληφθούν συγκεκριμένες υποεκπροσωπούμενες ομάδες, ώστε να είναι παρούσες σε μεγαλύτερο αριθμό από την επίσημη δημογραφική δειγματοληψία. Σε κάθε περίπτωση, είναι σημαντικό να γίνεται αναστοχασμός από κοινού με τις ομάδες αυτές σχετικά με το πώς θα παρακαμφθούν τυχόν εμπόδια στη συμμετοχή ή πώς θα γίνει η πληροφόρηση πιο προσιτή, όπως η παροχή υλικού σε συγκεκριμένη γλώσσα ή σε ευανάγνωστη μορφή.

Πρακτικός οδηγός για την κλιματική δράση: πώς να τεθεί σε εφαρμογή κάθε δημοκρατική προσέγγιση για την κλιματική δράση σε 5 βήματα.

Όπως διαπιστώθηκε, οι Δημοκρατικές Μέθοδοι προσφέρουν διαφορετικές προσεγγίσεις για την κλιματική δράση και θέτουν τα θεμέλια για αποτελεσματικές πρωτοβουλίες που μπορούν να εμπλέξουν ενεργά τους/τις νέους/-ες για την προώθηση ενός βιώσιμου μέλλοντος και την ενδυνάμωση της επόμενης γενιάς για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προκλήσεων. Οι δομημένες προσεγγίσεις παρέχουν πλαίσια για να κατανοήσουν οι νέοι/-ες τα πολύπλοκα κλιματικά ζητήματα και να συμμετάσχουν ενεργά στη λήψη αποφάσεων. Με τη δημιουργία χώρων χωρίς αποκλεισμούς όπου οι νέοι/-ες μπορούν να εκφράσουν τις ανησυχίες τους και να συνεργαστούν σε λύσεις, οι οργανισμοί βελτιώνουν την ευαισθητοποίηση για το κλίμα και ενσταλάζουν το αίσθημα ευθύνης.

Η ενδυναμωμένη νεολαία μπορεί να καταλύσει την αλλαγή, εμπνέοντας τις κοινότητες να υιοθετήσουν βιώσιμες πρακτικές και να υποστηρίξουν αποτελεσματικές πολιτικές. Πρωτοβουλίες όπως το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για το Κλίμα και η Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Νεολαία υπογραμμίζουν τη σημασία της δομημένης δέσμευσης, αναδεικνύοντας τις δυνατότητες των νέων να προωθήσουν αποτελεσματική δράση. Το παρόν κεφάλαιο υπογραμμίζει τον κρίσιμο ρόλο τους στη διαμόρφωση ενός βιώσιμου μέλλοντος μέσω της ενεργού συμμετοχής.

Ο παρών οδηγός έχει ως στόχο να συμβάλει στη μεγαλύτερη συνειδητοποίηση του τρόπου με τον οποίο μπορεί να εμβαθυνθεί η δημοκρατία και να παράσχει τροφή για σκέψη ώστε να δημιουργηθούν κοινές ιδέες και προτάσεις για τη δράση για το κλίμα. Σε καμία περίπτωση δεν έχει σκοπό να προτείνει μια «ορθοδοξία δημοκρατικών μεθόδων ή εργαλείων»- αντίθετα, είναι σημαντικό να προσεγγιστεί το περιεχόμενο που παρουσιάζεται ως πηγή σκέψης με την επίγνωση ότι οι λέξεις-κλειδιά στην οργάνωση συμμετοχικών διαδικασιών είναι η ακρόαση, η προσαρμογή και ο αυτοσχεδιασμός. Σε αυτό το κεφάλαιο προτείνεται μια «μέθοδος εργασίας» μέσω πέντε λειτουργικών βημάτων για όσους σκοπεύουν να οργανώσουν μια συμμετοχική διαδικασία και να αποτελέσουν παράγοντα αλλαγής πέρα από τη δημοκρατική μέθοδο που επιλέγεται. Οι υποδείξεις που περιέχονται στο κεφάλαιο μπορούν να εμπλουτιστούν με τα πρακτικά δελτία για τις Μεθόδους (Παράρτημα I) και τα Εργαλεία (Παράρτημα II). Ωστόσο, είναι ζωτικής σημασίας να υπάρχει υπ' όψιν ότι ανάλογα με το ποιος/-α συμμετέχει, τα αποτελέσματα της διαδικασίας και οι πιο λειτουργικές πτυχές της ίδιας της διαδικασίας μπορεί να αλλάξουν. Για το λόγο αυτό είναι πάντα απαραίτητο να τίθεται το ερώτημα «ποιος/-α λείπει» και να ακούγεται η ανατροφοδότηση σχετικά με την πρόταση σχεδιασμού από τα άτομα που θα συμμετάσχουν στη διαδικασία.

3.1. Στήσιμο σκηνικού: πολιτικές, ανάλυση των ενδιαφερομένων μερών και της εξουσίας

Στα αρχικά στάδια, ακόμη και πριν από την επιλογή της καταλληλότερης μεθόδου, είναι σημαντικό να αναλυθεί το πλαίσιο στο οποίο κινείται κανείς, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες των κοινοτήτων ή των εδαφών και των πολιτικών. Ειδικότερα, όταν γίνεται λόγος για Δημόσιες Πολιτικές, νοούνται εκείνες οι αποφάσεις που λαμβάνονται από θεσμικά όργανα τα οποία σκοπεύουν να αντιμετωπίσουν ένα πρόβλημα δημόσιου ενδιαφέροντος προσδιορίζοντας τα καταλληλότερα εργαλεία, όπως είναι οι κανονισμοί, οι οικονομικοί και ανθρωπίνι πόροι ή οι εκπαιδευτικές εκστρατείες (Birkland, 2019; Howlett & Ramesh, 2003).

Στο πλαίσιο της δράσης για το κλίμα, είναι δυνατόν να οριστούν οι πολιτικές για το κλίμα ως το σύνολο των στρατηγικών, κανονισμών και δράσεων που λαμβάνονται για τη μείωση των εκπομπών, την πρόληψη και την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής μέσω της προσαρμογής ή την προώθηση μιας δίκαιης μετάβασης σε μια πιο βιώσιμη κοινωνία (UNDP, 2023).

Ευθυγράμμιση με τους στόχους για το κλίμα

Είναι ζωτικής σημασίας να αξιολογηθεί ότι οι πολιτικές ευθυγραμμίζονται με ευρύτερους περιβαλλοντικούς στόχους, όπως οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) των Ηνωμένων Εθνών. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η Πράσινη Συμφωνία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία στοχεύει να καταστήσει την Ευρώπη κλιματικά ουδέτερη έως το 2050. Οι εθνικές και τοπικές πολιτικές θα πρέπει να υποστηρίζουν αυτόν τον στόχο με την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, την ενίσχυση της ενεργειακής απόδοσης και την προστασία της βιοποικιλότητας. Ωστόσο, το πρόβλημα είναι ότι η δράση για το κλίμα είναι συχνά εκτεθειμένη σε αυτό που είναι γνωστό από τον ΟΟΣΑ ως «κίνδυνος σύλληψης πολιτικών», όταν οι πολιτικές μεροληπτούν προς ένα ιδιωτικό συμφέρον αντί για το δημόσιο συμφέρον, εμποδίζοντας την επιτυχία των πρωτοβουλιών (OECD, 2017; Transparency International, 2024).

Εντοπισμός εμποδίων και ευκαιριών

Αυτό το βήμα περιλαμβάνει τον εντοπισμό κενών πολιτικής ή εμποδίων που εμποδίζουν τη δράση για το κλίμα. Οι βασικές πτυχές περιλαμβάνουν:

- **Εμπόδια:** Εντοπισμός των παρωχημένων κανονισμών ή εκείνων που δεν έχουν την κατάλληλη εφαρμογή. Για παράδειγμα, μια πολιτική μπορεί να μην παρέχει αποτελεσματικά κίνητρα για τη μετάβαση σε ηλεκτρικά οχήματα.
- **Ευκαιρίες:** Ανάδειξη τομέων για βελτίωση, όπως η αύξηση της χρηματοδότησης για έργα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ή η δημιουργία κινήτρων για τις επιχειρήσεις ώστε να υιοθετήσουν βιώσιμες πρακτικές.

Για τη διεξαγωγή μιας εμπειριστατωμένης ανάλυσης πολιτικής, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να χρησιμοποιήσουν διάφορους πόρους:

- Βάσεις νομοθετικών δεδομένων: Αυτές οι βάσεις δεδομένων παρέχουν πρόσβαση σε περιφερειακά και εθνικά έγγραφα πολιτικής, επιτρέποντας ολοκληρωμένες επισκοπήσεις και αναλύσεις των σχετικών νόμων και κανονισμών, όπως η βάση δεδομένων της ΕΕ.
- Συνοπτικά δελτία πολιτικής και ερευνητικά άρθρα: Αυτοί οι πόροι βοηθούν στην κατανόηση των ευρύτερων πλαισίων για το κλίμα και παρέχουν το πλαίσιο για τον τρόπο με τον οποίο αναπτύσσονται και εφαρμόζονται οι πολιτικές. Μπορούν να αναδείξουν επιτυχημένες μελέτες περιπτώσεων ή διδάγματα που αντλήθηκαν από άλλες περιοχές.

Ενδιαφερόμενα μέρη

Η αναγνώριση όλων των ενδιαφερομένων μερών που εμπλέκονται στη δράση για το κλίμα και η κατανόηση της επιρροής τους είναι ουσιώδους σημασίας για να διασφαλιστεί ότι λαμβάνονται υπόψη τα διαφορετικά συμφέροντα και ότι μπορεί να υπάρξει αποτελεσματική συνεργασία. Αυτό προϋποθέτει τον εντοπισμό διαφόρων ομάδων που έχουν έννομο συμφέρον στα θέματα του κλίματος.

Κυβερνητικές Οργανισμοί: Πρόκειται για τοπικούς, περιφερειακούς ή εθνικούς φορείς αρμόδιους για την εφαρμογή περιβαλλοντικών πολιτικών και κανονισμών. Για παράδειγμα, στην ΕΕ, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στην αξιολόγηση και την υποβολή εκθέσεων σχετικά με τα περιβαλλοντικά δεδομένα.	Εταιρείες: Οι επιχειρήσεις, ιδίως εκείνες που δραστηριοποιούνται σε κλάδους όπως η ενέργεια, οι μεταφορές και η γεωργία, μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά την κλιματική αλλαγή. Για παράδειγμα, οι εταιρείες ανανεώσιμων πηγών ενέργειας είναι βασικοί παράγοντες στη μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα.
Μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ): Οι οργανώσεις αυτές υπερασπίζονται την προστασία του περιβάλλοντος και την αειφορία. Ένα παράδειγμα είναι η Greenpeace, η οποία διεξάγει ενεργές εκστρατείες για πολιτικές που καταπολεμούν την κλιματική αλλαγή.	Τοπικές κοινότητες: Οι κάτοικοι που επηρεάζονται άμεσα από τα κλιματικά ζητήματα, όπως όσοι ζουν κοντά σε μολυσμένες περιοχές ή είναι ευάλωτοι σε καταστροφές που σχετίζονται με το κλίμα, θα πρέπει να συμπεριληφθούν στη συζήτηση.

Αξιολόγηση της επιρροής και των συμφερόντων

Μόλις εντοπιστούν οι ενδιαφερόμενοι φορείς, είναι σημαντικό να αξιολογηθεί η επιρροή τους, οι πόροι και η πιθανή συμβολή τους στη δράση για το κλίμα. Για παράδειγμα, μια τοπική κυβέρνηση μπορεί να έχει ρυθμιστική ισχύ και πρόσβαση σε χρηματοδότηση, ενώ μια ΜΚΟ μπορεί να προσφέρει τεχνογνωσία και υποστήριξη από την κοινότητα. Η κατανόηση αυτής της δυναμικής βοηθά να καθοριστεί ποιος μπορεί να ηγηθεί πρωτοβουλιών και ποιος πρέπει να συμμετέχει για να διασφαλιστούν επιτυχημένα αποτελέσματα.

Κατανόηση των συνθηκών

Επιπλέον, η δυναμική της εξουσίας μεταξύ των ενδιαφερομένων μπορεί να επηρεάσει σημαντικά τις πρωτοβουλίες για το κλίμα. Η αξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο αλληλεπιδρούν τα συμφέροντα και τα επίπεδα εξουσίας των διαφόρων ενδιαφερομένων μερών είναι ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματική διαχείριση αυτών των δυναμικών. Η κατανόηση αυτή προάγει τη συνεργασία και συμβάλλει στον μετριασμό των συγκρούσεων που ενδέχεται να προκύψουν κατά την εφαρμογή των δράσεων για το κλίμα.

Με την ενσωμάτωση της ανάλυσης πολιτικής με τη χαρτογράφηση των ενδιαφερομένων μερών και την ανάλυση ισχύος, η προσέγγιση αυτή παρέχει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για την έναρξη και τη διατήρηση αποτελεσματικών προσπάθειών δράσης για το κλίμα στο πλαίσιο δημοκρατικών ρυθμίσεων. Μέσω αυτών των βημάτων, μπορεί να επιτευχθεί συνεργασία για τη δημιουργία ενός υγιέστερου περιβάλλοντος για τις κοινότητες και τις μελλοντικές γενιές.

3.2. Σχεδιασμός και προγραμματισμός δραστηριοτήτων

Αφού προσδιοριστούν οι μέθοδοι, όπως οι Διαβουλευτικές Συνελεύσεις, η Αστική Εποπτεία ή τα Εργαστήρια Πολιτικής (βλ. κεφάλαιο 2 σχετικά με τις μεθόδους), είναι σημαντικό να διεξαχθεί μια πρώτη αξιολόγηση για να επιβεβαιωθεί αν η μέθοδος είναι κατάλληλη για το πλαίσιο και το κοινό-στόχο. Η διαδικασία αυτή θα πρέπει να περιλαμβάνει:

- **Καθορισμός στόχων:**

Καθορισμός των πρωταρχικών στόχων της δράσης. Ο στόχος είναι η ενημέρωση, η διαβούλευση, η συνεργασία ή η ενδυνάμωση των ενδιαφερομένων; Μια συμβουλευτική συνέλευση μπορεί να ταιριάζει σε στόχους που αφορούν τον εις βάθος διάλογο, ενώ ο συμμετοχικός προϋπολογισμός μπορεί να είναι κατάλληλος για δράσεις που επιδιώκουν τη λήψη αποφάσεων στην κοινότητα.

- **Αξιολόγηση πόρων:**

Αναλογισμός των διαθέσιμων οικονομικών, ανθρώπινων, χωροταξικών και χρονικών πόρων. Ορισμένες μέθοδοι, όπως οι διασκέψεις συναίνεσης, μπορεί να απαιτούν περισσότερους πόρους από άλλες.

- **Ανάγκες των ενδιαφερομένων μερών:**

Αξιολόγηση της ικανότητας της μεθόδου να εμπλέκει αποτελεσματικά τα ενδιαφερόμενα μέρη. Αναλογισμός του στόχου και του κινήτρου συμμετοχής τους και ποια μέθοδος ταιριάζει καλύτερα σε αυτές τις πτυχές.

Με την προσεκτική ευθυγράμμιση της μεθόδου με τους εκάστοτε στόχους και τους διαθέσιμους πόρους των ενδιαφερομένων μερών, τίθενται τα θεμέλια για μια επιτυχημένη δραστηριότητα.

Καθορισμός βραχυπρόθεσμων, μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων στόχων

Για να μεγιστοποιηθεί ο αντίκτυπος, είναι χρήσιμο να τίθενται στόχοι σε διαφορετικά επίπεδα που υπερβαίνουν την άμεση δραστηριότητα. Αυτό θα υποστηρίξει τόσο τους άμεσους στόχους όσο και τη βιώσιμη δέσμευση.

- **Βραχυπρόθεσμοι στόχοι:**

Εστίαση σε άμεσα αποτελέσματα, όπως η συλλογή στοιχειωδών δεδομένων, η ευαισθητοποίηση ή η ενημέρωση μιας συγκεκριμένης ομάδας για ένα θέμα που σχετίζεται με τη δράση για το κλίμα.

- **Μεσοπρόθεσμοι στόχοι:**

Ορισμός στόχων σχετικά με την αύξηση της συμμετοχής της κοινότητας ή των ενδιαφερόμενων φορέων, τη διασφάλιση της επίτευξης ενδιάμεσων βημάτων δράσης και την ανάπτυξη ικανοτήτων (δηλαδή την ενίσχυση των δεξιοτήτων ατόμων ή ομάδων ώστε να μπορούν να υποστηρίξουν τη δράση για το κλίμα με την πάροδο του χρόνου).

- **Μακροπρόθεσμοι στόχοι:**

Λαμβάνοντας υπόψη τις ευρύτερες επιπτώσεις, όπως ο επηρεασμός της πολιτικής, η προώθηση της συνεχιζόμενης δέσμευσης των ενδιαφερόμενων μερών ή η δημιουργία μακροπρόθεσμων δομών για τη συνέχιση της δράσης για το κλίμα.

Ο καθορισμός αυτών των πολυεπίπεδων στόχων επιτρέπει στο έργο να συμβάλει τόσο άμεσα όσο και μακροπρόθεσμα, δημιουργώντας ένα σαφές σχέδιο για τη συνεχή υπεράσπιση του κλίματος. Το εργαλείο SMART Στόχοι είναι μια χρήσιμη πηγή για τον καθορισμό συγκεκριμένων, μετρήσιμων, εφικτών, συναφών και χρονικά περιορισμένων στόχων για τις δραστηριότητες δράσης για το κλίμα.

Καθορισμός χρονικού πλαισίου

Ένα σαφές και ρεαλιστικό χρονικό πλαίσιο είναι απαραίτητο για να εξασφαλιστεί η εξέλιξη μιας δραστηριότητας (για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το χρονοδιάγραμμα κάθε μεθόδου ή εργαλείου βλ. Παραρτήματα I και II). Ο καθορισμός ενός χρονοδιαγράμματος που περιλαμβάνει βραχυπρόθεσμους, μεσοπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους μπορεί να βοηθήσει στην αποτελεσματική διαχείριση των πόρων και των προσδοκιών. Για τον καθορισμό ενός χρονοδιαγράμματος, μπορεί να είναι χρήσιμη η δημιουργία ενός διαγράμματος Gantt. Αυτό πρόγραμμα δημιουργίας διαγραμμάτων Gantt μπορεί να σας βοηθήσει να απεικονίσετε και να διαχειριστείτε το χρονοδιάγραμμα του έργου σας.

Ορισμός σταδίων:

Διάρθρωση του έργου σε στάδια, με κάθε στάδιο να αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό ορόσημο ή μια αλλαγή στο επίκεντρο. Για παράδειγμα:

- **Στάδιο προετοιμασίας:**

Αυτό περιλαμβάνει τη δέσμευση των ενδιαφερομένων, την οριστικοποίηση των στόχων και τον υλικοτεχνικό σχεδιασμό.

- **Στάδιο υλοποίησης:**

Επικεντρώνεται στην εφαρμογή της επιλεγμένης μεθόδου, όπως η διοργάνωση μιας συμβουλευτικής συνεδρίασης ή η έναρξη ενός εργαστηρίου πολιτικής.

- **Στάδιο αξιολόγησης:**

Μια περίοδος μετά την εφαρμογή για την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων, τη συλλογή ανατροφοδότησης και την τεκμηρίωση της μάθησης.

Περίοδοι προσαρμογής:

Περιθώρια ευελιξίας, συμπεριλαμβάνοντας στο χρονοδιάγραμμα περιόδους προσαρμογής για την αντιμετώπιση απροσδόκητων καθυστερήσεων. Με αυτόν τον τρόπο διασφαλίζεται ότι το έργο μπορεί να προσαρμοστεί σε απρόβλεπτες προκλήσεις.

Ο καθορισμός αυτών των σταδίων και ο καθορισμός συγκεκριμένων χρονοδιαγραμμάτων για το καθένα από αυτά βοηθάει στη διατήρηση του έργου στη σωστή κατεύθυνση και διευκολύνει τις ομαλότερες μεταβάσεις μεταξύ των δραστηριοτήτων.

Αποτελεσματική εμπλοκή των ενδιαφερομένων μερών

Η εμπλοκή μιας ποικιλόμορφης ομάδας ενδιαφερομένων είναι ζωτικής σημασίας για την εφαρμογή οποιασδήποτε δημοκρατικής μεθόδου στη δράση για το κλίμα. Τα βήματα που πρέπει να εξεταστούν περιλαμβάνουν:

- **Προσδιορισμός των ενδιαφερομένων μερών:**

Εντοπισμός των ενδιαφερομένων μερών που έχουν προσωπικό ενδιαφέρον για την πρωτοβουλία δράσης για το κλίμα ή που θα μπορούσαν να επηρεαστούν από το αποτέλεσμα της. Τι είδους επιρροή θα μπορούσαν να έχουν στο αποτέλεσμα του έργου.

- **Έγκαιρη εμπλοκή:**

Εμπλοκή των ενδιαφερομένων από την αρχή για την ενίσχυση της αίσθησης ευθύνης. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει διαβουλεύσεις πριν από το πραγματικό έργο ή μια κοινή εναρκτήρια εκδήλωση για την παρουσίαση των στόχων του έργου και τη δημιουργία μιας βάσης συνεργασίας.

- **Εξατομικευμένη επικοινωνία:**

Προσαρμογή της επικοινωνίας στις διάφορες ομάδες ενδιαφερομένων. Να ληφθούν υπόψη τα ενδιαφέροντά τους και το επίπεδο εμπλοκής με το οποίο είναι άνετα. Παροχή σαφών και προσιτών πληροφοριών για να διασφαλιστεί η ευθυγράμμιση και η κατανόηση.

Η εμπλοκή των ενδιαφερομένων μερών θα πρέπει να είναι μια συνεχής προσπάθεια καθ' όλη τη διάρκεια του έργου. Οι τακτικές συναντήσεις ελέγχου και ανατροφοδότησης μπορούν να βοηθήσουν στη διατήρηση της συμμετοχής και να ενθαρρύνουν τη συνεχή συμμετοχή. Το εργαλείο **Chapati Diagram** μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη χαρτογράφηση και την ανάλυση της δυναμικής ισχύος και των σχέσεων μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών που εμπλέκονται στο έργο.

Εκπαίδευση των συντονιστών/-τριών

Οι εκπαιδευμένοι/-ες συντονιστές/-τριες είναι απαραίτητοι/-ες για την επιτυχή εφαρμογή οποιασδήποτε δημοκρατικής μεθόδου. Ο ρόλος του/της συντονιστή/-τριας μπορεί να είναι να καθοδηγεί τις συζητήσεις, να διαχειρίζεται τη δυναμική της ομάδας και να διασφαλίζει ότι όλοι/-ες οι συμμετέχοντες/-ουσες έχουν ίσες ευκαιρίες συμμετοχής.

- **Βασικές ικανότητες:**

Οι συντονιστές/-τριες των μεθόδων δράσης για το κλίμα δεν χρειάζεται μόνο να έχουν εκτεταμένες γνώσεις σχετικά με το θέμα και να κατανοούν την επιλεγμένη δημοκρατική μέθοδο, αλλά και να διαθέτουν τις ειδικές επικοινωνιακές δεξιότητες που απαιτούνται, όπως η επίλυση συγκρούσεων. Για παράδειγμα, ένας/μία συντονιστής/-τρια για μια Διαβουλευτική Συνέλευση θα πρέπει να είναι ειδικευμένος/-η στην προώθηση ισορροπημένων συζητήσεων και στην εξισορρόπηση της δυναμικής της ισχύος.

Περίοδοι προσαρμογής:

Περιθώρια ευελιξίας, συμπεριλαμβάνοντας στο χρονοδιάγραμμα περιόδους προσαρμογής για την αντιμετώπιση απροσδόκητων καθυστερήσεων. Με αυτόν τον τρόπο διασφαλίζεται ότι το έργο μπορεί να προσαρμοστεί σε απρόβλεπτες προκλήσεις.

Ο καθορισμός αυτών των σταδίων και ο καθορισμός συγκεκριμένων χρονοδιαγραμμάτων για το καθένα από αυτά βοηθάει στη διατήρηση του έργου στη σωστή κατεύθυνση και διευκολύνει τις ομαλότερες μεταβάσεις μεταξύ των δραστηριοτήτων.

Αποτελεσματική εμπλοκή των ενδιαφερομένων μερών

Η εμπλοκή μιας ποικιλόμορφης ομάδας ενδιαφερομένων είναι ζωτικής σημασίας για την εφαρμογή οποιασδήποτε δημοκρατικής μεθόδου στη δράση για το κλίμα. Τα βήματα που πρέπει να εξεταστούν περιλαμβάνουν:

- **Προσδιορισμός των ενδιαφερομένων μερών:**

Εντοπισμός των ενδιαφερομένων μερών που έχουν προσωπικό ενδιαφέρον για την πρωτοβουλία δράσης για το κλίμα ή που θα μπορούσαν να επηρεαστούν από το αποτέλεσμα της. Τι είδους επιρροή θα μπορούσαν να έχουν στο αποτέλεσμα του έργου.

- **Έγκαιρη εμπλοκή:**

Εμπλοκή των ενδιαφερομένων από την αρχή για την ενίσχυση της αίσθησης ευθύνης. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει διαβουλεύσεις πριν από το πραγματικό έργο ή μια κοινή εναρκτήρια εκδήλωση για την παρουσίαση των στόχων του έργου και τη δημιουργία μιας βάσης συνεργασίας.

- **Εξατομικευμένη επικοινωνία:**

Προσαρμογή της επικοινωνίας στις διάφορες ομάδες ενδιαφερομένων. Να ληφθούν υπόψη τα ενδιαφέροντά τους και το επίπεδο εμπλοκής με το οποίο είναι άνετα. Παροχή σαφών και προσιτών πληροφοριών για να διασφαλιστεί η ευθυγράμμιση και η κατανόηση.

Η εμπλοκή των ενδιαφερομένων μερών θα πρέπει να είναι μια συνεχής προσπάθεια καθ' όλη τη διάρκεια του έργου. Οι τακτικές συναντήσεις ελέγχου και ανατροφοδότησης μπορούν να βοηθήσουν στη διατήρηση της συμμετοχής και να ενθαρρύνουν τη συνεχή συμμετοχή. Το εργαλείο Chapati Diagram μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη χαρτογράφηση και την ανάλυση της δυναμικής ισχύος και των σχέσεων μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών που εμπλέκονται στο έργο.

Εκπαίδευση των συντονιστών/-τριών

Οι εκπαιδευμένοι/-ες συντονιστές/-τριες είναι απαραίτητοι/-ες για την επιτυχή εφαρμογή οποιασδήποτε δημοκρατικής μεθόδου. Ο ρόλος του/της συντονιστή/-τριας μπορεί να είναι να καθοδηγεί τις συζητήσεις, να διαχειρίζεται τη δυναμική της ομάδας και να διασφαλίζει ότι όλοι/-ες οι συμμετέχοντες/-ουσες έχουν ίσες ευκαιρίες συμμετοχής.

- **Βασικές ικανότητες:**

Οι συντονιστές/-τριες των μεθόδων δράσης για το κλίμα δεν χρειάζεται μόνο να έχουν εκτεταμένες γνώσεις σχετικά με το θέμα και να κατανοούν την επιλεγμένη δημοκρατική μέθοδο, αλλά και να διαθέτουν τις ειδικές επικοινωνιακές δεξιότητες που απαιτούνται, όπως η επίλυση συγκρούσεων. Για παράδειγμα, ένας/μία συντονιστής/-τρια για μια Διαβουλευτική Συνέλευση θα πρέπει να είναι ειδικευμένος/-η στην προώθηση ισορροπημένων συζητήσεων και στην εξισορρόπηση της δυναμικής της ισχύος.

- **Εκπαιδευτικά σεμινάρια:**

Οργάνωση εκπαιδευτικών σεμιναρίων που επικεντρώνονται σε αυτές τις ικανότητες. Τα εν λόγω σεμινάρια μπορούν να δομηθούν ως εργαστήρια που συνδυάζουν τη θεωρητική κατανόηση με πρακτικές ασκήσεις και παιχνίδια ρόλων.

- **Διαρκής υποστήριξη:**

Παροχή συνεχούς υποστήριξης, ανατροφοδότησης και ευκαιριών για τους/τις συντονιστές/-τριες να αναστοχάζονται πάνω στις εμπειρίες τους και να βελτιώνουν τις δεξιότητές τους.

Επενδύοντας στην εκπαίδευση των συντονιστών/-τριών, διασφαλίζεται ότι οι δραστηριότητες παραμένουν χωρίς αποκλεισμούς, εστιασμένες και αποτελεσματικές. Το Seeds for Change παρέχει εργαλεία για πρακτικές συμβουλές και ασκήσεις για την ανάπτυξη δεξιοτήτων διευκόλυνσης προσαρμοσμένων στις συμμετοχικές προσεγγίσεις.

Διαρκής αξιολόγηση και προσαρμογή

Καθώς εφαρμόζονται οι δραστηριότητες, είναι σημαντικό να αξιολογείται η πρόοδος και να γίνονται προσαρμογές ανάλογα με τις ανάγκες. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στη δράση για το κλίμα, όπου οι μεταβαλλόμενες πολιτικές ή περιβαλλοντικές συνθήκες μπορεί να επηρεάσουν τη συνάφεια ή τη σκοπιμότητα ορισμένων δράσεων.

- **Κύκλοι ανατροφοδότησης:**

Δημιουργία τακτικών κύκλων ανατροφοδότησης με τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες, τους/τις ενδιαφερόμενους/-ες και τους/τις συντονιστές/-τριες για να αξιολογείται τι λειτουργεί καλά και πού μπορεί να χρειάζονται προσαρμογές.

- **Βελτιώσεις εφόσον είναι απαραίτητο:**

Αξιοποίηση της ανατροφοδότησης για την πραγματοποίηση αλλαγών όταν είναι απαραίτητο. Με αυτόν τον τρόπο διασφαλίζεται ότι οι δραστηριότητες παραμένουν ευθυγραμμισμένες με τους στόχους και ανταποκρίνονται στις ανάγκες των συμμετεχόντων/-ουσών.

Μια ευέλικτη προσέγγιση στην αξιολόγηση υποστηρίζει τη δυναμική φύση της δράσης για το κλίμα και διασφαλίζει ότι το έργο παραμένει σχετικό και αποτελεσματικό.

3.3. Εφαρμογή των μεθόδων μέσω διαφορετικών εργαλείων

Κάθε μέθοδος δημοκρατικής συμμετοχής έχει μοναδικούς στόχους, είτε πρόκειται για τη διευκόλυνση του διαλόγου, είτε για τη δημιουργία συναίνεσης, είτε για τη δημιουργία καινοτόμων λύσεων. Επιλέγοντας εργαλεία που ταιριάζουν με τους συγκεκριμένους στόχους και τις ανάγκες του κοινού της μεθόδου, οι επαγγελματίες στον τομέα της νεολαίας μπορούν να ενισχύσουν τη δέσμευση και να κάνουν τα αποτελέσματα των πρωτοβουλιών τους για το κλίμα πιο αποτελεσματικά.

1. Διαβουλευτική Συνέλευση

- **Στόχος:** Δημιουργία μιας δομημένης, σε βάθος πλατφόρμας συζήτησης για να φέρει τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες κοντά, επιτρέποντάς τους/τες να ανταλλάξουν απόψεις και να εργαστούν για την επίτευξη συναίνεσης σε συγκεκριμένα θέματα.
- **Προτεινόμενα εργαλεία:** Το World Café και η Τεχνολογία Ανοικτού Χώρου (OST) είναι αμφότερα εξαιρετικά αποτελεσματικά στις Διαβουλευτικές Συνελεύσεις. Το World Café διευκολύνει τις συζητήσεις μικρών ομάδων χωρίς αποκλεισμούς που επιτρέπουν στις ιδέες να κυκλοφορούν με φυσικό τρόπο, ενώ η OST επιτρέπει στους/στις συμμετέχοντες/-ουσες να θέτουν τη δική τους θεματολογία και να διερευνούν τα θέματα που θεωρούν πιο σημαντικά.

2. Ευρωπαϊκό Εργαστήριο Σεναρίων Ευαισθητοποίησης (EASW)

- **Στόχος:** Βοηθά τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες να οραματιστούν πιθανά μελλοντικά σενάρια και να συζητήσουν στρατηγικές για ανθεκτικότητα και βιώσιμη δράση.
- **Προτεινόμενα Εργαλεία:** Το εργαλείο Εργαστήριο Σεναρίου είναι στενά ευθυγραμμισμένο με αυτή τη μέθοδο, καθώς επιτρέπει στους/στις συμμετέχοντες/-ουσες να αναλύσουν διάφορα κλιματικά μέλλοντα και να σχεδιάσουν από κοινού τις προκλήσεις. Με αυτόν τον τρόπο, οι επαγγελματίες στον τομέα της νεολαίας μπορούν να καθοδηγήσουν τις ομάδες στο να οραματιστούν θετικές και εποικοδομητικές διόδους για την κλιματική δράση.

3. Διασκέψεις Συναίνεσης

- **Στόχος:** Παροχή μιας πλατφόρμας για διαφοροποιημένους/-ες συμμετέχοντες/-ουσες ώστε να μοιραστούν τις απόψεις τους και να εργαστούν για την επίτευξη ομαδικής συναίνεσης σε πολύπλοκα ζητήματα που αφορούν το κλίμα.
- **Προτεινόμενα εργαλεία:** Το World Café και ο Προβληματισμός-Δράση Το World Café και ο Προβληματισμός-Δράση λειτουργούν καλά στις διασκέψεις συναίνεσης. Το World Café ενθαρρύνει την ευρεία συμμετοχή και την ανταλλαγή ιδεών μεταξύ των ομάδων, ενώ ο Προβληματισμός-Δράση καθοδηγεί τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες μέσα από κύκλους αναστοχασμού και σχεδιασμού, υποστηρίζοντας τη στοχαστική και εφαρμόσιμη συναίνεση.

4. Αστική Εποπτεία

- **Στόχος:** Ενθάρρυνση των συμμετεχόντων/-ουσών να αξιολογούν και να παρακολουθούν τις πολιτικές ή τα έργα, προσφέροντας ιδέες που μπορούν να οδηγήσουν σε συνεχείς βελτιώσεις και λογοδοσία.
- **Προτεινόμενα εργαλεία:** Το εργαλείο της Ομάδας Εστίασης είναι ιδανικό για την αστική εποπτεία. Αυτό το εργαλείο επιτρέπει στους επαγγελματίες στον τομέα της νεολαίας να καθοδηγήσουν μικρές, εστιασμένες συζητήσεις για συγκεκριμένα θέματα, συγκεντρώνοντας λεπτομερή σχόλια για πολιτικές ή έργα ώστε να ενημερώνονται για βελτιώσεις.

5. Εργαστήρια Πολιτικής

- **Στόχος:** Διευκόλυνση της συνεργατικής επίλυσης προβλημάτων και της ανάπτυξης πολιτικής μέσω πειραματικών προσεγγίσεων στις κλιματικές προκλήσεις.
- **Προτεινόμενα εργαλεία:** Η Τεχνολογία Ανοικτού Χώρου (OST) και ο Προβληματισμός-Δράση λειτουργούν αποτελεσματικά στα εργαστήρια πολιτικής. Η OST επιτρέπει στους/στις συμμετέχοντες/-ουσες να καθορίζουν οι ίδιοι/-ες την ατζέντα τους, ενθαρρύνοντας καινοτόμες ιδέες, ενώ ο Προβληματισμός-Δράση επιτρέπει συνεχή προβληματισμό και δράση, βοηθώντας τις ομάδες να βελτιώνουν και να προσαρμόζουν τις λύσεις πολιτικής καθώς εξελίσσονται.

6. Συμμετοχικός Προϋπολογισμός

- **Στόχος:** Παροχή δυνατότητας στους/στις συμμετέχοντες/-ουσες να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων σχετικά με την κατανομή του προϋπολογισμού για τις ανάγκες της κοινότητας ή του έργου, διασφαλίζοντας ότι οι πόροι κατευθύνονται εκεί όπου θα έχουν τον μεγαλύτερο αντίκτυπο.
- **Προτεινόμενα εργαλεία:** Το Εργαστήριο Σεναρίου και ο Προβληματισμός-Δράση ενισχύουν τον συμμετοχικό προϋπολογισμό βοηθώντας τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες να οραματιστούν τις επιπτώσεις των δημοσιονομικών επιλογών και να προσαρμόσουν τα σχέδια με βάση τη συνεχή ανατροφοδότηση και αξιολόγηση.

Επισκόπηση των εργαλείων

Κάθε εργαλείο προσφέρει μοναδικά πλεονεκτήματα και μπορεί να προσαρμοστεί για την υποστήριξη πολλαπλών συμμετοχικών μεθόδων. Ακολουθεί μια σύντομη επισκόπηση του σκοπού και της πρακτικής εφαρμογής κάθε εργαλείου. Λεπτομερείς, βήμα προς βήμα οδηγίες για κάθε εργαλείο παρέχονται στο Παράρτημα 2.

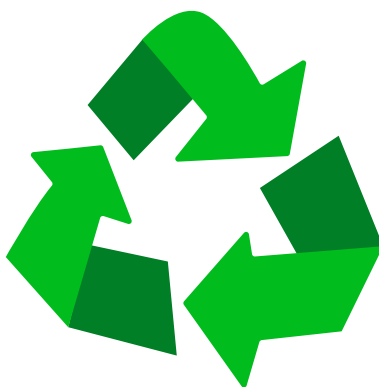
- **World Café:** Αυτό το εργαλείο οργανώνει συζητήσεις σε εναλλασσόμενες μικρές ομάδες, προωθώντας την ανταλλαγή ιδεών σε ένα ανεπίσημο περιβάλλον. Είναι ιδιαίτερα χρήσιμο στις Διαβουλευτικές Συνελεύσεις και στις Διασκέψεις Συναίνεσης για τη διατύπωση ποικίλων προοπτικών και την οικοδόμηση συναίνεσης (Brown, 2002).
- **Εργαστήριο Σεναρίου:** Αυτό το εργαλείο έχει σχεδιαστεί για να καθοδηγεί τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες μέσα από δομημένες συζητήσεις σχετικά με μελλοντικά σενάρια, καθιστώντας το ιδιαίτερα κατάλληλο για τα **Εργαστήρια Σεναρίων Ευρωπαϊκής Ευαισθητοποίησης** και τον **Συμμετοχικό Προϋπολογισμό**, όπου απαιτείται συνεργατικό όραμα (Interacts, 2003).
- **Τεχνολογία Ανοικτού Χώρου (OST):** Η OST επιτρέπει στους/στις συμμετέχοντες/-ουσες να αναλαμβάνουν την αυτοοργάνωση γύρω από θέματα που τους ενδιαφέρουν, δημιουργώντας ένα ευέλικτο περιβάλλον για την αντιμετώπιση σύνθετων θεμάτων. Είναι ιδανικό για **Εργαστήρια Πολιτικής** και **Διαβουλευτικές Συνελεύσεις**, όπου η δραστηριοποίηση των συμμετεχόντων/-ουσών είναι απαραίτητη (Owen, 2008).
- **Ομάδα Εστίασης:** Ένα δομημένο εργαλείο συζήτησης για τη συλλογή εις βάθος ανατροφοδότησης σε συγκεκριμένα θέματα, καθιστώντας το μια ισχυρή επιλογή για την **Αστική Εποπτεία** όπου απαιτούνται λεπτομερείς γνώσεις των συμμετεχόντων/-ουσών. (Breen, 2006).
- **Προβληματισμός-Δράση:** Αυτό το εργαλείο συνδυάζει κύκλους προβληματισμού και δράσης για να εμπλέξει τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες σε ζητήματα που τους/τις βοηθούν να αξιολογήσουν και να προσαρμόσουν τις στρατηγικές τους. Ο Προβληματισμός-Δράση είναι αποτελεσματικός στον **Συμμετοχικό Προϋπολογισμό** και στα **Εργαστήρια Πολιτικής**, όπου η συνεχής ανατροφοδότηση και η βελτίωση είναι σημαντικές (Archer & Cottingham, 2012).

3.4. Επεξεργασία αποτελεσμάτων (ή ποια αποτελέσματα θα επιτευχθούν από αυτή τη διαδικασία)

Η διαβουλευτική και η συμμετοχική δημοκρατία είναι δύο συμπληρωματικές προσεγγίσεις για τη συμμετοχή των πολιτών στη διακυβέρνηση και τη λήψη αποφάσεων, η καθεμία με συγκεκριμένους στόχους και οφέλη. Σε αυτή την ενότητα, θα εξεταστούν αναλυτικότερα τι είναι δυνατόν να επιτευχθεί με τις διαβουλευτικές και συμμετοχικές μεθόδους και ποιες ενέργειες μπορούν να αναληφθούν στη συνέχεια.

Η διαβουλευτική δημοκρατία βασίζεται στον ανοικτό διάλογο και στην αντιπαράθεση διαφορετικών προοπτικών, με στόχο την επίτευξη τεκμηριωμένων και κοινών αποφάσεων. Ένα από τα κύρια αποτελέσματά της είναι η αύξηση της εμπιστοσύνης στους θεσμούς, χάρη στη διαφάνεια και την προθυμία συμμετοχής των πολιτών. Η προσέγγιση αυτή ευνοεί τις συναινετικές λύσεις που είναι ευρύτερα αποδεκτές, τονώνει τη συμμετοχή των πολιτών και ενθαρρύνει καινοτόμες ιδέες για την αντιμετώπιση πολύπλοκων προβλημάτων. Οι συστάσεις που προκύπτουν από τις διαβουλευτικές διαδικασίες είναι συχνά καλά μελετημένες και βασίζονται σε μια σειρά από απόψεις και στοιχεία. Επιπλέον, οι μέθοδοι αυτές μπορούν να μειώσουν την πόλωση, να εμβαθύνουν τη συλλογική κατανόηση των επίμαχων ζητημάτων και να προωθήσουν το διάλογο μεταξύ ανθρώπων με διαφορετικό υπόβαθρο. Τέλος, οι διαδικασίες αυτές παρέχουν ευκαιρίες για δικτύωση, ευαισθητοποιούν για την πολυπλοκότητα των κοινωνικών προκλήσεων και βοηθούν στην ανάπτυξη βιώσιμων μελλοντικών σεναρίων και συστάσεων πολιτικής (Curato, Dryzek, Ercan, Hendriks, & Niemeyer, 2017).

Η συμμετοχική δημοκρατία, από την άλλη πλευρά, δίνει έμφαση στην άμεση συμμετοχή των πολιτών στη λήψη αποφάσεων, πέρα από την απλή ψηφοφορία. Η προσέγγιση αυτή επιτρέπει την ανάδειξη παραμελημένων αναγκών, προωθώντας μεγαλύτερη διαφάνεια και λογοδοσία εκ μέρους των θεσμών. Πράγματι, οι πολίτες μπορούν να παρακολουθούν τις κυβερνητικές δραστηριότητες, πιέζοντας για βελτιώσεις στις δημόσιες υπηρεσίες και εντοπίζοντας την αναποτελεσματικότητα. Η ενεργός συμμετοχή όχι μόνο ενισχύει τους δεσμούς της κοινότητας και την αίσθηση του ανήκειν, αλλά και τροφοδοτεί δημιουργικές ιδέες για τοπικά έργα. Με τη συλλογή δεδομένων και στοιχείων, οι πολίτες μπορούν να συμβάλουν στη λήψη αποφάσεων βάσει στοιχείων, βελτιώνοντας την αποτελεσματικότητα των πολιτικών. Επιπλέον, η συμμετοχική δημοκρατία προάγει τη συνεργασία μεταξύ των κλάδων, δημιουργώντας καινοτόμες λύσεις και εντοπίζοντας εμπόδια και ευκαιρίες για μια πιο αποτελεσματική και υπεύθυνη διακυβέρνηση (Bherer, Dufour, & Montambeault, 2016).

Από επιτεύγματα σε συγκεκριμένες δράσεις

Αφού αναγνωριστούν τα επιτεύγματα των διαβουλευτικών και συμμετοχικών διαδικασιών, υπάρχουν διάφοροι τρόποι με τους οποίους μπορούν να προωθηθούν σε συγκεκριμένες δράσεις. Για παράδειγμα, μπορείτε:

- **Γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων:** Κοινοποίηση των αποτελεσμάτων σε όλους/-ες τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες, τους/τις ενδιαφερόμενους/-ες και την ευρύτερη κοινότητα. Στην Ενότητα 5 «Εργαλεία Επικοινωνίας και Συνηγορίας» σελ. 22-31 της Εργαλειοθήκης για Επαγγελματίες στον Τομέα της Νεολαίας Σχετικά με την Κλιματική Αλλαγή υπάρχουν οδηγίες για την επικοινωνία σχετικά με την κλιματική αλλαγή.
- **Εκπαίδευση και ενημέρωση του κοινού:** Αξιοποίηση των ευρημάτων για την ενημέρωση του ευρύτερου κοινού σχετικά με τα θέματα που συζητήθηκαν, συμβάλλοντας στην ευαισθητοποίηση και την τόνωση του ενημερωμένου δημόσιου διαλόγου.
- **Συνεργασία με τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής:** Παρουσίαση των συμπερασμάτων στους αρμόδιους φορείς χάραξης πολιτικής και στα ενδιαφερόμενα μέρη, υποστηρίζοντας την εφαρμογή των συστάσεων και εξασφαλίζοντας ότι οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων κατανοούν τα συμπεράσματα και την υποστήριξη της κοινότητας.
- **Ενσωμάτωση στα πλαίσια πολιτικής:** Συνεργασία με τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής για την ενσωμάτωση π.χ. σεναρίων και συστάσεων στις διαδικασίες στρατηγικού σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων.
- **Παρακολούθηση της διαδικασίας υλοποίησης:** Δημιουργία μηχανισμών για την παρακολούθηση της προόδου των συστάσεων, την αξιολόγηση της προόδου και την αντιμετώπιση τυχόν προκλήσεων. Στην Ενότητα 6 «Πλαίσιο Παρακολούθησης και Αξιολόγησης» σελ. 32-44 της Εργαλειοθήκης για Επαγγελματίες στον Τομέα της Νεολαίας Σχετικά με την Κλιματική Αλλαγή υπάρχουν οδηγίες σχετικά με την παρακολούθηση.
- **Αξιολόγηση της διαδικασίας:** Διεξαγωγή αξιολογήσεων των ίδιων των συμβουλευτικών συνελεύσεων, εργαστηρίων ή συνεδρίων, συγκεντρώνοντας ανατροφοδότηση από τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες σχετικά με το τι λειτούργησε καλά και τι θα μπορούσε να βελτιωθεί.
- **Ανάπτυξη σχεδίων δράσης:** Αξιοποίηση των αποτελεσμάτων για τη δημιουργία συγκεκριμένων σχεδίων δράσης που περιγράφουν συγκεκριμένα βήματα για την αντιμετώπιση των εντοπισμένων προκλήσεων και ευκαιριών. Στην Ενότητα 5 «Εργαλεία Επικοινωνίας και Συνηγορίας» σελ. 22-31 της Εργαλειοθήκης για Επαγγελματίες στον Τομέα της Νεολαίας Σχετικά με την Κλιματική Αλλαγή για οδηγίες σχετικά με την επικοινωνία όσον αφορά την κλιματική αλλαγή και οδηγίες σχετικά με τη δημιουργία ενός σχεδίου δράσης.
- **Ανάπτυξη διαρκούς διαλόγου:** Χρήση των αποτελεσμάτων ως έναυσμα για συνεχή διάλογο στην κοινότητα, οργάνωση εκδηλώσεων ή φόρουμ για τη συζήτηση της προόδου, των αναδυόμενων ζητημάτων και πρόσθετων θεμάτων ενδιαφέροντος.

- **Προώθηση περαιτέρω συμμετοχής:**
Ενθάρρυνση των συμμετεχόντων/-ουσών να συνεχίσουν να ασχολούνται με τα πολιτικά ζητήματα παρέχοντας πληροφορίες σχετικά με άλλες ευκαιρίες συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων και τη διακυβέρνηση της κοινότητας.

3.5. Επακόλουθη δράση (Τι θα γίνει με το αποτέλεσμα)

Τώρα που έχει συγκεντρωθεί σημαντικό υλικό, είναι σκόπιμο να ληφθεί απόφαση για το τι θα γίνει με αυτό. Υπάρχουν τρία βασικά στοιχεία που περιλαμβάνονται στη συνέχεια, αυτά είναι η στρατηγική εφαρμογή των αποτελεσμάτων, η παρακολούθηση και αξιολόγηση και η βιωσιμότητα. Καθένα από αυτά θα βοηθήσει τις οργανώσεις νεολαίας να καθοδηγήσουν με τον πιο αποδοτικό και αποτελεσματικό τρόπο να χρησιμοποιήσουν τα αποτελέσματά τους που θα οδηγήσουν σε συγκεκριμένες αλλαγές και διαρκή αντίκτυπο.

Στρατηγική εφαρμογή των αποτελεσμάτων:

- **Δημιουργία εκστρατείας ευαισθητοποίησης:** ένας άλλος τρόπος να αξιοποιηθούν τα αποτελέσματα είναι να μετατραπούν σε στοιχεία μιας ευρύτερης εκστρατείας ευαισθητοποίησης. Για παράδειγμα, μπορούν να δημιουργηθούν ενημερωτικά γραφήματα, αφίσες και βίντεο. Για τη δημιουργία εργαλείων επικοινωνίας και υπεράσπισης υπάρχει η Εργαλειοθήκη για Επαγγελματίες στον Τομέα της Νεολαίας Σχετικά με την Κλιματική Αλλαγή, στην οποία υπάρχουν βήμα προς βήμα οδηγοί για τη δημιουργία της καμπάνιας.
- **Σχηματισμός εταιρικών σχέσεων με τους ενδιαφερόμενους φορείς,** συμπεριλαμβανομένων της τοπικής αυτοδιοίκησης, ΜΚΟ, συμβουλίων νεολαίας και φορέων του ιδιωτικού τομέα για την υποστήριξη της συνεργατικής υλοποίησης.
- **Κινητοποίηση των νέων για την οργάνωση πρωτοβουλιών** ή εκδηλώσεων όπου μπορούν να συνεισφέρουν ουσιαστικά. Επιπλέον, το ενδεχόμενο διοργάνωσης μιας διαμαρτυρίας μπορεί να αποτελέσει μια αποτελεσματική επιλογή. Για καθοδήγηση σχετικά με τον αποτελεσματικό σχεδιασμό μιας τέτοιας διαμαρτυρίας, βλ. την ενότητα «Κινητοποίηση των νέων για την οργάνωση πρωτοβουλιών» σελ. 27-31 στην Εργαλειοθήκη για Επαγγελματίες στον Τομέα της Νεολαίας Σχετικά με την Κλιματική Αλλαγή.

Παρακολούθηση και αξιολόγηση:

- **Ορισμός δεικτών επιτυχίας** για τη μέτρηση του αντίκτυπου της συμμετοχικής διαδικασίας. Για παράδειγμα, οι δείκτες θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν τα επίπεδα δέσμευσης της κοινότητας ή βελτιώσεις στην ευαισθητοποίηση των νέων σε θέματα δράσης για το κλίμα. Στο πλαίσιο των κατευθυντήριων γραμμών του Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη (UNDP) για την Ενίσχυση της Ουσιαστικής Συμμετοχής των Νέων στην Κλιματική Δράση (2022) υπάρχει ο Ενδεικτικός Κατάλογος Δεικτών και οι Δείκτες και τα Μονοπάτια για την ουσιαστική συμμετοχή των νέων.
- **Διεξαγωγή τακτικών επισκοπήσεων προόδου** για την αξιολόγηση της προόδου υλοποίησης. Αυτές θα μπορούσαν να έχουν τη μορφή διμηνιαίων ή τριμηνιαίων ελέγχων για την αξιολόγηση της ευθυγράμμισης με τους στόχους και τον εντοπισμό τυχόν αναγκαίων προσαρμογών.
- **Συλλογή ανατροφοδότησης** από τα ενδιαφερόμενα μέρη, τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες και την κοινότητα. Μπορούν να συμπεριληφθούν έρευνες, ομάδες εστίασης ή ηλεκτρονικές φόρμες ανατροφοδότησης στο Google Forms για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των δράσεων παρακολούθησης.
- **Τεκμηρίωση και αναφορά της προόδου,** των προκλήσεων και των διδαγμάτων. Μια έκθεση μπορεί να συμβάλει στη διαφάνεια και να χρησιμεύσει επίσης ως πολύτιμος πόρος για άλλους οργανισμούς.

Βιωσιμότητα:

- **Δημιουργία ή ενίσχυση της κοινότητας** όπου οι επαγγελματίες στον τομέα της νεολαίας και οι συμμετέχοντες/-ουσες μπορούν να συνεχίσουν να ανταλλάσσουν γνώσεις και να συνεργάζονται σε μελλοντικά έργα που σχετίζονται με τη δράση για το κλίμα.
- **Οργάνωση συναντήσεων παρακολούθησης προόδου διαδικασίας με τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής** και διανομή των αποτελεσμάτων σε αυτούς.
- **Ανάπτυξη εργαστηρίων και διαδικτυακών σεμιναρίων** για τη συνεχή ευαισθητοποίηση σχετικά με τη δράση για το κλίμα και τη δημοκρατική συμμετοχή.
- **Ωστόσο, είναι σημαντικό να δίνεται χαρά στη συνηγορία.** Με την οργάνωση περιοδικών συνεδριών αναστοχασμού, οι συμμετέχοντες/-ουσες μπορούν να γιορτάσουν τα επιτεύγματα, να αναλύσουν τι πήγε καλά και να μοιραστούν τις επιτυχίες με την κοινότητα, καλλιεργώντας την αίσθηση της ολοκλήρωσης και της παρακίνησης.

04

Παράρτημα Ι - Πρακτικά δελτία των μεθόδων

Τι είναι η Αστική Εποπτεία;	Η αστική εποπτεία είναι μια μέθοδος συμμετοχικής παρακολούθησης και αξιολόγησης μέσω της οποίας οι πολίτες και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών παρακολουθούν άμεσα την εφαρμογή δημόσιων πολιτικών ή δημόσια χρηματοδοτούμενων έργων με συστηματική συλλογή δεδομένων.
Ποιοι/-ες είναι οι συμμετέχοντες/-ουσες;	Συμμετέχοντες/-ουσες μπορούν να είναι όλα εκείνα τα ανεξάρτητα από τη δημόσια αρχή πρόσωπα που ενδιαφέρονται για τις επιπτώσεις της δημόσιας πρωτοβουλίας που πρόκειται να παρακολουθηθεί. Η ανάπτυξη της κοινότητας εποπτείας μπορεί να αυτοοργανωθεί ή να υποκινηθεί μέσω εκπαιδευτικών πρωτοβουλιών. Είναι σημαντικό η ομάδα να εκπροσωπεί πολλαπλές φωνές και προοπτικές ώστε να διασφαλίζεται ότι η παρακολούθηση είναι χωρίς αποκλεισμούς και αντιπροσωπευτική.

Πώς οργανώνεται η αστική εποπτεία;

Πώς να δομηθεί η διαχείριση;	• Η ομάδα συντονισμού υποστηρίζει τις δραστηριότητες και οργανώνει δραστηριότητες κατάρτισης. • Οι επιχειρησιακές και εποπτικές αποφάσεις λαμβάνονται σε συνεργασία. • Κάθε συμμετέχων/-ουσα έχει συγκεκριμένο ρόλο.
Πώς διασφαλίζεται η ακεραιότητα της διαδικασίας;	• Χρήση σαφούς γλώσσας και κατανοητή απόδοση των δεδομένων ακόμη και σε όσους/-ες δεν διαθέτουν τεχνικές γνώσεις. • Παροχή συνεδριών ακρόασης και ανατροφοδότησης για τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες. • Οργάνωση δραστηριοτήτων συν-σχεδιασμού και εντοπισμού αναγκών, ώστε η παρακολούθηση να ωφελεί την κοινότητα.
Ποια είναι η διαδικασία;	Χρονική διάρκεια: 4-12 μήνες Επισκόπηση Διαδικασίας 1. Ανάλυση πλαισίου (1-2 μήνες) Ποιος έχει την εξουσία λήψης αποφάσεων σχετικά με αυτή τη δημόσια πρωτοβουλία; Υπάρχουν συναφή ζητήματα ή πρόκειται για ένα ενάρετο παράδειγμα προς μίμηση; Πώς μπορούν οι κοινότητες να αποτρέψουν τις αρνητικές επιπτώσεις στην επικράτειά τους; Είναι η αστική εποπτεία το καταλληλότερο εργαλείο; 2. Εισαγωγικό στάδιο (1-2 συναντήσεις) Δημιουργία της κοινότητας εποπτείας- επιλογή του προς παρακολούθηση αντικειμένου (ενδιαφέρον, δυνατότητα συμμαχιών, σκοπιμότητα)- κατανόηση των στόχων, του πλαισίου και της μεθοδολογίας.

	3. Εκπαίδευση (1-3 συναντήσεις) Σεμινάρια κατάρτισης για την ανάπτυξη των απαραίτητων δεξιοτήτων, όπως η συλλογή και η ανάλυση δεδομένων, η χαρτογράφηση των ενδιαφερομένων μερών και οι θεματικές αντιλήψεις. 4. Συλλογή και επαλήθευση δεδομένων (2-6 μήνες) Δευτερογενής ανάλυση και δραστηριότητες εποπτείας στο πεδίο και συλλογή δεδομένων, που πραγματοποιούνται μέσω άμεσης παρατήρησης, συνεντεύξεων ή ερωτηματολογίων. 5. Ανάλυση και σύνθεση (1-2 μήνες) Αξιολόγηση των συλλεχθέντων δεδομένων και εντοπισμός κρίσιμων ζητημάτων. 6. Έκθεση και απόδοση (1-2 συναντήσεις) Σύνταξη και διάδοση της τελικής έκθεσης με συστάσεις και δημόσια παρουσίαση των αποτελεσμάτων.
Ποια είναι τα αποτελέσματα;	Ανεξάρτητη έκθεση εποπτείας και αξιολόγησης μιας δημόσιας πρωτοβουλίας, στην οποία επισημαίνονται οι επιτυχίες, τα κρίσιμα ζητήματα και οι τομείς προς βελτίωση.
Δυνατά σημεία (έως 3)	1. Ενισχύει τη λογοδοσία και ενθαρρύνει τη διαφάνεια των δημόσιων αρχών. 2. Προωθεί τον πρωταγωνισμό των πολιτών στις δημόσιες πρωτοβουλίες δημιουργώντας δημόσιο διάλογο με βάση τα δεδομένα. 3. Βελτιώνει την πρόσβαση στις δημόσιες πληροφορίες και παρέχει στην κοινότητα ένα εργαλείο για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των πολιτικών αποφάσεων.
Σημεία δυσκολίας (έως 3)	1. Η πρόσβαση στα δεδομένα των δημόσιων αρχών, η διαφάνειά τους και η ετοιμότητά τους για διάλογο με τους πολίτες αποτελούν ουσιαστικά στοιχεία της διαδικασίας. 2. Συχνά απαιτείται ειδική εμπειρογνωμοσύνη σε θέματα ή διαδικασίες. 3. Υψηλά κίνητρα και χρόνος για την αναζήτηση δεδομένων ή την άσκηση των δικαιωμάτων πρόσβασης σε πληροφορίες μέσω των διαθέσιμων εργαλείων διαφάνειας.
Περαιτέρω αναγνώσματα Graeff E. (2019). Monitorial citizenship. The international encyclopedia of media literacy, 1-15 Zuckerman E (2021). Mistrust: Why Losing Faith In Institutions Provides The Tools To Transform Them. New York. New York: W.W. Norton & Company https://doi.org/10.1002/9781118978238.ieml0169 Monithon Europe E.T.S. (2022). Metodologia e prospettive di sviluppo. Disponibile su https://www.monithon.eu/wp-content/uploads/2022/10/Metodologia-Monithon-ver1.2.pdf	

Τι είναι τα Εργαστήρια Πολιτικής;	Τα εργαστήρια πολιτικής είναι συμμετοχικά εργαστήρια συν-σχεδιασμού για την ανάπτυξη νέων πολιτικών σε θέματα δημόσιου ενδιαφέροντος ή τη βελτίωση των υφιστάμενων. Βασισμένα στις αρχές του πολιτικού ακτιβισμού, ενισχύουν τις φωνές των συχνά υποεκπροσωπούμενων κοινοτήτων, δημιουργώντας ένα χώρο χωρίς αποκλεισμούς όπου διαφορετικές προοπτικές μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη πολιτικών.
Ποιοι/-ες είναι οι συμμετέχοντες/-ουσες;	20-40 συμμετέχοντες/-ουσες από διάφορους τομείς της κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων πολιτών, οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, εμπειρογνομόνων, εκπροσώπων της τοπικής αυτοδιοίκησης και άλλων ενδιαφερόμενων φορέων. Η επιλογή προσανατολίζεται στη διασφάλιση μιας ποικιλίας προοπτικών.

Πώς οργανώνονται τα εργαστήρια πολιτικής;

Πώς να δομηθεί η διαχείριση;	• Η ομάδα συντονισμού επιβλέπει τα εργαστήρια και διασφαλίζει την επίτευξη των στόχων. • Οι αποφάσεις λαμβάνονται συνεργατικά με πλειοψηφία ή συναίνεση. • Απαιτούνται συντονιστές/-τριες, εμπειρογνώμονες, εισηγητές/-τριες και άτομα τεχνικής υποστήριξης.
Πώς διασφαλίζεται η ακεραιότητα της διαδικασίας;	• Όλες οι πληροφορίες και το υλικό κοινοποιούνται σε μια ψηφιακή πλατφόρμα. • Η εναλλαγή συζητήσεων στην ολομέλεια και ομαδικών εργασιών δίνει σε όλους/-ες την ευκαιρία να εκφραστούν. • Η χρήση αφισών, πινάκων ή ψηφιακών εργαλείων μπορεί να τονώσει τη συζήτηση.
Ποια είναι η διαδικασία;	Χρονική διάρκεια: 2-3 ημέρες ανά εργαστήριο, 3-5 συνεδρίες Επισκόπηση Διαδικασίας Συνεδρία 1 Εισαγωγή στο θέμα και το πλαίσιο, εργασία στην ανάλυση των ενδιαφερομένων μερών. Συνεδρία 2 Εργαστήριο ανάδειξης αναγκών. Συνεδρία 3 Σχολιασμός των υφιστάμενων μέτρων και επεξεργασία συστάσεων σε υποομάδες. Συνεδρία 4 Επανεξέταση των προτάσεων και ανταλλαγή απόψεων στην ολομέλεια. Συνεδρία 5 Οριστικοποίηση των προτάσεων (π.χ. συστάσεις ή λευκές βίβλοι).

Ποια είναι τα αποτελέσματα;	Τελική έκθεση που παρέχει λεπτομέρειες σχετικά με το πρόβλημα που αντιμετωπίστηκε, το πλαίσιο, τις προτεινόμενες λύσεις και τις συνιστώμενες δράσεις για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής για την εισαγωγή ή τη βελτίωση μιας πολιτικής.
Δυνατά σημεία (έως 3)	1. Συμπερίληψη των περιθωριακών ομάδων. 2. Δημιουργία πολιτικών με βάση τις πραγματικές ανάγκες. 3. Προώθηση σχέσεων συνεργασίας μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών και ανάπτυξη ενός αμοιβαίου κλίματος εμπιστοσύνης γύρω από τις προτεινόμενες λύσεις.
Σημεία δυσκολίας (έως 3)	1. Επαρκείς πόροι και ρεαλιστικά χρονοδιαγράμματα για την εξασφάλιση υψηλής ποιότητας αποτελεσμάτων. 2. Διαχείριση των συνεισφορών των συμμετεχόντων/-ουσών, ώστε να μπορούν να ληφθούν αποτελεσματικά υπόψη. 3. Ζητήματα υλικοτεχνικής υποδομής και πόρων για να διασφαλιστεί η χωρίς αποκλεισμούς και συνεχής συμμετοχή.
Περαιτέρω αναγνώσματα EUPAN (2018), Innovative Policy Labs in Public Administration. https://www.eupan.eu/wp-content/uploads/2019/02/2018_1_BG_Innovative_Policy_Labs_in_the_Public_Administration.pdf L. Kimbell. Applying Design Approaches to Policy Making: Discovering Policy Lab (2015) https://researchingdesignforpolicy.wordpress.com/wp-content/uploads/2015/10/kimbell_policylab_report.pdf	

Τι είναι ο Συμμετοχικός Προϋπολογισμός;	Ο συμμετοχικός προϋπολογισμός είναι μια μέθοδος κατά την οποία μια δημόσια διοίκηση αποφασίζει μαζί με τους πολίτες πώς θα επενδύσει ένα ποσοστό του προϋπολογισμού της, βάζοντάς τους να προσδιορίσουν τις προτεραιότητες δαπανών ή βάζοντάς τους να προτείνουν συγκεκριμένα έργα που πρέπει να συμπεριληφθούν στον δημοτικό προϋπολογισμό.
Ποιοι/-ες είναι οι συμμετέχοντες/-ουσες;	Στην περίπτωση του συμμετοχικού προϋπολογισμού, συμμετέχουν όλα τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα στην επιλεγμένη περιοχή. Στην περίπτωση του διαβουλευτικού προϋπολογισμού, επιλέγεται ένα αντιπροσωπευτικό στατιστικό δείγμα της περιοχής.

Πώς οργανώνεται ο συμμετοχικός προϋπολογισμός;

Πώς να δομηθεί η διαχείριση;	• Η ομάδα συντονισμού, η οποία συνήθως αποτελείται από τη δημόσια αρχή και τους/τις συντονιστές/-τριες, υποστηρίζει τη διαδικασία και την οργάνωση. • Οι κύριοι ρόλοι αφορούν τους συντονιστές/-τριες, τους/τις εμπειρογνώμονες, τους/τις τεχνικούς και τους/τις εκπροσώπους των τοπικών κοινοτήτων.
Πώς διασφαλίζεται η ακεραιότητα της διαδικασίας;	• Σαφής και έγκαιρη διάχυση των πληροφοριών. • Ενημέρωση με βάση τους διάφορους τύπους συμμετεχόντων/-ουσών.
Ποια είναι η διαδικασία;	Χρονική διάρκεια: 2-6 μήνες Επισκόπηση Διαδικασίας 1. Έναρξη συμμετοχικού προϋπολογισμού Καθορίζεται το μερίδιο του προϋπολογισμού που θα συζητηθεί και το ποιος συμμετέχει. 2. Πληροφορίες Οι πολίτες ενημερώνονται για την πρωτοβουλία, τον προϋπολογισμό και τον τρόπο με τον οποίο θα πραγματοποιηθεί. 3. Συγκέντρωση προτάσεων Οι πολίτες υποβάλλουν τα σχέδιά τους. 4. Πάνελ αξιολόγησης Οι τεχνικοί των δήμων αξιολογούν τη σκοπιμότητα και συγκεντρώνουν παρόμοιες προτάσεις. 5. Πάνελ συν-σχεδιασμού Διαφορετικοί/-ές εισηγητές/-τριες έργων συναντώνται για να σχεδιάσουν από κοινού με τους/τις τεχνικούς του δήμου.

	6. Ψηφοφορία Τα διάφορα σχέδια από τις προηγούμενες φάσεις τίθενται σε ψηφοφορία. 7. Τελική έγκριση Η διοίκηση αξιολογεί και τις προτάσεις που έχουν ψηφιστεί περισσότερο και καθορίζει τον προϋπολογισμό. 8. Υλοποίηση Το έργο που εγκρίθηκε στο δημοτικό συμβούλιο υλοποιείται.
Ποια είναι τα αποτελέσματα;	Καλύτερη ευθυγράμμιση των τοπικών πολιτικών με τις ανάγκες του πληθυσμού σε μια δεδομένη γεωγραφική περιοχή και ενίσχυση της σχέσης μεταξύ πολιτών και διοίκησης.
Δυνατά σημεία (έως 3)	1. Ενισχύει τη μεγαλύτερη εμπιστοσύνη και συνεργασία μεταξύ πολιτών και κυβέρνησης. 2. Παρέχει σαφή εικόνα των δημόσιων δαπανών, της κατανομής των κονδυλίων και της διαχείρισής τους. 3. Πολύ εύπλαστη και προσαρμόσιμη μέθοδος ανάλογα με τους στόχους.
Σημεία δυσκολίας (έως 3)	1. Κίνδυνος αποκλεισμού (ή αυτοαποκλεισμού) ορισμένων λιγότερο αντιπροσωπευόμενων ή ενεργών ομάδων πληθυσμού. 2. Πεδίο εφαρμογής της χρηματοδότησης για την οποία αποφασίζουν οι πολίτες. 3. Κίνδυνος απογοήτευσης των πολιτών σε περίπτωση μη υλοποίησης των προτάσεων.
Περαιτέρω αναγνώσματα Go vocal (2024). The beginner's guide to participatory budgeting. https://www.govocal.com/guides/beginners-guide-to-participatory-budgeting Participatory Budgeting Project (2021), Participatory Budgeting in Schools. https://www.participatorybudgeting.org/pb-in-schools/	

Τι είναι η Διαβουλευτική Συνέλευση;	Μια διαβουλευτική συνέλευση συγκεντρώνει ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα πολιτών, το οποίο προκύπτει από κλήρωση, για να συζητήσει και να αξιολογήσει κοινωνικά ή πολιτικά ζητήματα, με σκοπό να διατυπώσει συστάσεις προς τους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων.
Ποιοι/-ες είναι οι συμμετέχοντες/-ουσες;	40-120 συμμετέχοντες/-ουσες που επιλέγονται με κλήρωση για να εξασφαλιστεί η στατιστική δημογραφική αντιπροσωπευτικότητα του πληθυσμού. Οι μειονότητες ή οι ειδικές κοινωνικές ομάδες που συχνά αποκλείονται από τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων μπορεί να υπερκαλύπτονται. Ο αριθμός των συμμετεχόντων/-ουσών εξαρτάται από τους διαθέσιμους πόρους και την κλίμακα της πρωτοβουλίας.

Πώς οργανώνεται η διαβουλευτική συνέλευση;

Πώς να δομηθεί η διαχείριση;	• Η ομάδα συντονισμού επιβλέπει και οργανώνει τη διαδικασία. • Οι συντονιστές/-τριες διαδραματίζουν βασικό ρόλο στην καθοδήγηση της συζήτησης προς μια κοινή συμφωνία. • Οι αποφάσεις λαμβάνονται με συναίνεση ή με ειδική πλειοψηφία. • Μπορούν να συσταθούν πρόσθετες επιτροπές αποτελούμενες από εμπειρογνώμονες ή επαγγελματίες σε συγκεκριμένους τομείς για την υποστήριξη της διαδικασίας ή τη διασφάλιση της αμεροληψίας της.
Πώς διασφαλίζεται η ακεραιότητα της διαδικασίας;	• Το παρεχόμενο πληροφοριακό υλικό πρέπει να είναι ισορροπημένο και να επαληθεύεται από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες. • Εξωτερικοί παρατηρητές και μια επιτροπή διασφάλισης μπορούν να παρακολουθούν τη διαδικασία για να διασφαλίσουν ότι οι διαδικασίες ακολουθούνται και τεκμηριώνονται με διαφανή τρόπο.
Ποια είναι η διαδικασία;	Χρονική διάρκεια: 2 μέρες-12 μήνες Επισκόπηση Διαδικασίας 1. Προκαταρκτικό στάδιο και εισαγωγή στη διαδικασία Παρουσίαση των στόχων, των μεθόδων εργασίας και των προσδοκιών. 2. Ενημέρωση και εκπαίδευση Εκπαιδευτικές και ενημερωτικές συνεδρίες με εμπειρογνώμονες, ενδιαφερόμενους φορείς και πληροφοριακό υλικό για τη δημιουργία μιας κοινής βάσης γνώσεων. 3. Διάλογος και διαβούλευση Ανοιχτή συζήτηση σε ομάδες και ολομέλεια για την ανάπτυξη ιδεών και προοπτικών που θα ανατροφοδοτηθούν με τη μορφή συστάσεων και προτάσεων.

	4. Τελική απόφαση Ψηφοφορία ή συναίνεση επί των συστάσεων, με σύνταξη του τελικού εγγράφου. 5. Συνέχεια Επιστροφή των συστάσεων στους φορείς χάραξης πολιτικής και στο κοινό.
Ποια είναι τα αποτελέσματα;	Τελική έκθεση που περιέχει συστάσεις και προτάσεις για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής.
Δυνατά σημεία (έως 3)	1. Συμπερίληψη πολιτών από διαφορετικά υπόβαθρα, προσφέροντας μια αντιπροσωπευτική και αυθεντική οπτική γωνία για πολύπλοκα ζητήματα. 2. Η πρόσβαση σε ουδέτερες πληροφορίες και εμπειρογνώμονες επιτρέπει στους/στις συμμετέχοντες/-ουσες να διαμορφώσουν τεκμηριωμένη γνώμη και να βελτιώσουν τις γνώσεις τους για το θέμα. 3. Οι συστάσεις που διατυπώνονται μπορούν να επηρεάσουν τη δημόσια πολιτική και να ενισχύσουν τη νομιμότητα των πολιτικών αποφάσεων.
Σημεία δυσκολίας (έως 3)	1. Επακόλουθη διαχείριση των συστάσεων. 2. Η οργάνωση μιας συνέλευσης απαιτεί χρόνο, οικονομικούς πόρους και εξειδικευμένο προσωπικό. 3. Το δείγμα πρέπει να επιλέγεται προσεκτικά ώστε να αντικατοπτρίζει τη δημογραφική σύνθεση και να διασφαλίζει ότι όλες οι φωνές ακούγονται εξίσου.
Περαιτέρω αναγνώσματα Gerwin M. (2023). Deliberative Café: An Easy to Organise Citizens' Assembly. https://citizensassemblies.org/deliberative-cafe/ Smith G. (2024). We Need To Talk About Climate: How Citizens' Assemblies Can Help Us Solve The Climate Crisis. https://doi.org/10.16997/book73 ActionAid Italia, Osservatorio Assemblee Cittadine, Extincion Rebellion Italia (2024). Rapporto di valutazione dell'Assemblea Cittadina per il Clima di Bologna. https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/actionaid.it/uploads/2024/07/Rapporto_Monit-oraggio_Clima.pdf	

Τι είναι τα Εργαστήρια Ευρωπαϊκών Σεναρίων Ευαισθητοποίησης;	Τα Ευρωπαϊκά Εργαστήρια Σεναρίων Ευαισθητοποίησης (EASW) είναι μια μέθοδος με την οποία οι συμμετέχοντες/-ουσες μπορούν να συζητήσουν, να διερευνήσουν μελλοντικά οράματα, να εντοπίσουν λύσεις σε προβλήματα και να είναι υπεύθυνοι/-ες για την υλοποίησή τους.
Ποιοι/-ες είναι οι συμμετέχοντες/-ουσες;	24-40 συμμετέχοντες/-ουσες που επιλέχθηκαν για να εκπροσωπήσουν την κοινότητα σε τέσσερις κύριες κατηγορίες: 1. Πολίτες, 2. Εμπειρογνώμονες ή τεχνικοί, 3. Υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, 4. Κάθε ομάδα μπορεί να συγκροτηθεί αντιπροσωπευόμενη λαμβάνοντας υπόψη κριτήρια ισορροπίας των φύλων ή εξασφαλίζοντας ποικιλία υποβάθρων.

Πώς οργανώνονται τα εργαστήρια ευρωπαϊκών σεναρίων ευαισθητοποίησης;

Πώς να δομηθεί η διαχείριση;	• Η ομάδα συντονισμού επιβλέπει τη διαδικασία, καθοδηγεί τη συζήτηση και προετοιμάζει τα σενάρια που θα εξεταστούν. • Οι αποφάσεις λαμβάνονται συλλογικά και διεξάγεται ψηφοφορία στο τέλος των σταδίων «Δημιουργία οράματος» και «Ανάπτυξη ιδεών».
Πώς διασφαλίζεται η ακεραιότητα της διαδικασίας;	• Οι συντονιστές/-τριες διασφαλίζουν ότι όλοι/-ες έχουν την ευκαιρία να εκφραστούν. • Οι συμμετέχοντες/-ουσες λαμβάνουν ενημερωτικό υλικό και μια προκαταρκτική ενημέρωση πριν από την έναρξη των εργασιών.
Ποια είναι η διαδικασία;	Χρονική διάρκεια: 1-3 μέρες Επισκόπηση Διαδικασίας 1. Σχεδιασμός και προετοιμασία της EASW 2. Εισαγωγική συνεδρία και παρουσίαση σεναρίων 3. Δημιουργία οράματος Ομαδική εργασία ανά κατηγορία για τα σενάρια και συζήτηση στην ολομέλεια για την επιλογή ενός κοινού οράματος. 4. Δημιουργία ιδεών Μικτή ομαδική εργασία πάνω στο κοινό όραμα για τη δημιουργία ιδεών, συζήτηση στην ολομέλεια και τελική ψηφοφορία για τις ιδέες που θα προταθούν στο σχέδιο δράσης. 5. Τελική έκθεση, παρακολούθηση και εφαρμογή του σχεδίου δράσης
Ποια είναι τα αποτελέσματα;	Τελική έκθεση που περιλαμβάνει το κοινό όραμα, τις εγκεκριμένες ιδέες και το σχέδιο δράσης που θα κοινοποιηθεί στους/στις συμμετέχοντες/-ουσες, τα θεσμικά όργανα και τους βασικούς φορείς.

Δυνατά σημεία (έως 3)	1. Η συμμετοχή διαφορετικών κοινωνικών ομάδων επιτρέπει τη δημιουργία συμμαχιών μεταξύ διαφορετικών κοινοτικών φορέων. 2. Οι προτάσεις που δημιουργούνται είναι ρεαλιστικές και λαμβάνουν υπόψη τους τοπικούς πόρους και την εμπειρογνωμοσύνη. 3. Ενισχύει την ευαισθητοποίηση των διαφόρων ενδιαφερομένων για τη δυνατότητά τους να επηρεάζουν τις τοπικές αποφάσεις.
Σημεία δυσκολίας (έως 3)	1. Προετοιμασία σεναρίου και προσαρμογή στο τοπικό πλαίσιο. 2. Χαμηλή αντιπροσωπευτικότητα της διαδικασίας. 3. Δυσκολίες στη μετάφραση των ιδεών σε δράση.
Περαιτέρω αναγνώσματα Interacts (2003). Toolkit Scenario Workshop. https://wilawien.ac.at/interacts/interacts_toolkit.pdf	

Τι είναι η Διάσκεψη Συναίνεσης;	Η διάσκεψη συναίνεσης είναι μια μέθοδος κατά την οποία μια τυχαία επιλεγμένη ομάδα πολιτών αξιολογεί ένα κοινωνικά ή τεχνικά αμφιλεγόμενο ζήτημα σε διάλογο με μια ομάδα εμπειρογνομόνων με στόχο την ανάπτυξη μιας «δήλωσης συναίνεσης» που θα καθοδηγεί τις πολιτικές αποφάσεις.
Ποιοι/-ες είναι οι συμμετέχοντες/-ουσες;	10-20 τυχαία επιλεγμένοι/-ες συμμετέχοντες/-ουσες για να διασφαλιστεί η ποικιλομορφία αποτελούν την ομάδα πολιτών, έργο της οποίας είναι να διερευνήσει σε βάθος το θέμα, να συντάξει τις ερωτήσεις προς την ομάδα εμπειρογνομόνων και να συντάξει την τελική δήλωση.

Πώς οργανώνεται η διάσκεψη συναίνεσης;

Πώς να δομηθεί η διαχείριση;	• Η ομάδα συντονισμού εποπτεύει και διαχειρίζεται τη διαδικασία. • Η συμβουλευτική επιτροπή, αποτελούμενη από 5-6 μέλη με ειδικές γνώσεις επί του θέματος, είναι υπεύθυνη για τη διασφάλιση της ουδετερότητας, τον έλεγχο του περιεχομένου και την επιλογή του καταλόγου των εμπειρογνομόνων. • Οι συντονιστές/-τριες καθοδηγούν τις συζητήσεις μεταξύ των πολιτών. • Η ομάδα των 20 εμπειρογνομόνων απαντά στις ερωτήσεις της ομάδας των πολιτών και ελέγχει για πραγματολογικά λάθη στην τελική δήλωση.
-------------------------------------	--

Πώς διασφαλίζεται η ακεραιότητα της διαδικασίας;	• Η συμβουλευτική επιτροπή επαληθεύει όλο το υλικό, διατηρώντας την ουδετερότητα του περιεχομένου σε σχέση με τη γνώμη της επιτροπής. • Η ομάδα συντονισμού παρέχει υλικοτεχνική υποστήριξη και βοήθεια για την ενθάρρυνση της συμμετοχής. • Οι συντονιστές/-τριες διασφαλίζουν ότι όλοι/-ες οι συμμετέχοντες/-ουσες έχουν ίσες ευκαιρίες να εκφράσουν τις απόψεις τους.
Ποια είναι η διαδικασία;	Χρονική διάρκεια: 7-12 μήνες Επισκόπηση Διαδικασίας 1. Προπαρασκευαστικό στάδιο (2-4 μήνες) Δειγματοληψία και προσέλκυση πολιτών, διανομή ενημερωτικού υλικού και σύσταση της ομάδας εμπειρογνομώνων. 2. Σαββατοκύριακο μελέτης (4 ημέρες, 2 συνεδρίες) - Πρώτο Σαββατοκύριακο (2 ημέρες) Οι συμμετέχοντες/-ουσες αρχίζουν να διερευνούν το θέμα, εντοπίζουν τα βασικά ζητήματα, αρχίζουν να διατυπώνουν ερωτήσεις και συνδιαμορφώνουν την ημερήσια διάταξη για το δεύτερο Σαββατοκύριακο. - Δεύτερο Σαββατοκύριακο (2 ημέρες) Οι συμμετέχοντες/-ουσες οριστικοποιούν τα ερωτήματα, επιλέγουν τους εμπειρογνώμονες που θα συμμετάσχουν και συνδιαμορφώνουν την ημερήσια διάταξη του συνεδρίου. 3. Δημόσιο συνέδριο (3 ημέρες) - Ημέρα 1 Παρουσιάσεις εμπειρογνομώνων και ερωτήσεις από τους πολίτες. - Ημέρα 2η Επακόλουθες ερωτήσεις και σύνταξη της τελικής έκθεσης. - Ημέρα 3 Δημόσια παρουσίαση της έκθεσης, με διευκρινίσεις και ενδεχόμενες διορθώσεις γεγονότων από τους εμπειρογνώμονες. 4. Παρακολούθηση και διάδοση των αποτελεσμάτων Αποστολή της δήλωσης στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και στα μέσα ενημέρωσης.
Ποια είναι τα αποτελέσματα;	Δήλωση συναίνεσης που θα περιλαμβάνει τις συστάσεις και τις απόψεις της ομάδας πολιτών και θα αποσταλεί στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και στα μέσα μαζικής ενημέρωσης.
Δυνατά σημεία (έως 3)	1. Περιλαμβάνει υποκειμενικές γνώσεις σε τεχνικά, σύνθετα ή αμφιλεγόμενα θέματα. 2. Επιτρέπει το διάλογο μεταξύ μη ειδικών και ειδικών. 3. Επιτρέπει να καταστούν τα πολύπλοκα ζητήματα πιο προσιτά και σχετικά με το κοινό.

Σημεία δυσκολίας (έως 3)	1. Οι χρονικοί και οικονομικοί πόροι μπορεί να είναι σημαντικοί και απαιτούν προσεκτικό σχεδιασμό. 2. Ουδετερότητα του πληροφοριακού υλικού και των εμπειρογνομόνων. 3. Συμπερίληψη πολιτών με διαφορετικό υπόβαθρο.
Περαιτέρω αναγνώσματα Slocum N. (2003). Participatory Methods Toolkit. A practitioner's manual. https://archive.unu.edu/hq/library/Collection/PDF_files/CRIS/PMT.pdf	

05

Παράρτημα II - Πρακτικά δελτία για τα Εργαλεία

Τι είναι το World Cafè;	Το World Cafè είναι μια δυναμική, διαδραστική και εύχρηστη μέθοδος για τη διευκόλυνση του ομαδικού διαλόγου και την ανταλλαγή γνώσεων. Έχει σχεδιαστεί για να δημιουργεί έναν συνεργατικό χώρο για τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες ώστε να ανταλλάσσουν ιδέες μέσω γύρων συζητήσεων σε μικρές ομάδες. Αυτή η δυναμική επιτρέπει στους/στις συμμετέχοντες/-ουσες να μοιράζονται ιδέες και γνώσεις, ενώ παράλληλα παραμένουν συνδεδεμένοι/-ες σε μια ευρύτερη συζήτηση.
Ποιοι/-ες είναι οι συμμετέχοντες/-ουσες;	Περιγραφή των συμμετεχόντων/-ουσών: • Πώς επιλέγονται; • Ποιοι/-ες είναι; Πόσοι/-ες είναι; • Υπάρχουν κριτήρια εκπροσώπησης που πρέπει να πληρούνται;

Πώς διοργανώνεται το World Cafè;

Πώς να δομηθεί η διαχείριση;	Ζητείται από ένα άτομο να είναι ο/η οικοδεσπότης/-ισσα του θρανίου, ενώ οι υπόλοιποι/-ες θα είναι «ταξιδιώτες/-ισσες» που θα αλλάζουν θρανία μετά από κάθε γύρο. Οι ταξιδιώτες/-ισσες μεταφέρουν βασικές ιδέες, θέματα και ερωτήσεις σε κάθε νέο θρανίο και συζήτηση. Ο/Η οικοδεσπότης/-ισσα του θρανίου, από την πλευρά του/της, πρέπει να καλωσορίσει τους/τις ταξιδιώτες/-ισσες, να τους/τις ενημερώσει από τις προηγούμενες συζητήσεις και να συντονίσει τη συζήτηση.
Πώς διασφαλίζεται η ακεραιότητα της διαδικασίας;	• Επιλογή των ερωτήσεων: επιδίωξη ερωτήσεων που σχετίζονται με το θέμα και τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες και είναι ειδικά σχετικές με αυτό. • Υλικά: πίνακας, φύλλα A4 ή σημειώσεις post-it ανά θρανίο, στυλό και μαρκαδόροι. • Χώρος διεξαγωγής: Επιλογή ενός ευρύχωρου και άνετου χώρου για να δημιουργηθεί μια φιλόξενη ατμόσφαιρα για συζήτηση. Ένα παραδοσιακό σκηνικό με στρογγυλά τραπέζια τύπου καφέ λειτουργεί καλύτερα, καθώς αυτά διευκολύνουν τις ομαδικές συζητήσεις.
Ποια είναι η διαδικασία;	Αριθμός συμμετεχόντων/-ουσών: ιδανικά 4-6 σε κάθε θρανίο/τραπέζι Χρονική διάρκεια: 2 ώρες ή περισσότερο ανάλογα με τον αριθμό των γύρων Βήμα 1: Εισαγωγή Καλωσόρισμα των συμμετεχόντων και επεξήγηση της μορφής, του σκοπού και των κατευθυντήριων γραμμών του World Cafè. Παρουσίαση των ερωτήσεων ή των θεμάτων που θα συζητηθούν.

Ποια είναι η διαδικασία;	Βήμα 2: Στήσιμο των τραπεζιών Τοποθέτηση των ατόμων γύρω από τα διατεταγμένα τραπέζια για ομάδες (ιδανικά 4-6 άτομα ανά τραπέζι, με τη δυνατότητα να είναι περισσότερα). Σε κάθε τραπέζι θα πρέπει να υπάρχουν τα απαραίτητα υλικά. Βήμα 3: Διεξαγωγή του πρώτου γύρου συζητήσεων Οι συμμετέχοντες/-ουσες θα έχουν λίγα λεπτά για να σκεφτούν τις ερωτήσεις και να καταγράψουν τις σκέψεις τους σε ένα χαρτί. Στη συνέχεια, θα ακολουθήσει συζήτηση για τα υπόλοιπα 20 έως 30 λεπτά. Ο/Η οικοδεσπότης/-ισσα θα ενθαρρύνει όλους/-ες να μοιραστούν τις σκέψεις τους και να αξιοποιήσουν ο/η ένας/μία τις ιδέες του/της άλλου/-ης. Θα καταγράψει επίσης τις κύριες ιδέες σε χαρτί για να τις δουν όλοι/-ες. Βήμα 4: Εναλλαγή τραπεζιών Μετά τον πρώτο γύρο, οι ταξιδιώτες/-ισσες θα μετακινηθούν σε διαφορετικό τραπέζι. Όταν φτάσουν, ο/η οικοδεσπότης/-ισσα θα τους συνοψίσει την προηγούμενη συζήτηση. Βήμα 5: Επανάληψη Επαναλαμβάνεται η διαδικασία με νέες ερωτήσεις ή με την ίδια ερώτηση για να γίνει εμβάθυνση στο θέμα. Βήμα 6: Συλλογή πληροφοριών Μετά από τουλάχιστον 3 γύρους συζητήσεων, κάθε οικοδεσπότης/-ισσα/ θα είναι ο/η εκπρόσωπος του τραπεζιού που θα είναι υπεύθυνος/-η για την ανταλλαγή των ανακαλύψεων και των βασικών γνώσεων που έχουν προκύψει σε όλη την ομάδα των συμμετεχόντων/-ουσών. Βήμα 7: Συνέχεια Μετά το Café, προτείνεται η συγκέντρωση και σύνοψη των αποτελεσμάτων και η κοινοποίησή τους σε ένα έγγραφο (διάγραμμα, ενημερωτικά γραφήματα ή διαφάνειες) σε όλους/-ες τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες.
Ποια είναι τα αποτελέσματα;	Ποιο είναι το αναμενόμενο αποτέλεσμα της δραστηριότητας;
Δυνατά σημεία (έως 3)	1. Ενθάρρυνση της ανάδυσης νέων δυνατοτήτων και ιδεών για δράση. 2. Ανάπτυξη της συλλογικής γνώσης και ενίσχυση των πρακτικών ανταλλαγής. 3. Εντοπισμός μοτίβων και συνδέσμων μεταξύ θεμάτων.
Σημεία δυσκολίας (έως 3)	1. Καθορισμός με ακρίβεια του σκοπού της συνάντησης για την καθοδήγηση των συζητήσεων προς χρήσιμα αποτελέσματα. 2. Διατύπωση ανοικτών, προκλητικών και σχετικών ερωτήσεων που ενθαρρύνουν το διάλογο και τη διερεύνηση. 3. Διασφάλιση ενός ποικιλόμορφου δείγματος συμμετεχόντων/-ουσών, ώστε να ενθαρρύνονται διαφορετικές οπτικές γωνίες και να εμπλουτίζεται η συζήτηση.

*****Περαιτέρω αναγνώσματα*****

Brown J., The World Café: A Resource Guide for Hosting Conversations That Matter, Mill Valley, Whole Systems Associates, 2002
 Brown J., Isaacs D. et World Café Community, The World Café: Shaping Our Futures Through Conversations That Matter, Berrett-Koehler, 2005
 Οι επίσημες κατευθυντήριες γραμμές του World Café – <http://www.theworldcafe.com/wp-content/uploads/2015/07/Cafe-To-Go-Revised.pdf>
 Ο επίσημος δικτυακός τόπος: www.theworldcafe.com

Τι είναι η Ομάδα Εστίασης;	Οι ομάδες εστίασης είναι ένα είδος τεχνικής ποιοτικής έρευνας, κατά την οποία ένας/μία εκπαιδευμένος/-η συντονιστής/-τρια καθοδηγεί μια μικρή, ποικιλόμορφη ομάδα ατόμων σε μια συζήτηση για ένα συγκεκριμένο θέμα. Λόγω της ευρείας χρήσης του στη διερεύνηση στάσεων, ιδεών και αντιλήψεων, το εργαλείο αυτό είναι ιδιαίτερα χρήσιμο για την απόκτηση γνώσεων σε βάθος για νέα ή περίπλοκα ζητήματα. Οι δυναμικές ομαδικές αλληλεπιδράσεις στις οποίες βασίζονται οι ομάδες εστίασης μπορούν να δείξουν στους/στις συμμετέχοντες/-ουσες πώς και γιατί σκέφτονται με ορισμένους τρόπους, προσθέτοντας βάθος στην ανατροφοδότηση που παρέχουν.
Ποιοι/-ες είναι οι συμμετέχοντες/-ουσες;	Οι συμμετέχοντες/-ουσες στις ομάδες εστίασης επιλέγονται σύμφωνα με προκαθορισμένα κριτήρια που συμπληρώνουν τους στόχους της μελέτης και διασφαλίζουν ότι αντικατοπτρίζουν τις σχετικές ομάδες ή απόψεις. Ένα μέγεθος ομάδας έξι έως δώδεκα ατόμων - συνήθως οκτώ - είναι συχνά ιδανικό, καθώς επιτυγχάνεται ισορροπία μεταξύ της διαχειρισσιμότητας και της ποικιλομορφίας των συνεισφορών.

Πώς οργανώνεται η ομάδα εστίασης;

Πώς να δομηθεί η διαχείριση;	Ο/Η συντονιστής/-τρια είναι υπεύθυνος/-η για την καθοδήγηση της συζήτησης και τη διατήρηση της πορείας της ομάδας εστίασης. Ο/Η συντονιστής/-τρια ελέγχει τη ροή της συζήτησης και διασφαλίζει ότι όλοι /-ες έχουν την ευκαιρία να μιλήσουν. Οι αποφάσεις κατά τη διάρκεια της διαδικασίας της ομάδας εστίασης συχνά καθοδηγούνται επίσης από τον/την συντονιστή/-τρια, ο/η οποίος/-α εξασφαλίζει ότι η συζήτηση παραμένει παραγωγική και, αν χρειαστεί, ουδέτερη. Οι πληροφορίες που συγκεντρώνονται στις ομάδες εστίασης συχνά βοηθούν τη διοίκηση να λάβει τεκμηριωμένες αποφάσεις αργότερα.
-------------------------------------	---

	Κύριοι ρόλοι • Ο/Η συντονιστής/-τρια: Καθοδηγεί τη συζήτηση και διασφαλίζει ότι όλοι/-ες συνεισφέρουν. • Οι συμμετέχοντες/-ουσες: Συμμετέχουν στη συζήτηση προσφέροντας τις απόψεις και τις ιδέες τους σχετικά με το εκάστοτε θέμα. • Ο/Η αναλυτής/-τρια / συν-συντονιστής/-τρια: Καταγράφει, εξετάζει και αξιολογεί τις πληροφορίες που συλλέγονται από τις συζητήσεις της ομάδας εστίασης.
Πώς διασφαλίζεται η ακεραιότητα της διαδικασίας;	Η διατήρηση της αμεροληψίας, της διαφάνειας και της υψηλής ποιότητας στις συνεδρίες των ομάδων εστίασης είναι ζωτικής σημασίας για την ακεραιότητα της έρευνας. Ο/Η συντονιστής/-τρια διαδραματίζει βασικό ρόλο στη διασφάλιση της ουδετερότητας διευκολύνοντας μια ανοικτή, αμερόληπτη συζήτηση όπου κάθε συμμετέχων/-ουσα αισθάνεται ότι ενθαρρύνεται να μοιραστεί τις ελκρινείς απόψεις του/της. Καταγράφοντας και απομαγνητοφωνώντας τις συζητήσεις, η ερευνητική ομάδα μπορεί να αναλύσει με ακρίβεια τις ιδέες των συμμετεχόντων/-ουσών, συμβάλλοντας στη διαφάνεια και επιτρέποντας την ενδελεχή επαλήθευση των ευρημάτων. Ο προσεκτικός σχεδιασμός, συμπεριλαμβανομένης της δομής της συνεδρίας και της επιλογής των συμμετεχόντων/-ουσών, ενισχύει περαιτέρω την ποιότητα των δεδομένων που συλλέγονται και διασφαλίζει ότι τα αποτελέσματα των ομάδων εστίασης είναι τόσο ουσιαστικά όσο και εφαρμόσιμα. Η προσβασιμότητα και η ευκολία κατανόησης είναι επίσης ουσιώδεις για τη δέσμευση των συμμετεχόντων/-ουσών. Όλες οι πληροφορίες θα πρέπει να παρουσιάζονται με σαφήνεια, αποφεύγοντας την υπερβολικά πολύπλοκη γλώσσα. Ο/Η συντονιστής/-τρια έχει την ευθύνη να αναλύει τυχόν περίπλοκα θέματα και να τα καθιστά προσιτά σε όλους/-ες τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες. Αυτή η προσέγγιση επιτρέπει στους/στις συμμετέχοντες/-ουσες να συνεισφέρουν πλήρως και υποστηρίζει την ακεραιότητα των δεδομένων, διασφαλίζοντας ότι κάθε οπτική γωνία είναι ενημερωμένη και σαφώς διατυπωμένη. Επιπλέον, για να ξεπεραστούν τα εμπόδια συμμετοχής, το περιβάλλον πρέπει να είναι χωρίς αποκλεισμούς, ώστε όλοι/-ες οι συμμετέχοντες/-ουσες να αισθάνονται άνετα να μοιραστούν τις σκέψεις τους χωρίς το φόβο της κρίσης. Ο/Η συντονιστής/-τρια θα πρέπει να έχει επίγνωση των κοινωνικών δυναμικών, όπως η ιδιότητα ή το πλαίσιο σχέσεων, που μπορεί να επηρεάσουν την προθυμία να μιλήσει κάποιος/-α. Η προληπτική αντιμετώπιση αυτών των δυναμικών μπορεί να ελαχιστοποιήσει τη σιωπή ή τον δισταγμό και να προωθήσει έναν χώρο όπου θα πραγματοποιούνται ανοιχτές, ελκρινείς ανταλλαγές. Η ενθάρρυνση των πιο ήσυχων συμμετεχόντων/-ουσών και η διαχείριση των πιο κυρίαρχων φωνών θα εξασφαλίσει ισορροπημένες συνεισφορές, επιτρέποντας την καταγραφή ενός πλήρους φάσματος προοπτικών.

Πώς διασφαλίζεται η ακεραιότητα της διαδικασίας;	Μέσω της ενεργητικής ακρόασης και των δομημένων ερωτήσεων, ο/η συντονιστής/-τρια μπορεί να διασφαλίσει περαιτέρω ότι όλες οι φωνές εκπροσωπούνται. Χρησιμοποιώντας δομημένες ερωτήσεις και ενεργητική ακρόαση, μπορεί να ενθαρρύνει τους/τις πιο σιωπηλούς/-ές συμμετέχοντες/-ουσες και να επιτρέψει σε όλους/-ες να συνεισφέρουν ουσιαστικά. Αυτή η προσέγγιση όχι μόνο εμπλουτίζει τα δεδομένα, αλλά και ενισχύει το χωρίς αποκλεισμούς ήθος της ομάδας εστίασης, υποστηρίζοντας μια υψηλής ποιότητας, αντιπροσωπευτική συλλογή από ιδέες.
Ποια είναι η διαδικασία;	Χρονική διάρκεια: Οι ομάδες εστίασης μπορεί να διαφέρουν ως προς το χρονοδιάγραμμα ανάλογα με την πολυπλοκότητα του θέματος και το επίπεδο της απαιτούμενης συζήτησης. Κάθε συνεδρία διαρκεί συνήθως μεταξύ 1-2 ωρών. Αυτή η χρονική διάρκεια δίνει στους/στις συμμετέχοντες/-ουσες αρκετό χρόνο για να έχουν γόνιμες συζητήσεις χωρίς να κουράζονται. Αριθμός συνεδριών: Οι στόχοι της μελέτης και η ποικιλομορφία των συμμετεχόντων/-ουσών θα καθορίσουν τον αριθμό των απαιτούμενων συνεδριών ομάδων εστίασης. Συνήθως πραγματοποιούνται αρκετές συνεδρίες για να εξασφαλιστεί η εις βάθος κατανόηση του θέματος. Συνήθως πραγματοποιούνται τρεις έως πέντε συνεδρίες. Αυτό επιτρέπει τη συλλογή διαφορετικών προοπτικών και εξασφαλίζει τον κορεσμό των δεδομένων. Ωστόσο, για ένα καλά καθορισμένο θέμα, μπορεί να αρκεί μία συνεδρία. Δομή των συνεδριών και τα βασικά στάδια: <u>Εισαγωγή:</u> Ο/Η συντονιστής/-τρια καλωσορίζει τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες, εξηγεί τον σκοπό της ομάδας εστίασης και περιγράφει την ημερήσια διάταξη. Ορίζονται βασικοί κανόνες για την προώθηση ενός σεβασμού και ενός ανοιχτού περιβάλλοντος, που καλύπτουν την εμπιστευτικότητα, την ενεργό ακρόαση και την ενθάρρυνση της συμβολής όλων. <u>Ανάπτυξη ιδεών:</u> Η συνάντηση αρχίζει με ερωτήσεις προθέρμανσης για να βοηθηθούν οι συμμετέχοντες/-ουσες να αισθανθούν άνετα και να εμπλακούν. Ακολουθεί η κύρια συζήτηση, όπου ο/η συντονιστής/-τρια θέτει ερωτήσεις ανοικτού τύπου σχετικά με το θέμα της έρευνας. Κατά τη διάρκεια αυτής της κεντρικής φάσης, οι συμμετέχοντες/-ουσες μοιράζονται τις σκέψεις και τις εμπειρίες τους, ενώ ο/η συντονιστής/-τρια καθοδηγεί τη συζήτηση και διασφαλίζει την ισορροπημένη συμμετοχή. <u>Διατύπωση συστάσεων:</u> Προς το τέλος της συνεδρίασης, ο/η συντονιστής/-τρια συνοψίζει τα βασικά σημεία για να επιβεβαιώσει την ακρίβεια και ενθαρρύνει τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες να διατυπώσουν συστάσεις.

	Αυτό το βήμα μπορεί να περιλαμβάνει καταιγισμό ιδεών για λύσεις ή ιεράρχηση των θεμάτων που συζητήθηκαν. <u>Κλείσιμο:</u> Η συνεδρία ολοκληρώνεται με τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες να μοιράζονται τις τελικές σκέψεις τους, και στη συνέχεια ο/η συντονιστής/-τρια τους ευχαριστεί και περιγράφει τα επόμενα βήματα, συμπεριλαμβανομένου του τρόπου με τον οποίο θα χρησιμοποιηθούν τα δεδομένα και τότε μπορούν να περιμένουν να ακούσουν τα αποτελέσματα. Η ψηφοφορία μπορεί να συμπεριληφθεί σε ορισμένες ομάδες εστίασης, ιδίως σε εκείνες που αποσκοπούν στην ιεράρχηση θεμάτων ή στη λήψη αποφάσεων. Μπορεί να ζητηθεί από τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες να ψηφίσουν τα πιο σημαντικά θέματα ή τις καλύτερες προτάσεις. Αυτό διευκολύνει τον εντοπισμό σημαντικών προτεραιοτήτων και την επίτευξη συναίνεσης.
Ποια είναι τα αποτελέσματα;	Το πρωταρχικό αποτέλεσμα είναι συνήθως μια έκθεση που συνοψίζει τα θέματα, τις ιδέες και τις συστάσεις της συνεδρίας, συμπεριλαμβανομένων των αυτολεξεί απαντήσεων ή των παραφρασμένων βασικών σημείων που απεικονίζουν τις προοπτικές των συμμετεχόντων/-ουσών. Σε γενικές γραμμές, οι ομάδες εστίασης αποσκοπούν στην παραγωγή πλούσιων, λεπτομερών δεδομένων που μπορούν να καθοδηγήσουν τις διαδικασίες έρευνας και λήψης αποφάσεων, αν και τα αναμενόμενα αποτελέσματα μπορεί να ποικίλλουν. Μπορούν να παρέχουν βαθιά γνώση των κοινωνικών ζητημάτων, των προοπτικών των συμμετεχόντων/-ουσών και της δυναμικής της ομάδας, καθιστώντας τες αποτελεσματικό εργαλείο για ποιοτική έρευνα. Οι ερευνητές/-τριες μπορούν να αποκτήσουν σημαντικές πληροφορίες που μπορεί να μην είναι διαθέσιμες με άλλα μέσα, κατανοώντας τα θέματα και τις απόψεις που προκύπτουν από τις συζητήσεις των ομάδων εστίασης.
Δυνατά σημεία (έως 3)	• Βάθος διορατικότητας: Οι ομάδες εστίασης επιτρέπουν πλούσια, λεπτομερή συνεισφορά σε πολύπλοκα ζητήματα. • Δυναμική της ομάδας: Η αλληλεπίδραση μπορεί να δημιουργήσει νέες ιδέες και να επιτρέψει στους/στις συμμετέχοντες/-ουσες να αξιοποιήσουν ο/η ένας/μία τις απαντήσεις του/της άλλου/-ης. • Δέσμευση: Παρέχει στους/στις συμμετέχοντες/-ουσες μια πλατφόρμα για να νιώσουν ότι ακούγονται και ότι συμμετέχουν ενεργά στο έργο.
Σημεία δυσκολίας (έως 3)	• Εκπροσώπηση: Η διασφάλιση μιας αντιπροσωπευτικής, ισορροπημένης ομάδας που αντανakλά ένα εύρος απόψεων είναι γνωστή ως εκπροσώπηση. • Μεροληψία συντονισμού: Η πιθανότητα ο/η συντονιστής/-τρια να κατευθύνει ακούσια τη συζήτηση προς μια συγκεκριμένη κατεύθυνση. • Διαχείριση του χρόνου: Αν και οι συζητήσεις μπορεί να ξεφύγουν από το θέμα, είναι σημαντικό να διατηρηθεί η εστίαση και το χρονικό πλαίσιο της συνεδρίασης.

*****Περαιτέρω αναγνώσματα*****

Breen, R. L. (2006). A Practical Guide to Focus-Group Research. *Journal Of Geography in Higher Education*, 30(3), 463–475. <https://doi.org/10.1080/03098260600927575>

Fleetwood, D. (o. D.). Focus Group: What It Is, Types, How to Conduct It & Examples. QuestionPro. <https://www.questionpro.com/blog/focus-group/>

McQuarrie, E. F. & Krueger, R. A. (1989). Focus Groups: A Practical Guide for Applied Research. *Journal Of Marketing Research*, 26(3), 371. <https://doi.org/10.2307/3172912>

Teagan, G. (2023, Juni). What is a focus group | Step-by-Step guide & examples. Scribbr. <https://www.scribbr.com/methodology/focus-group/>

Wibeck, V., Dahlgren, M. A. & Öberg, G. (2007). Learning in focus groups. *Qualitative Research*, 7(2), 249–267. <https://doi.org/10.1177/1468794107076023>

Οδηγός Ομάδων Εστίασης - Προτάσεις εφαρμογής για τους Επαγγελματίες στον Τομέα της Νεολαίας

Σημείωση: Τα παρακάτω βήματα προορίζονται ως οδηγός για το άτομο που διεξάγει την ομάδα εστίασης. Δεν είναι απαραίτητο να εκτελούνται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο ή με την ίδια σειρά, αλλά αποτελούν προτάσεις για να διευκολύνουν τη διαδικασία.

Βήματα:

1. Στάδιο προετοιμασίας

- Καθορισμός με σαφήνεια των στόχων της ομάδας εστίασης.
- Ανάπτυξη λεπτομερούς οδηγού συζήτησης με συγκεκριμένες ερωτήσεις.
- Επιλογή και πρόσκληση των κατάλληλων συμμετεχόντων/-ουσών.
- Προετοιμασία των απαραίτητων υλικών (π.χ. έντυπα συγκατάθεσης, εξοπλισμός καταγραφής).

2. Εισαγωγή

- Καλωσόρισμα των συμμετεχόντων/-ουσών και παρουσίαση του/της διοργανωτή/-τριας.
- Διευκρίνιση του σκοπού της ομάδας εστίασης.
- Περιγραφή των βασικών κανόνων (π.χ. εμπιστευτικότητα, σεβασμός των απόψεων των άλλων)
- Λήψη συγκατάθεσης των συμμετεχόντων/-ουσών μετά από ενημέρωση.

3. Δραστηριότητα για το σπάσιμο του πάγου

- Εναλλακτικά, μπορεί να διεξαχθεί μια σύντομη δραστηριότητα για να βοηθηθούν οι συμμετέχοντες/-ουσες στο να νιώσουν άνετα.

4. Κύρια συζήτηση

- Έναρξη με γενικές ερωτήσεις και εν συνεχεία μετάβαση σε πιο συγκεκριμένα θέματα.
- Χρήση διερευνητικών ερωτήσεων για την ενθάρρυνση βαθύτερης συζήτησης.
- Διασφάλιση ότι όλοι/-ες οι συμμετέχοντες/-ουσες έχουν την ευκαιρία να συνεισφέρουν.
- Περίληψη των βασικών σημείων σε τακτά χρονικά διαστήματα για επιβεβαίωση της κατανόησης.

5. Κλείσιμο

- Περίληψη των κύριων θεμάτων που συζητήθηκαν.
- Ζητείται από τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες αν έχουν τελικές σκέψεις ή ερωτήσεις.
- Ευχαριστίες προς τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες για το χρόνο και τη συμβολή τους.

6. Μετά τη διεξαγωγή

- Ανακεφαλαίωση με τον/την συν-συντονιστή/-τρια ή τον/την καταγραφέα σημειώσεων (εφόσον υπάρχει)
- Επανεξέταση και οργάνωση των σημειώσεων.
- Έναρξη της προκαταρκτικής ανάλυσης των βασικών θεμάτων και συμπερασμάτων.

Τι είναι ο Προβληματισμός-Δράση;	Ο Προβληματισμός-Δράση είναι μια συμμετοχική προσέγγιση που συνδυάζει κύκλους προβληματισμού και δράσης για την εμπλοκή των κοινοτήτων στην αντιμετώπιση σύνθετων ζητημάτων όπως η κλιματική αλλαγή. Αυτό το εργαλείο είναι πολύτιμο για την προώθηση της κριτικής σκέψης και την ενδυνάμωση των νέων να συμμετέχουν ενεργά. Τα βασικά χαρακτηριστικά του περιλαμβάνουν ομαδικές συζητήσεις, χαρτογράφηση προβλημάτων και συνεργατικό σχεδιασμό δράσης, όλα σχεδιασμένα για να επιτρέψουν στους/στις συμμετέχοντες/-ουσες να αναλύσουν την κατάστασή τους και να κάνουν τεκμηριωμένα βήματα προς την κατεύθυνση λύσεων.
Ποιοι/-ες είναι οι συμμετέχοντες/-ουσες;	Οι συμμετέχοντες/-ουσες είναι νέοι/-ες που ενδιαφέρονται για το θέμα (στην περίπτωση αυτή θέμα είναι η δράση για το κλίμα), όπως ηγέτες/-ιδες νέων, υποστηρικτές/-τριες και μέλη της κοινότητας. • Επιλέγονται με βάση το ενδιαφέρον και την προθυμία τους να συμμετάσχουν σε κοινοτικές πρωτοβουλίες. • Ιδανικά 10-20 συμμετέχοντες/-ουσες για να υπάρχει ενεργή συμμετοχή και πλούσιες συζητήσεις. • Ένας ποικιλόμορφος συνδυασμός προοπτικών είναι καλύτερος για τον εμπλουτισμό του διαλόγου και των αποτελεσμάτων.

Πώς οργανώνεται ο Προβληματισμός-Δράση;

Πώς να δομηθεί η διαχείριση;	Η διαδικασία Προβληματισμού-Δράσης περιλαμβάνει συντονισμένες συζητήσεις και ομαδικές δραστηριότητες, όπου οι συμμετέχοντες/-ουσες προβληματίζονται σχετικά με τις εμπειρίες τους, αναλύουν τα ζητήματα και σχεδιάζουν συγκεκριμένες δράσεις. Κάθε συνεδρία βασίζεται στην προηγούμενη, επιτρέποντας στους/στις συμμετέχοντες/-ουσες να εμβαθύνουν στην κατανόησή τους και να προχωρούν σταθερά προς τη δράση. Κύριοι ρόλοι: • <u>Συντονιστής/-τρια</u>: Ηγείται των συζητήσεων, διασφαλίζει ότι όλοι/-ες έχουν φωνή και διατηρεί την εστίαση στους στόχους. • <u>Συν-συντονιστής/-τρια / Καταγραφέας σημειώσεων</u>: Βοηθά στην καταγραφή των συνεισφορών και την τεκμηρίωση των αποτελεσμάτων. • <u>Συμμετέχοντες/-ουσες</u>: Ενεργός συμμετοχή σε προβληματισμούς και συνεργασία για λύσεις.
Πώς διασφαλίζεται η ακεραιότητα της διαδικασίας;	Μια επιτυχημένη διαδικασία Προβληματισμού-Δράσης εξαρτάται από ένα υποστηρικτικό περιβάλλον χωρίς αποκλεισμούς, όπου όλοι/-ες οι συμμετέχοντες/-ουσες αισθάνονται άνετα να μοιραστούν τις σκέψεις τους. Ο/Η συντονιστής/-τρια θα πρέπει να παραμένει ουδέτερος/-η, ενθαρρύνοντας τον ανοιχτό διάλογο και διαχειριζόμενος/-η τις κυρίαρχες φωνές, ώστε να διασφαλίζεται ότι οι πιο σιωπηλοί/-ές συμμετέχοντες/-ουσες μπορούν να συνεισφέρουν πλήρως. Η παροχή σαφών, προσιτών πληροφοριών και η ανάλυση των πολύπλοκων θεμάτων σε διαχειρίσιμα μέρη βοηθά τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες να κατανοήσουν και να εμπλακούν στη διαδικασία.

	Η καταγραφή των αποτελεσμάτων και των συμπερασμάτων κατά τη διάρκεια των συνεδριών είναι απαραίτητη για την αποτύπωση των προβληματισμών της ομάδας και την τεκμηρίωση των σχεδίων δράσης της. Αυτή η διαφάνεια υποστηρίζει επίσης μια δομημένη παρακολούθηση, επιτρέποντας την παρακολούθηση και την προσαρμογή των σχεδίων ανάλογα με τις ανάγκες.
Ποια είναι η διαδικασία;	Χρονική διάρκεια: Οι συνεδρίες διαρκούν γενικά από 1,5 έως 2 ώρες. Μπορεί να χρειαστούν αρκετές συνεδρίες για να διερευνηθούν διεξοδικά τα θέματα και να βρεθούν λύσεις που μπορούν να εφαρμοστούν, ανάλογα με τους στόχους της ομάδας και την πολυπλοκότητα του θέματος. Μια σειρά 3-5 συνεδριών συχνά λειτουργεί καλά, επιτρέποντας τόσο τη διερεύνηση όσο και τη διαρκή δέσμευση. Δομή των συνεδριών και τα βασικά στάδια: 1. Εισαγωγή Ο/Η συντονιστής/-τρια καλωσορίζει τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες, εξηγεί τον σκοπό και περιγράφει τη διαδικασία. Θεσπίζονται βασικοί κανόνες για συζήτηση με σεβασμό και ενεργή ακρόαση. 2. Προβληματισμός Οι δραστηριότητες προθέρμανσης βοηθούν τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες να αρχίσουν να σκέφτονται για το συγκεκριμένο κλιματικό ζήτημα. Ακολουθεί μια βαθύτερη διερεύνηση μέσω καθοδηγούμενων ερωτήσεων και χαρτογράφησης προβλημάτων, όπου οι συμμετέχοντες/-ουσες μοιράζονται προσωπικές εμπειρίες και προοπτικές. 3. Ανάλυση και σχεδιασμός δράσης Οι συμμετέχοντες/-ουσες εργάζονται σε μικρές ομάδες για τον καταιγισμό ιδεών για λύσεις, λαμβάνοντας υπόψη τα πρακτικά βήματα και τα πιθανά εμπόδια. Στη συνέχεια, η ομάδα ιεραρχεί τις δράσεις με βάση τη σκοπιμότητα και τον αντίκτυπο. 4. Συμπεράσματα και επόμενα βήματα Κάθε συνεδρία ολοκληρώνεται με μια σύνοψη των βασικών συμπερασμάτων και των συμφωνημένων δράσεων. Οι συμμετέχοντες/-ουσες προβληματίζονται σχετικά με την πρόοδό τους και θέτουν στόχους για την επόμενη συνεδρία ή φάση. 5. Συνέχεια Οι συνεδρίες προβληματισμού-δράσης συχνά περιλαμβάνουν συνέχεια για την παρακολούθηση της προόδου, με τον/την συντονιστή/-τρια να υποστηρίζει την ομάδα καθώς εφαρμόζει και προσαρμόζει τα σχέδιά της.
Ποια είναι τα αποτελέσματα;	Τα κύρια αποτελέσματα των συνεδριών Προβληματισμού-Δράσης περιλαμβάνουν: • Σχέδια δράσης: Συγκεκριμένα βήματα και χρονοδιαγράμματα για την εφαρμογή λύσεων στα ζητήματα που εντοπίστηκαν. • Αναστοχασμούς και Σκέψεις: Τεκμηριωμένες προοπτικές και στρατηγικές που αναπτύχθηκαν μέσω ομαδικών συζητήσεων. • Συστάσεις: Ιδέες και προτεραιότητες που μπορούν να ενημερώσουν ευρύτερες πρωτοβουλίες για το κλίμα ή την πολιτική συνηγορία.
Δυνατά σημεία (έως 3)	• Ενθαρρύνει τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες να αναλάβουν την ευθύνη για τη δράση για το κλίμα στις κοινότητές τους. • Μπορεί να προσαρμοστεί στις διάφορες ανάγκες των κοινοτήτων και στις πολυπλοκότητες των ζητημάτων. • Ενισχύει την κριτική σκέψη και τη συνεργατική επίλυση προβλημάτων.

Σημεία δυσκολίας (έως 3)	- Εξασφάλιση ισορροπημένης συμμετοχής με την ενθάρρυνση όλων των φωνών, ιδίως των πιο σιωπηλών. - Διατήρηση της εστίασης των συζητήσεων σε σαφείς στόχους, ώστε να αποφεύγεται η σύγχυση. - Η τακτική παρακολούθηση είναι απαραίτητη για να διατηρηθεί η δυναμική και να υποστηριχθεί η δράση.
Περαιτέρω αναγνώσματα Lloyd-Evans S., (2023). Participatory Action Research: A Toolkit. https://research.reading.ac.uk/community-based-research/wp-content/uploads/sites/114/2023/06/PAR-Toolkit-v10.pdf Archer D., Cottingham S. (2012). Mother Manual. Regenerated Freirean literacy through empowering community techniques. https://rhizome.coop/wp-content/uploads/2018/06/Reflect-Mother-Manual-2012.pdf	

Τι είναι η Τεχνολογία Ανοικτού Χώρου;	Η Τεχνολογία Ανοικτού Χώρου (OST) είναι μια συμμετοχική προσέγγιση που έχει σχεδιαστεί για να διευκολύνει τις ομαδικές συζητήσεις και τη συνεργατική επίλυση προβλημάτων σε μεγάλες ομάδες. Η OST ενισχύει τη δημιουργικότητα, την καινοτομία και τη συλλογική ευθύνη των λύσεων. Είναι ιδιαίτερα χρήσιμη σε περιβάλλοντα όπου πρέπει να αντιμετωπιστούν πολύπλοκα προβλήματα και είναι απαραίτητες διαφορετικές οπτικές γωνίες.
Ποιοι/-ες είναι οι συμμετέχοντες/-ουσες;	- Οι συμμετέχοντες/-ουσες επιλέγουν οι ίδιοι/-ες τη συμμετοχή τους με βάση το ενδιαφέρον τους για το θέμα. - Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται ενδιαφερόμενοι φορείς, εμπειρογνώμονες και πολίτες, συνήθως από 20 έως 400 συμμετέχοντες/-ουσες. - Τα κριτήρια συμμετοχής επικεντρώνονται στη διασφάλιση διαφορετικών προοπτικών σχετικών με τη συζήτηση.

Πώς οργανώνεται η Τεχνολογία Ανοικτού Χώρου;

Πώς να δομηθεί η διαχείριση;	- Την ευθύνη φέρει μια ομάδα συντονισμού ή ένας/μία επικεφαλής διοργανωτής/-τρια. - Οι αποφάσεις λαμβάνονται συλλογικά κατά τη διάρκεια των συνεδριών. - Οι βασικοί ρόλοι περιλαμβάνουν τους/τις συντονιστές/-τριες, τους/τις καταγραφείς σημειώσεων και την υλικοτεχνική υποστήριξη.
Πώς διασφαλίζεται η ακεραιότητα της διαδικασίας;	Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν σαφείς κατευθυντήριες γραμμές, διαφανή επικοινωνία, προσβάσιμο υλικό και βασικούς κανόνες για επικοινωνία με σεβασμό. Καταβάλλονται προσπάθειες για την αντιμετώπιση των εμποδίων, όπως η προσφορά διερμηνέων ή πολλαπλών μορφών υλικού, και για να διασφαλιστεί ότι ακούγονται όλες οι φωνές.

Ποια είναι η διαδικασία;	Χρονική διάρκεια: από 8 ώρες έως 2-3 ημέρες, ανάλογα με την πολυπλοκότητα. Η διαδικασία ξεκινά με έναν κύκλο έναρξης, όπου οι συμμετέχοντες/-ουσες συστήνονται και προτείνουν θέματα συζήτησης. Οι ομάδες σχηματίζονται γύρω από τα θέματα και οι συζητήσεις αυτοοργανώνονται. Τα βασικά στάδια περιλαμβάνουν την εισαγωγή, τη δημιουργία ημερήσιας διάταξης, τις συζητήσεις και τον κύκλο κλεισίματος.
Ποια είναι τα αποτελέσματα;	Τα αποτελέσματα περιλαμβάνουν έναν κατάλογο ιδεών κατά προτεραιότητα, συστάσεις που μπορούν να αναληφθούν και τεκμηρίωση των συζητήσεων για τη συνέχεια. Οι συμμετέχοντες/-ουσες συχνά αποχωρούν με κοινό όραμα και δέσμευση για δράση.
Δυνατά σημεία (έως 3)	1. Εξαιρετικά περιεκτικό και με γνώμονα τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες. 2. Ενθαρρύνει τη δημιουργικότητα και την καινοτομία. 3. Δημιουργεί αίσθημα κοινότητας και ανάληψης ευθύνης για τις λύσεις.
Σημεία δυσκολίας (έως 3)	1. Κίνδυνος να επισκιάζουν οι κυρίαρχες φωνές τις άλλες. 2. Προκλήσεις όσον αφορά τη διασφάλιση της εκπροσώπησης και της συμμετοχικότητας. 3. Απαιτείται εξειδικευμένος συντονισμός για τη διατήρηση της εστίασης και της δέσμευσης.
Περαιτέρω αναγνώσματα Holman, P., & Devane, T. (2018). The Change Handbook: The Definitive Resource on Today's Best Methods for Engaging Whole Systems. Berrett-Koehler Publishers. Owen, H. (2008). Open Space Technology: A User's Guide. Berrett-Koehler Publishers. Πηγή: Open Space World. (n.d.). Brief user's guide to Open Space Technology. Ανακτήθηκε από το https://openspaceworld.org/wp2/hho/papers/brief-users-guide-open-space-technology/	
Τι είναι ένα Εργαστήριο Σεναρίων;	Μια συμμετοχική μέθοδος που ενθαρρύνει την τοπική δράση με ένα συνδυασμό σεναρίου και εργαστηρίου, η οποία στοχεύει στην επίλυση τοπικών προβλημάτων και στην πρόβλεψη μελλοντικών. Τα σενάρια περιλαμβάνουν αφηγηματικές περιγραφές πιθανών μελλοντικών προβλημάτων που δίνουν έμφαση στις σχέσεις μεταξύ γεγονότων και σημείων λήψης αποφάσεων. Επιπλέον, τα σενάρια κατευθύνουν την προσοχή στα αίτια, στους τομείς ανάπτυξης και στο εύρος των αναγκών που μπορεί να συναντηθούν σε ένα τοπικό κοινοτικό ζήτημα.

Ποιοι/-ες είναι οι συμμετέχοντες/-ουσες;	Τέσσερις Ομάδες: • Κάτοικοι (κοινωνία των πολιτών) • Πολιτικοί (φορείς λήψης αποφάσεων) • Εκπρόσωποι της οικονομίας (ιδρυτές) • Εμπειρογνώμονες επί του συγκεκριμένου θέματος Συνήθως επιλέγονται από μια ομάδα 25 έως 30 αξιωματούχων της τοπικής αυτοδιοίκησης, τεχνικών εμπειρογνομόνων, επιχειρηματιών και ενημερωμένων κατοίκων της κοινότητας.
Πώς να δομηθεί η διαχείριση;	Εμπειρογνώμονες ή συντονιστές/-τριες, οι οποίοι/-ες κατανοούν σε βάθος το θέμα του εργαστηρίου, επιβλέπουν τη διαδικασία. Καθοδηγούν τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες σε κάθε στάδιο, παρουσιάζουν τα αρχικά σενάρια και διευκολύνουν τις συζητήσεις, διασφαλίζοντας ότι η διαδικασία παραμένει εντός των στόχων. Οι αποφάσεις λαμβάνονται συνεργατικά μέσω ομαδικών συζητήσεων, ψηφοφορίας και δημιουργίας συναίνεσης. Κάθε συμμετέχων/-ουσα συνεισφέρει ιδέες εντός της ομάδας του/της, ψηφίζει τις πιο υποσχόμενες και το εργαστήριο στο σύνολό του περιορίζει τις ιδέες μέσω συλλογικής ψηφοφορίας. Οι βασικοί ρόλοι περιλαμβάνουν συντονιστές/-τριες, εκπροσώπους σεναρίων για κάθε ομάδα και εκπροσώπους θεματικών ομάδων. Οι συντονιστές/-τριες καθοδηγούν τη διαδικασία, οι εκπρόσωποι των σεναρίων παρουσιάζουν το όραμα κάθε ομάδας και οι θεματικοί εκπρόσωποι βοηθούν στη βελτίωση και την επικοινωνία των ιδεών σε κάθε θέμα.
Πώς διασφαλίζεται η ακεραιότητα της διαδικασίας;	Η αμεροληψία και η διαφάνεια διατηρούνται με τη συμβολή των τοπικών συμμετεχόντων/-ουσών, τη χρήση δομημένων ομαδικών συζητήσεων και τη διεξαγωγή ανώνυμων αξιολογήσεων στο τέλος. Η ψηφοφορία επί των ιδεών συμβάλλει στη διασφάλιση ότι οι αποφάσεις αντικατοπτρίζουν τη συναίνεση της ομάδας και οι απαντήσεις σε ερωτηματολόγια ανοικτού τύπου επιτρέπουν στους/στις συμμετέχοντες/-ουσες να παρέχουν ειλικρινή ανατροφοδότηση. Οι πληροφορίες παρουσιάζονται με σαφήνεια από τους/τις συντονιστές/-τριες και τα πολύπλοκα θέματα αναλύονται σε διαχειρίσιμες ενότητες. Οι θεματικές συζητήσεις διασφαλίζουν ότι οι συμμετέχοντες/-ουσες μπορούν να επικεντρωθούν σε έναν τομέα, διευκολύνοντας την κατανόηση και την ουσιαστική συνεισφορά. Οι συντονιστές/-τριες αποσαφηνίζουν επίσης όρους και ενθαρρύνουν τις ερωτήσεις για να διασφαλίσουν ότι όλοι/-ες κατανοούν τα βασικά σημεία. Η δημιουργία μικρών ομάδων επιτρέπει στους/στις πιο αθόρυβους/-ες συμμετέχοντες/-ουσες περισσότερο χώρο για να μιλήσουν, και η επιλογή εκπροσώπων από κάθε ομάδα διασφαλίζει ότι εκπροσωπούνται όλες οι απόψεις. Οι συντονιστές/-τριες ενθαρρύνουν ενεργά την ισότιμη συμμετοχή και είναι εκπαιδευμένοι/-ες να διαχειρίζονται τη δυναμική ώστε να μειώνεται η κυριαρχία ενός ατόμου. Οι συμβουλές περιλαμβάνουν τον καθορισμό βασικών κανόνων για την ακρόαση με σεβασμό, την ενθάρρυνση όλων των συμμετεχόντων/-ουσών να μοιραστούν τις απόψεις τους και τη χρήση ανώνυμης ψηφοφορίας για την καταγραφή ειλικρινών συνεισφορών. Οι συντονιστές/-τριες μπορούν να ζητούν ιδέες γραπτώς ή να προσκαλούν γρήγορες απαντήσεις από κάθε συμμετέχοντα/-ουσα για να εξασφαλίσουν ευρεία συνεισφορά σε κάθε θέμα.

Ποια είναι η διαδικασία;	Χρονική διάρκεια: 1-2 ημέρες, με 4 συνεδρίες των 60-90 λεπτών η καθεμία. Επισκόπηση συνεδριών Συνεδρία 1: Εισαγωγή και παρουσίαση σεναρίων (1 ώρα) - Οι συντονιστές/-τριες παρουσιάζουν τους στόχους, το χρονοδιάγραμμα και τα θέματα. - Οι εμπειρογνώμονες παρουσιάζουν τέσσερα σενάρια προς ανάλυση και οι συμμετέχοντες/-ουσες χωρίζονται σε ομάδες με έναν εκλεγμένο εκπρόσωπο. Συνεδρία 2: Ομαδική ανάλυση και ανάπτυξη οράματος (1-1,5 ώρα) Οι ομάδες συζητούν το σενάριο που τους έχει ανατεθεί και αναπτύσσουν μια δήλωση οράματος, την οποία θα παρουσιάσει ο εκπρόσωπός τους. Συνεδρία 3: Θεματική συζήτηση και ανάπτυξη ιδεών (1,5 ώρα) - Οι ομάδες παρουσιάζουν τις δηλώσεις οράματός τους, οι οποίες συντίθενται σε ένα ενιαίο «κοινό όραμα». - Εντοπίζονται τέσσερα βασικά θέματα- οι συμμετέχοντες/-ουσες ανασυγκροτούνται για να κάνουν καταγισμό ιδεών για δράσεις που σχετίζονται με κάθε θέμα. Συνεδρία 4: Παρουσίαση, ψηφοφορία και συμπεράσματα (1 ώρα) - Οι θεματικές ομάδες παρουσιάζουν τις κορυφαίες ιδέες, ενώ ακολουθεί ανώνυμη ψηφοφορία για την ιεράρχησή τους. - Οι συμμετέχοντες/-ουσες συμπληρώνουν ένα ερωτηματολόγιο αξιολόγησης και οι συντονιστές/-τριες συνοψίζουν τα αποτελέσματα και τα επόμενα βήματα.
Ποια είναι τα αποτελέσματα;	• Τελειοποιημένες δηλώσεις οράματος: Κάθε ομάδα παράγει μια συγκεκριμένη δήλωση οράματος με βάση το σενάριο που της έχει ανατεθεί. • Έγγραφο «Κοινό όραμα»: Μια ενοποιημένη δήλωση οράματος που συνθέτει τις εισροές όλων των ομάδων και χρησιμεύει ως βάση για την περαιτέρω ανάπτυξη ιδεών. • Θεματικές ιδέες και δράσεις: Συγκεκριμένες, θεματικές ιδέες και δράσεις που προκύπτουν σε μικρές ομάδες και αφορούν βασικούς τομείς του κοινού οράματος. • Προτεραιοποιημένες συστάσεις: Ένας σύντομος κατάλογος των κορυφαίων ιδεών, που επιλέγονται μέσω ομαδικής ψηφοφορίας, ώστε να αναδειχθούν οι πιο υποσχόμενες λύσεις. • Ανατροφοδότηση αξιολόγησης: Δεδομένα από τα ερωτηματολόγια των συμμετεχόντων/-ουσών, συμπεριλαμβανομένων τόσο βαθμολογιών όσο και απαντήσεων ανοικτού τύπου, που αξιολογούν την ποιότητα και τις ιδέες του εργαστηρίου. • Συνοπτική έκθεση: Μια τελική σύνοψη, που συντάσσεται από τους/τις συντονιστές/-τριες, η οποία αποτυπώνει τα βασικά οράματα, τις συνιστώμενες δράσεις και τα σχόλια των συμμετεχόντων/-ουσών, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη χάραξη πολιτικής και τη δράση της κοινότητας.

Δυνατά σημεία (έως 3)	• Λήψη αποφάσεων χωρίς αποκλεισμούς: Η διαδικασία εμπλέκει διαφορετικές τοπικές φωνές, διασφαλίζοντας ότι τα αποτελέσματα αντιπροσωπεύουν τις διαφορετικές προοπτικές και ανάγκες της κοινότητας. • Συνεργατικό όραμα: Οι συμμετέχοντες/-ουσες συνεργάζονται για να δημιουργήσουν ένα ενιαίο «κοινό όραμα», το οποίο αποτυπώνει τις κοινές προτεραιότητες και βοηθά στην εστίαση των επακόλουθων δράσεων. • Διαφανής και δημοκρατική ψηφοφορία: Η ανώνυμη ψηφοφορία προάγει τη δικαιοσύνη, επιτρέποντας στους/στις συμμετέχοντες/-ουσες να επιλέξουν τις κορυφαίες ιδέες χωρίς προκατάληψη, οικοδομώντας εμπιστοσύνη στις τελικές συστάσεις.
Σημεία δυσκολίας (έως 3)	• Εξασφάλιση αντιπροσωπευτικότητας και συμμετοχικότητας: Υπάρχει ο κίνδυνος να υποεκπροσωπούνται ορισμένες ομάδες ή προοπτικές, γεγονός που μπορεί να αλλοιώσει τα αποτελέσματα. Η προσεκτική επιλογή των συμμετεχόντων/-ουσών και ο συντονισμός είναι ουσιώδεις για να διασφαλιστεί ότι θα συμπεριληφθούν διαφορετικές φωνές. • Κίνδυνος χειραγώγησης ή μεροληψίας: Χωρίς σαφείς, διαφανείς διαδικασίες και ανώνυμη ψηφοφορία, υπάρχει κίνδυνος να επηρεαστούν οι αποφάσεις από κυρίαρχες φωνές ή μεροληψίες. Ο ισχυρός συντονισμός και η δομημένη ψηφοφορία συμβάλλουν στη διασφάλιση της αμεροληψίας. • Περιορισμοί χρόνου και πόρων: Η οργάνωση πολλαπλών συνεδριών, η διαχείριση της δυναμικής των ομάδων και η διεξαγωγή ενδεδειγμένων αξιολογήσεων απαιτούν επαρκή χρόνο και πόρους. Ο σχεδιασμός ρεαλιστικών χρονοδιαγραμμάτων και η εξασφάλιση επαρκούς υποστήριξης είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση της ποιότητας και της συνέχειας.

Βιβλιογραφικές Πηγές

Allegretti, G., & Herzberg, C. (2004). Participatory budgets in Europe. Between efficiency and growing local democracy. Transnational Institute and the Centre for Democratic Policy-Making: <https://ecas.issuelab.org/resources/29702/29702.pdf>

Archer, D., & Cottingham, S. (2012). Mother Manual. Regenerated Freirean literacy through empowering community techniques. Retrieved from <https://rhizome.coop/wp-content/uploads/2018/06/Reflect-Mother-Manual-2012.pdf>

Bherer, L., Dufour, P., & Montambeault, F. (2016). The participatory democracy turn: an introduction. Journal of Civil Society, 12(3), 225-230. doi:<https://doi.org/10.1080/17448689.2016.1216383>

Birkland, T. (2019). An Introduction to the Policy Process. Theories, Concepts, and Models of Public Policy Making. doi:<https://doi.org/10.4324/9781351023948>

Bovens, M. (2007). Analysing and assessing accountability: A conceptual Framework. European Law Journal, 13 (4), 447-468.

Breen, R. (2006). Practical Guide to Focus-Group Research. Journal Of Geography in Higher Education, 30(3), 463-475. doi:<https://doi.org/10.1080/03098260600927575>

Brown, J. (2002). The World Café: A Resource Guide for Hosting Conversations That Matter, Mill Valley, Whole Systems Associates.

Bussu, S., & Fleuß, D. (2023). Citizens' assemblies: Top-down or bottom-up? – both, please! In M. Reuchamps , J. Vrydagh , & Y. Welp , De Gruyter Handbook of Citizens' Assemblies. <https://doi.org/10.1515/9783110758269>

Chilvers, J., & Kearnes, M. (2020). Remaking Participation in Science and Democracy. Science, Technology & Human Values, 347-380.

Council of Europe. (2023, march). Report on Deliberative Democracy. Retrieved from www.coe.int: <https://rm.coe.int/report-on-deliberative-democracy-eng/1680aaf76f>

Council of Europe. (2024). What is participatory democracy and why is it important? Retrieved december 2024, from www.coe.it: <https://www.coe.int/en/web/participatory-democracy/about-participatory-democracy>

Curato, N., Dryzek, J., Ercan, S., Hendriks, C., & Niemeyer, S. (2017). Twelve Key Findings in Deliberative. American Academy of Arts & Sciences. doi:doi:10.1162/DAED_a_00444

Dawes , S., Vidasova, L., & Parkimovich, O. (2016). Planning and designing open government data programs: and ecosystem approach. Govenrment Information Quarterly, 33 (1), 15-27.

European Commission. (1997, may 29). European Awareness Scenario Workshops. Retrieved december 2024, from European Commission: <https://cordis.europa.eu/article/id/8356-european-awareness-scenario-workshops>

European Commission. (2019). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. The European Green Deal. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/IT/TXT/?uri=CELEX:52019DC0640>

European Commission. (2023). Civic monitoring for environmental enforcement. Retrieved december 2024, from European Commission: https://joint-research-centre.ec.europa.eu/scientific-activities-z/innovations-public-governance/civic-monitoring-environmental-enforcement_en

European Parliament. (2024). Participatory budgeting: A pathway to inclusive and transparent governance. Retrieved from European parliament: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762412/EPRS_BRI%282024%29762412_EN.pdf

Felicetti, A. (2023). Social movements and citizens' assemblies. In M. Reuchamps, J. Vrydagh, & Y. Welp, De Gruyter Handbook of Citizens' Assemblies. <https://doi.org/10.1515/9783110758269>

Fuller, M., & Lochard, A. (2016, settembre 12). Public policy labs in European Union members states. Tratto da Joint Research Centre European Commission: <https://dx.doi.org/10.2788/799175>

Gasco-hernandez , M., Martin, E. G., Reggi, L., & Pyo, S. (2018). Promoting the use of government data: cases of training and engagement. Governemnt information Quarterly, 35(2), 233-242.

Grönlund, Å. (2003). e-Democracy: in search of tools and methods for effective participation. Journal of Multi-Criteria Decision Analysis, 12(2-3), doi:10.1002/mcda.349, 93-100.

Hooks, B. (2014). Feminist Theory. From Margin to Center. doi:<https://doi.org/10.4324/9781315743172>

Howlett, M., & Ramesh, M. (2003). Studying public policy : policy cycles and policy subsystems. Interacts. (2003, december). Tool-Kit Scenario Workshop. Retrieved from https://wilawien.ac.at/interacts/interacts_toolkit.pdf

International Institute for Democracy. (2021). Democracy and the Challenge of Climate Change. Tratto da <https://doi.org/10.31752/idea.2021.88>

Kamlage, J.-H., & Nanz, P. (2018). Public Participation and Democratic Innovations: Assessing Democratic Institutions and Processes for Deepening and Increased Public Participation in Political Decision-Making. Institute for the Advanced Studies in the Humanities, Institute for Advanced Sustainability Studies.

McDonald , D., Bammer, G., & Dean, P. (2009). Research Integration Using Dialogue Methods. Tratto da <http://doi.org/10.22459/RIUDM.08.2009>

MedStrategy Project. (2016). EASW Guidance. Tratto da <http://www.inieu.net/inieu/wp-content/uploads/2016/11/GUIDELINES-EAS2-P3-ARCHANON-ASTEROUSION-MUNICIPALITY.pdf>

Nielsen, A., Hansen, J., Skorupinski, B., Ingensiep, H.-W., Baranzke, H., Lassen, J., & Sandoe, P. (2006). Consensus Conference Manual.

OECD. (2017, march 30). Preventing Policy Capture. Integrity in Public Decision Making. Retrieved from <https://doi.org/10.1787/9789264065239-en>

Olejniczak, K., Borkowska-Waszak, S., Domaradzka-Widła, A., & Park, Y. (2017, june 28). The craft of policy labs: an overview of methods applied for development and testing of policy solutions. Retrieved from International Public Policy Association: <https://www.ippapublicpolicy.org/file/paper/593c8e25f0278.pdf>

Owen, H. (2008). Open Space Technology: A User's Guide. https://www.canr.msu.edu/bsp/uploads/files/Reading_Resources/Open_Space_Technology.pdf

Polvani, M. (2021). Partecipazione e spazi civici. Forme, problemi e opportunità della partecipazione in politica. In ActionAid Italia, Qualità della democrazia. Spazi civici e partecipazione. <https://series.francoangeli.it/index.php/oa/catalog/book/719>

Sgueo, G. (2016, gennaio). Briefing. Participatory budgeting, an innovative approach. European Parliamentary Research Service: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/573894/EPRS_BRI\(2016\)573894_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/573894/EPRS_BRI(2016)573894_EN.pdf)

Smith, G. (2024). We Need To Talk About Climate: How Citizens' Assemblies Can Help Us Solve The Climate Crisis. Tratto da <https://doi.org/10.16997/book73>

Transparency International. (2024, may 8). Climate and corruption Atlas: Lessons from real cases. Retrieved from <https://www.transparency.org/en/publications/climate-and-corruption-atlas-lessons-from-real-cases>

UNDP. (2023, august 8). The Climate Dictionary. Retrieved from [www.undp.org: https://www.undp.org/publications/climate-dictionary](https://www.undp.org/publications/climate-dictionary)

Wampler, B. (2000). A Guide to Participatory Budgeting. <https://internationalbudget.org/wp-content/uploads/A-Guide-to-Participatory-Budgeting.pdf>

Co-funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

NUORTEN
AKATEMIA

act:onaid
—REALIZZA IL CAMBIAMENTO—

kmop
KINDLING A BETTER WORLD

GroupeSOS
Entreprendre au profit de tous

**Polska Rada
Organizacji
Młodzieżowych**

alda
European Association
for Local Democracy

ÖJAB